

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**MUUTOS SUOMEN SOTILAALLISEN KRIISINHALLINNAN
OSALLISTUMISPROFIILISSA 2000-LUVULLA**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Eero Forsberg

Sotatieteiden maisterikurssi 8
Maasotalinja

Huhtikuu 2019

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 8	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Eero Forsberg	
Opinnäytetyön nimi Muutos Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisprofiilissa 2000-luvulla	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2019	Tekstisivuja 77 Liitesivuja 0
TIIVISTELMÄ <p>Tutkimus käsittelee Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisprofiilissa tapahtunutta muutosta 2000-luvulla. Tutkimuksen aloittamiseen liittynyt keskeinen havainto oli, että Suomen osallistumisprofiilissa oli nähtävissä selvä jako: 2000-2013 Nato-painotteinen osallistuminen ja 2014-2018 YK-painotteinen osallistuminen. Tutkimuksen tavoitteena olikin selvittää, mitä keskeisiä syitä on löydettävissä Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisprofiilin muutokseen 2000-luvun aikana. Aiheen ajankohtaisuutta lisäsi huomio, että samalla kun Suomi on vähentänyt osallistumistaan Naton operaatioihin, Suomi on kuitenkin entisestään syventänyt kumppanuusyhteistyötä Naton kanssa.</p> <p>Tutkimuksen aihe on rajattu käsittelemään Suomen kriisinhallintaosallistumista ulko- ja turvallisuuspoliittisella tasolla. Tutkimuksessa käsiteltävää aihetta tarkastellaan professori Henry Mintzbergin viiden P:n teorian malliin sisältyvää ”suunnitellut ja kehittyvät strategiat” -mallia hyödyntämällä. Tämän mukaisesti tutkimuksen keskiössä ovat niin Suomen toteutunut kriisinhallintaosallistuminen kuin 2000-luvun hallitusten ulko- ja turvallisuuspoliittiset linjaukset erityisesti kriisinhallinnan painotuksien suhteen. Tutkimukseen valittu aineisto on käsitelty laadullisella tutkimusotteella ja sisällönanalyysillä.</p> <p>Pääasiallinen tutkimusaineisto koostuu Suomen valtionhallinnon julkisista asiakirjoista. Suomen kriisinhallintaosallistumista analysoidaan ulkoministeriön kriisinhallintakatsauksien sekä valtioneuvoston selontekojen avulla. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä linjauksia kriisinhallinnan suhteen analysoidaan hallitusohjelmia, selontekoja, hallitusten esityksiä sekä ulkoasiainvaliokuntien lausuntoja hyödyntämällä. Aiheen käsittelyä laajennetaan lisäksi tarkastelemalla Suomen osallistumista kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön, erityisesti Naton rauhankumppanuuteen. Tämän aiheen analyysin keskiössä ovat ulkoministeriön laatimat muistiot valtionhallinnon osallistumisesta Naton kumppanuusyhteistyöhön.</p> <p>Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että 2000-luvun aikana Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisista linjauksista on ollut havaittavissa eri hallituskausina omanlaisensa tahtotilat tietynlaiseen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisprofiiliin. Kuitenkin ulkopuolelta tulleet tekijät ovat vaikuttaneet profiilin muotoutumiseen, eivätkä ne ole toteutuneet kokonaisuutena aivan sillä painotuksella kuin olisi ollut tarkoitus. Tämä johtopäätös koskee erityisesti pitkäjänteisintä Suomen linjausta: EU:n kriisinhallinnan painottaminen.</p>	
AVAINSANAT sotilaallinen kriisinhallinta, osallistumisprofiili, ulko- ja turvallisuuspolitiikka, kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö	

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUSASETELMA.....	3
2.1 TUTKIMUSONGELMA JA -KYSYMYKSET.....	3
2.2 TUTKIMUSOTTEENA LAADULLINEN TUTKIMUS	5
2.3 LÄHDEMATERIAALI, TUTKIMUSAINEISTO JA SISÄLLÖNANALYYSI.....	7
2.4 LUOTETTAVUUSVARAUMA JA USKOTTAVUUS.....	12
3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	14
3.1 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET JA TEORIAPOHJA	14
3.2 NÄKEMYKSIÄ KRIISINHALLINNAN KEHITTÄMISESTÄ 2000-LUVUN ALKUPUOLELLA	16
3.3 MINTZBERGIN VIIDEN P:N MALLI.....	19
3.4 LÄHESTYMISNÄKÖKULMA JA TIETEENFILOSOFIA.....	21
3.5 TUTKIMUKSEEN MUODOSTETTU VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET	24
4. SUOMEN KRIISINHALLINTAOSALLISTUMINEN 2000-LUVULLA	27
4.1 YK:N RAUHANTURVAOPERAATIOT	28
4.2 NATON KRIISINHALLINTAOPERAATIOT	35
4.3 EU:N YTPP-OPERAATIOT	42
4.4 KOALITIOIDEN JA MAARYHMIEN SOTILAALLISET KRIISINHALLINTAOPERAATIOT	46
5. KRIISINHALLINTA ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASSA	47
5.1 SUOMEN PÄÄTÖKSENTEKOPROSESSI OSALLISTUMISESTA KRIISINHALLINTAOPERAATIOON	47
5.2 SOTILAALLINEN KRIISINHALLINTA OSANA HALLITUKSEN POLIITTISIA LINJAUKSIA.....	51
5.3 ULKOASIAINVALIOKUNTA OSANA PÄÄTÖKSENTEKOA	59
6. KANSAINVÄLISEN SOTILASYHTEISTYÖN TIIVISTYMINEN	63
6.1 NATON RAUHANKUMPPANUUS JA SOTILAALLINEN KRIISINHALLINTA.....	63
6.2 TAISTELUOSASTOT JA NOPEAN TOIMINNAN JOUKOT	66
6.3 PUOLUSTUSYHTEISTYÖTÄ ERILAISISSA VIITEKEHYKSISSÄ.....	69
7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	71
7.1 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	71
7.2 TULOSTEN TARKASTELU	73
7.3 TUTKIMUKSEN PROSESSI JA LUOTETTAVUUS	75
7.4 TEORIAPOHJAN ARVIOINTI SEKÄ JATKOTUTKIMUSAIHEET	77
LÄHTEET	78

MUUTOS SUOMEN SOTILAALLISEN KRIISINHALLINNAN OSALLISTUMISPROFIILISSA 2000-LUVULLA

1. JOHDANTO

Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan oli kylmän sodan aikana puhtaasti YK-johtoisiin rauhanturvaoperaatioihin osallistumista. 1990-luvun alun tapahtumien sekä erityisesti vuoden 1995 lakimuutoksien jälkeen¹ mahdollistui Suomen rauhanturvatoiminnassa uusi aikakausi, kokonaisvaltaisempi sotilaallinen kriisinhallinta ja osallistuminen muiden kuin YK:n tai Etyj:n organisoimiin rauhanturvaoperaatioihin. Naton johtama IFOR-operaatio Bosnia-Hertsegovinassa vuosina 1995–1996 oli tämän lain puitteissa Suomelle ensimmäinen. Tästä alkoi Suomen 2000-luvulle viitoitettu tie myös Nato- ja EU-johtoisten sekä entistä vaativampien kriisinhallintaoperaatioiden pienenä suurmaana, jolla oli samanaikaisesti jopa yli 1600 rauhanturvaajaa Euroopan ja Lähi-idän konfliktialueilla.²

Sotilaallinen kriisinhallinta onkin vuosituhaten vaihteesta alkaen ollut Suomen osallistumisen suhteen voimakkaasti Nato- ja EU-painotteista. Suomen panostus 2000-luvun alkupuolella erityisesti Naton johtamiin suuriin kriisinhallintaoperaatioihin Bosnia-Hertsegovinassa, Kosovossa sekä Afganistanissa olivat varsinkin rauhanturvaajien kokonaisvahvuuksilla mitattuna merkittäviä. Vuonna 2004 EU otti johtovastuun kriisinhallinnasta Bosnia-Hertsegovinassa, jolloin Suomi jatkoi osallistumista tässä uudessa operaatiossa sekä osallistui jatkossa aktiivisesti myös muihin haastaviin EU-johtoisiin operatioihin. Samaan aikaan Suomen panostus 2000-luvun alkupuolella puolestaan YK-johtoiseen rauhanturvaamiseen oli kolmen lyhyen operatio-osallistumisen lisäksi vain perinteiset sotilastarkkailijatehtävät.

¹ Valtioneuvosto: *Hallituksen esitys 185/1995 vp.* sekä *Rauhanturvaamislaki (kumottu) 514/1984.*

² Vuodet 2000–2001 ovat olleet toistaiseksi suomalaisten rauhanturvaajien määrälliset huippuvuodet 2000-luvulla, kokonaisvahvuuden ollessa yli 1600. Suurimmillaan Suomen osallisuus yksinomaan YK:n rauhanturvaamiseen oli vuosina 1989–1990, kun lähes 2000 suomalaista rauhanturvaajaa palveli yhtäaikaisesti Golanilla, Libanonissa sekä Namibiassa. (Yhdistyneet kansakunnat: *Rauhanturvaaminen ja kriisinhallinta.* [<http://www.yk.fi/node/473>], luettu 2.11.2017.)

Tilanne vaihtui kuitenkin vuoden 2012 aikana. Tällöin Suomen osallistumisvahvuus perinteisemmässä YK-rauhanturvaamisessa ohitti selvästi Nato- ja EU-johtoisten operaatioiden osallistumisvahvuudet, erityisesti Libanonin UNIFIL-operaatioon palaamisen myötä. Loppuvuonna 2017 Suomella oli hieman yli 500 rauhanturvaajaa maailmalla ja tästäkin yli 70 % YK:n johtamissa operaatioissa. Samaan aikaan Suomen osallistumisvahvuudet Yhdysvaltojen johtamassa koalitiossa Irakissa (ISILin vastainen kriisinhallintaoperaatio OIR) sekä Naton ISAF-operaation jälkeisessä RS-operaatioissa Afganistanissa ovat pysyneet vuodesta 2015 lähtien vakaina, mutta kuitenkin suhteellisen pienimuotoisina. Esimerkiksi Yhdysvallat on pyytänyt Suomea kasvattamaan osallistumistaan RS-operaatioissa, joka kärsii joukkojen puutteesta.³

Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisprofiili on ollut voimakkaasti Nato-painotteinen 2000-luvun aikana. Kuitenkin 2010-luvulla Suomen saavuttaessa Naton kanssa tiiviimmät välit rauhankumppanuudessa kuin koskaan aikaisemmin historiansa aikana, Suomen osallistuminen Nato-johtoisiin operaatioihin on pienempää kuin missään kohtaa aikavälillä 1996–2013. Tämä itsessään herättää mielenkiintoa ja kysymyksiä. Esimerkiksi Kosovon KFOR-operaatioissa Natolla on edelleen kohtuullinen rauhanturvaajajoukko (4200 sotilasta), eikä Naton lopullista päätöstä operaation lakkauttamisesta ole näköpiirissä lähitulevaisuudessa. Suomi kuitenkin pudotti osallistumisvahvuutensa noin 20 sotilaaseen vuonna 2011 ja vuoden 2017 linjauksen mukaisesti Suomi suunnittelee edelleen osallistumisen supistamista.⁴

EU:n yhteisestä turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta huolimatta, Suomi toteuttaa sotilaallista kriisinhallintaa lähtökohtaisesti kansallisten ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden sekä linjausten pohjalta. On tutkimisen arvoista, onko mahdollisesti löydettävissä yleistettäviä syyseuraus -suhteita selvistä muutoksista 2000-luvun aikana, jotka ovat johtaneet Suomen osallistumisprofiilin muutokseen takaisin kohti perinteisempää YK-rauhanturvaamista tultaessa lähemmäs 2020-lukua. Muutos näyttää tapahtuneet siitäkin huolimatta, että kumppanuusyhteistyöhön kiinteästi kuuluvaa Nato-johtoista kriisinhallintaa on ollut tarjolla. Aihe on myös ajankohtainen, sillä ministeriöiden viimeaikaisten selvitysten mukaan sotilaallisen kriisinhallinnan merkitystä osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ei ole vähennetty tai vähentämässä. Esimerkiksi vuoden 2016 valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa linjataan Suomen jatkavan aktiivista osallistumistaan kansainväliseen kriisinhallintaan.⁵

³ Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean toiminnan joukkoihin*. UTPJ 23/2017 vp, s. 4.

⁴ Ibid. s. 4.

⁵ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (2016)*, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016, Lönnberg Print & Promo 2016, s. 29.

2. TUTKIMUSASETELMA

2.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tutkimusongelman tarkoituksena on konkretisoida ja rajata laajasta tutkittavasta aihealueesta selvästi muodostettava kokonaisuus ”mitä tutkitaan”. Tämän asettelulla luodaan pohja tutkimuksen etenemiselle kohti tarkentavien tutkimuskysymysten muodostumista, tutkimusotteen, -aineiston ja -menetelmän valintaa sekä reittiä kohti tutkimuksen tuloksia. Hallittava tutkimusongelma luo mahdollisuuden tutkimuksen onnistumiseen suhteessa sen tarkoituksenmukaiseen laajuuteen.⁶ ”Laadullisessa tutkimuksessa, kuten muissakin tutkimustyypeissä, tuotetaan tutkimuksen kohteena olevaan ongelmaan ratkaisu tai ymmärrys, mutta tutkija ei ryhdy käytännön työhön mahdollisen ongelman poistamiseksi.”⁷ Tästä johdettuna voidaan termin *tutkimusongelma* sanoa olevan itsessään hieman harhaanjohtava ja jossain yhteyksissä tutkimusongelmasta käytetäänkin mieluummin käsitettä *tutkimustehtävä*, joka kuvaa paremmin tutkimuksen työn luonnetta ja tavoitteita. Jatkossa tämän tutkielman tekstissä esiintyvät termit tutkimusongelma sekä -tehtävä ovat samaa tarkoittava asia.

Tämän tutkimuksen yleisenä kiinnostuksen kohteena ja käsiteltävänä ilmiönä on Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan sekä siinä tapahtunut muutos 2000-luvun aikana. Kyseinen ilmiö on laaja kokonaisuus, jonka käsittelyyn ei pro gradun mittaisessa työssä ole mahdollisuutta ilman selviä rajoituksia. Tutkimuksen tarkennetuksi tehtäväksi onkin muodostunut:

Mitä keskeisiä syitä on löydettävissä Suomen osallistumisprofiilin muutokseen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisessa 2000-luvun aikana?

Tutkimusongelmaan pyritään vastaamaan ensisijaisesti analysoimalla Suomen valtionhallinnon julkisia asiakirjoja koskien Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä kriisinhallintaosallistumista 2000-luvun aikana. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää mahdollisia asiakokonaisuuksia, joiden voidaan todeta muuttuneen 2000-luvun aikana sekä vertailla keskeisiä muutoksiin johtaneita syitä, seurauksia sekä niiden välisiä suhteita.

⁶ Sipilä, Joonas & Tommi Koivula: *Kuinka strategiaa tutkitaan*. (2. uudistettu painos), Maanpuolustuskorkeakoulu, Juvenes Print Oy, Helsinki 2014, s. 37.

⁷ Kananen, Jorma: *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*, Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print, 2017, s. 16.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitkä ovat olleet 2000-luvun merkittävimmät sotilaallisen kriisinhallinnan operaatiot, joihin Suomi on osallistunut?
2. Mitkä ovat olleet Suomen keskeisimmät ulko- ja turvallisuuspoliittiset tavoitteet sekä linjaukset sotilaallisen kriisinhallinnan osalta 2000-luvulla?
3. Miten 2000-luvulla tiivistynyt Suomen kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö, erityisesti Naton rauhankumppanuus, on vaikuttanut sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumiseen?

Valittu tutkimustehtävä ja -kysymykset johdattavat tutkimuksen keskittymään käsittelyssään nimenomaisesti sotilaallisen kriisinhallinnan muutokseen poliittisella tasolla.⁸ Kuten johdannossa esitettiin, Suomen osallistuminen Naton johtamiin operaatioihin on ollut hiipuvaa 2010-luvulla. Samaan aikaan Suomi on tullut hyväksytyksi vuonna 2014 edistyneenä kumppanimaan mukaan Naton laajennettujen mahdollisuuksien kumppanuusyhteistyöhön (Enhanced Opportunities Partner, EOP). Laajennettu kumppanuus on entisestään todiste Suomen olevan jotain rauhankumppanimaan ja puolustusliiton täysjäsenen väliltä.⁹ Tämä hienoinen ristiriita Naton puitteissa tehtävän yhteistyön nimissä onkin suurin kysymyksiä herättävä aihe, koska lähtökohtaisesti sotilaallinen kriisinhallinta on ollut Suomelle kumppanuuden yksi keskeisimmistä viitekehyksistä 2000-luvun aikana.¹⁰

Edellä esitetyt tutkimuskysymykset sekä aiheen johdanto antavat perustan tutkimuksen aloittamiselle. Tutkimustehtävässä sekä -kysymyksissä olevat keskeisimmät käsitteet, kuten Suomen *osallistumisprofiili* ovat määritelty seuraavan pääluvun ”Teoreettinen viitekehys” alaluvussa 3.5. Tutkimuskysymyksillä on käytännössä rajattu tutkimuksen tekeminen aihealueelle, jossa käsitellään Suomen osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan ulko- ja turvallisuuspoliittisessa viitekehyksessä, osallistumisprofiilin näkökulmasta. Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen sekä aiheen lähestymisnäkökulmaa pohjustetaan omassa pääluvussaan. Käytettävä tutkimusaineisto puolestaan esitellään ja arvioidaan tutkimuskysymyksiin soveltumisen osalta tämän pääluvun seuraavissa alaluvuissa.

⁸ Tämä on erityisesti linjassa Maanpuolustuskorkeakoulun Sotataidon laitoksen strategian tieteenalan kanssa, jonka alaisuudessa tämä tutkimus tehdään. Katso esim. Sivonen, Pekka: *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Juvenes Print, Tampere 2013, s. 1.

⁹ Nato: *Partnership Interoperability Initiative*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132726.htm?selectedLocale=en], luettu 10.12.2017.

¹⁰ Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtiohallinnon osallistumisesta kumppanuusyhteistyöhön Naton kanssa vuonna 2016*. Muistio 9.6.2017, s. 7.

2.2 Tutkimusotteena laadullinen tutkimus

Laadullisella (kvalitatiivisella) tutkimuksella pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti.¹¹ Laadullisiksi nimitetyt tutkimukset rakentuvat 1. aiemmista, tutkittavasta aiheesta tehdyistä tutkimuksista ja muotoilluista teorioista, 2. empiirisistä aineistoista (suurimmaksi osaksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja) sekä 3. tutkijan omasta ajattelusta ja päättelystä.¹² Tällä lähtökohdalla laadullisen tutkimusotteen voidaan todeta olevan tarkoituksenmukainen tähän kyseiseen tutkimukseen, muodostuneen tehtävän sekä kysymyksien suhteen. Valitun ja rajatun aiheen kokonaisvaltainen ymmärrys mahdollistaa niiden vastauksien löytämisen, joka käytettävissä olevilla (julkisilla) lähdeaineistoilla on mahdollista. Sotilaallisen kriisinhallinnan muutoksen tarkastelu poliittisella tasalla vaatii laajaa katsantoa, jotta tarvittavien asiayhteyksien selvittäminen ja tiivistäminen johtopäätöksiin olisi mahdollisimman kattavaa. Määrällinen (kvantitatiivinen) tutkimusote on myös yleisesti käytetty, toinen mahdollinen vaihtoehto tutkimuksen toteuttamiseksi. Sen soveltuvuus turvallisuuspoliittisen aiheen kokonaiskäsittelyyn on kuitenkin haastava. Todennäköisesti tutkimukselle asetettujen määrällisten kysymyksien suhteen jouduttaisiin kaikesta huolimatta käyttämään myös laadullista asetelmaa vähintäänkin tulkittaessa johtopäätöksiä.

Laadullinen tutkimus tarvitsee, tapauskohtaisesti, taustalleen *teoreettisen viitekehyksen*, joka käytännössä on tutkijan muodostama ja tulkitsema yleinen mielikuva tutkittavan aiheen keskeisistä käsitteistä sekä niiden välisistä merkityssuhteista.¹³ Tämän viitekehyksen rakentaminen on mahdollista ainoastaan tutkittavan aiheen aikaisempiin tutkimuksiin sekä alustavaan lähdeaineistoon perehtymisen kautta. Aikaisempiin tutkimuksiin sekä kerättyyn aineistoon yhdistettynä tieteellistä painoarvoa saaneiden teosten ja teorioiden tulkintaa, on mahdollista tuoda esille perusteltuja näkökulmia oman tutkimuksen tulosten esittämiseen sekä pohdintojen tekemiseen. Oman osansa viitekehykseen vaikuttaa lisäksi opinnäytteeseen valittu analyysimenetelmä, jolla tehdään käytännön pohjatyötä tutkijan oman teorian hahmottamiseksi. Laadullisen tutkimuksen perusluonteena voidaankin todeta olevan teorioiden luonti, ei siis pelkästään valmiiden teorioiden jalostaminen tai testaaminen.¹⁴

¹¹ Jyväskylän yliopisto: *Menetelmäpolkuja humanisteille*. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmäpolkuja/menetelmäpolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>], luettu 20.10.2017.

¹² Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV*. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Toinen vedos. Tampere 2009. s. 6.

¹³ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Livonia Print, Latvia 2009, s. 18.

¹⁴ Kananen, Jorma: *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*, Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print, 2017, s. 33.

Oman osansa tutkimustyöhön tuokin juuri teorioiden muodostumiseen liittyvät pohdinnat. Aiheen hahmottamiseksi on tieteellisessä keskustelussa eritelty loogisen päättelyn muodot, jotka jaetaan yleisesti *induktiiviseen* (yksittäisestä yleiseen) sekä *deduktiiviseen* (yleisestä yksittäiseen). Kolmanneksi tieteellisen päättelyn logiikaksi on esitetty myös *abduktiivista* päättelyä, jonka mukaan teorianmuodostus mahdollistetaan havaintojen tekoon liittyvällä ”johtoa-jatuksella”.¹⁵ Induktiivista päättelyä on käytännössä tilastollisiin tai määrällisiin perusteisiin liittyvä tieteenteko, joka on hyvin lähellä ihmisten arkiajattelua. Esimerkiksi yleistyksien tekeminen havaintojen perusteella, kuten ”joutsenet ovat valkoisia, koska kaikki näkemäni joutsenet ovat valkoisia”, on induktiivista analyysin tekemistä.¹⁶ Deduktiivinen päättely puolestaan nojaa johtopäätöksien tekemisessä valmiiseen teoriaan, jonka perusteella kohteesta tehdään päätelmä. Usein käytetty esimerkki liittyy ihmisen kuolevaisuuteen: ”jos kaikki ihmiset ovat kuolevaisia, ja rauhanturvaaja X on ihminen, on hän kuolevainen”.¹⁷ Abduktiiviselle ajattelulle ominaista on puolestaan johtoa-jatuksen läsnäolo päättelyn taustalla. Tämä ei siis tarkoita ”todistetun teorian” läsnäoloa, kuten deduktiivisessä päättelyssä. Abduktiivisessa johtopäätöksien rakentamisessa on pyrkimys selittää käsiteltävää ilmiötä ”parhaalla mahdollisella tavalla” käytettävissä olevien todisteiden valossa.¹⁸

Tämän tutkimuksen runko- eli asialukujen kokoamiseen käytetään kvalitatiiviseen tutkimusotteeseen kuuluvaa laadullista sisällönanalyysia, jonka menetelmiä ja työvaiheita kuvataan tarkemmin seuraavassa alaluvussa. Johtopäätöksien tekeminen tutkimustyön loppupuolella nojaa puolestaan vahvasti abduktiiviseen päättelyyn, sillä tutkimuksessa käytettävän aineiston laadullinen sisällönanalyysi tuottaa lähtökohtaisesti vain tiivistettyä asiaa (”pohja-dataa”), jonka tulkintaan on käytettävä muita menetelmiä. Abduktiivisen analyysimenetelmän käyttö on perusteltua myös siksi, ettei induktiiviseen tai deduktiiviseen analyysiin ole tarpeeksi vahvoja perusteita, kuten tarkoituksenmukaisia tilastoja tai taustatodistuksia valitun tutkimusongelman selvittämiseksi. Yleistyksien tekemisen (abduktiivisten teorioiden luomisen) ja käytännössä määritettyyn tutkimustehtävään vastaamisen kanssa on oltava kuitenkin hyvin varuillaan, sillä objektiivisuuteen pyrkivässä laadullisen tutkimuksen päätelmäprosessissa on monia haasteita. Tätä aihetta käsitellään laajemmin myöhemmässä alaluvussa ”Luotettavuusvarauma ja uskotavuus”.

¹⁵ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Livonia Print, Latvia 2009, s. 95.

¹⁶ Rantapelkonen, Jari & Lotta Koistinen: *Pohdintoja sotatieteellisistä käsitteistä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoista nro 1, Helsinki 2016, s. 40.

¹⁷ Ibid. s. 15.

¹⁸ Ibid. s. 1.

2.3 Lähdemateriaali, tutkimusaineisto ja sisällönanalyysi

Käytettävä lähdemateriaali ja tutkimusaineisto

Teoreettisen viitekehyksen kokoamiseen ja aiheen laajemman ymmärryksen muodostamiseen on pääasiallisena lähdemateriaalina käytetty strategian tutkimusalan julkaisuja, sotilaallista kriisinhallintaa käsitteleviä tutkimuksia sekä valtionhallinnon selvityksiä. Näistä keskeisemmiksi ovat muodostuneet esimerkiksi: ”Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen” (Toimittanut: Pekka Sivonen), ”Kuinka strategiaa tutkitaan” (Joonas Sipilä & Tommi Koivula), ”Strategy Safari” (Henry Mintzberg et al.), ”Kriisinhallinta kriisissä?” (Jyri Raitasalo), ”Sota - teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen” (Toimittaneet: Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä), ”Suomen kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia (2009)” (Ulkoasianministeriö) sekä ”Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 211/2006” ja siihen liittyvät hallitusten esitykset (Finlex).

Tutkimuksen runkolukujen eli sisällönanalyysin tulosten ja tutkimusaiheen yksityiskohtaisempaan taustoittamiseen on käytetty pääasiallisena tutkimusaineistona valtionhallinnon virallisia dokumentteja, joista suurin osa on valtioneuvoston ja eduskunnan julkaisemia. Kyseisten asiakirjojen laadintaan on aiheesta riippuen osallistunut myös laajempi kattaus poikkehallinnollisia tahoja, kuten Puolustusvoimat. Kaikki kerätty tutkimusaineisto on julkista tai tullut määräajan jälkeen julkiseksi (esimerkiksi eduskunnalle tiedottamisen tai tarvittavan päätöksentekosarjan jälkeen). Tällä taataan, että myös tämä tutkimustyö on pysynyt koko prosessin ajan julkisella tasolla, sillä varsinkin valmistuessaan käyttörajoitetun tutkielman käytettävyyttä tiedeyhteisölle on huomattavasti haastavampi.

Kysymykseen Suomen osallistumisesta kriisinhallintaoperaatioihin ja asiaan liittyvistä asiakokonaisuuksista (kuten taisteluosastot) käytetään pääasiallisena tutkimusaineistona ulkoministeriön (yhteistyössä puolustusministeriön kanssa) laatimia muistioita ja raportteja, kuten: *”Katsaus Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan, kansainväliseen harjoitustoimintaan ja nopean toiminnan joukkoihin”*. Vastaavia asiakirjoja on laadittu säännöllisin väliajoin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle perustuslain 97 §:n nojalla, vuodesta 2005 lähtien (UTP 40/2005 vp). Katsaukset ovat perustavanlaatuisia tutkimusaineistoa varsinkin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ja niiden alkuperä huomioiden ne voidaan myös arvioida käyttökelpoisiksi. Operaatiokohtaisia perustietoja sekä Suomen osallistumista on myös täydennetty ulkoasian- ja puolustusvaliokuntien lausunnoilla sekä hallituskertomuksilla.

Toiseen kysymykseen liittyen Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä sotilaallisen kriisinhallinnan linjauksiin käytetään tutkimusaineistona *hallitusohjelmia, valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisia selontekoja*¹⁹, *hallituksen esityksiä* sekä *ulkoasiainvaliokuntien lausuntoja* aikaväliltä 1995–2019. Hallitusohjelmissa ja selonteoissa linjataan Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kokonaisvaltaisesti sekä esitetään valtioneuvoston toiminnan tavoitteita. Hallituksen esityksissä, selonteoissa ja selvityksissä sekä valiokuntalauseunoissa puolestaan käsitellään yksittäisiin kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen perusteita ja yksityiskohtia. Aineisto voidaan todeta käyttökelpoiseksi, sillä kyseiset asiakirjat sisältävät tarpeellisia tiivistyksiä poliittisista päämääristä, sisältäen katsauksen menneisiin tapahtumiin ja niiden pohjalta rakennettuihin perusteluihin päätöksien tueksi.

Kolmanteen kysymykseen, liittyen Suomen harjoittamaan kansainväliseen sotilas- ja puolustusyhteistyöhön, erityisesti Naton rauhankumppanuus, vastataan ensisijaisesti ulkoministeriön turvallisuuspolitiikan ja kriisinhallinnan yksikön laatimien muistioden avulla. Asiakirjat ovat otsikoltaan esimerkiksi: ”*Kertomus Suomen valtionhallinnon osallistumisesta kumppanuusyhteistyöhön Naton kanssa vuonna 2016*”. Muistiot on laadittu pääasiallisesti yhteistyössä puolustusministeriön kanssa ja niiden käyttötarkoitus on ollut lähtökohtaisesti eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan tiedottaminen. Näitä dokumentteja on saatavilla säännöllisin väliajoin vuodesta 2003 alkaen. Aiheen käsittelyä täydennetään ja laajennetaan edellisten kysymyksiä tutkimusaineistoilla, sillä niissä on myös sisältöä laajemmin sotilas- ja puolustusyhteistyöstä esimerkiksi EU:n, Pohjoismaiden, Yhdysvaltojen sekä Ruotsin osalta. Naton kanssa harjoitettavaa kumppanuusyhteistyötä koskien asiakirjojen soveltuvuus tutkimusaineistoksi voidaan arvioida hyväksi, sillä niissä on esitetty keskeiset julkiset sekä julkiseksi tulleet asiat tutkimuksen kannalta riittävällä tarkkuustasolla.

¹⁹ Vuoden 2012 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon jälkeen asiakirjat on jaettu kahteen omaan luokkaansa: vuonna 2016 ilmestyi valtioneuvoston *ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko* sekä vuonna 2017 erikseen *puolustuspoliittinen selonteko*.

Aineiston analysointimenetelmät

Laadullinen tutkimusote tarvitsee varsinaisten tuloksien ja johtopäätöksiensä toteuttamiseksi tutkimusmenetelmän, jonka kaavan mukaisesti suoritetaan pääosa tutkimusaineiston tulkin-
nasta. Valitun tutkimusaineiston pitää puolestaan olla luonteeltaan tai rakenteeltaan yhteensopivaa menetelmän kanssa. Suomen valtionhallinnon julkiset asiakirjat sekä seuraavaksi esiteltävä *laadullinen sisällönanalyysi* voidaan nähdä soveltuvana tutkimusparina, jonka avulla tutkimuskysymyksiin kyetään antamaan vastauksia. Laadullinen sisällönanalyysi onkin valittu pääasialliseksi aineiston tutkimusmenetelmäksi, erityisesti tutkimusaineiston soveltuvuuden sekä dokumenttien ajallisen läpileikkauksen perusteella. Sisällönanalyysin lisäksi johtopäätöksiä sekä pohdintoja täydennetään aikaisemmin esitetyllä *abduktiivisellä päättelyllä*. Soveltuvat menetelmät eivät kuitenkaan anna lupausa, että kysymyksiin pystyttäisiin vastaamaan täydellisen kokonaisvaltaisesti tai että lopullinen ”totuus” saataisiin perinpohjaisesti esille. Tutkimuksen avoimuuden ja uskottavuuden kannalta onkin keskeistä todeta rajallisuudet sekä esittää mutkattomasti ja perusteellisesti, miten analyysia on ollut tarkoitus toteuttaa.

Sisällönanalyysi on laadullisen aineiston tutkimiseen käytettävistä menetelmistä yksi suosituimmista. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan nimensä mukaisesti kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia.²⁰ Tutkimukseen kerättävän aineiston muoto voi olla suhteelliseen vapaa, kunhan se soveltuu järjestettäväksi johtopäätöksiensä tekoa varten. Aineiston analyysin onnistumisen kannalta on keskeistä, että tutkittava aihe ja täten myös aineisto on rajattu tutkimuksen laajuus eli suppeus huomioiden oikeassa suhteessa. Jotta sisällön analyysissa on mahdollista päästä pintaa syvemmälle tutkimustehtävän kysymyksiin vastattaessa, on analyysin työvaiheet järjestettävä ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi.²¹

Laadullisen sisällönanalyysin työvaiheiden karkea jako:

1. Päätös tutkittavasta aiheesta
2. Aineiston läpikäynti, tutkimuksessa kiinnostavien asioiden erottelu ja merkitseminen
3. Kerätyn aineiston erittely omaksi kokonaisuudeksi
4. Aineiston luokittelu, teemoittaminen tai tyypittely
5. Yhteenvedon kirjoittaminen²²

²⁰ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Hansaprint Oy, Vantaa 2013, s. 91.

²¹ Ibid. s. 103.

²² Ibid. s. 92.

Työvaiheiden jako ei kuitenkaan tarkoita, että laadullista sisällönanalyysia olisi mahdollista suorittaa kaavamaisen lineaarisesti, vaan tutkimus etenee vaiheesta toiseen ja palaa takaisin uudelleen muotoilemaan keskeisten käsitteiden ja tulkintojen muodostumista. Itse analyysi ei myöskään ole raportoinnin lopussa oleva viimeinen kirjoitusprosessi, vaan koko tutkimuksen teon aikana tapahtuvaa tarkastelua ja pohdintaa.

Sisällönanalyysin ensimmäisessä ja vaativimmassa vaiheessa on tehtävä tarkka rajausta tutkittavasta aiheesta. Kansainvälinen kriisinhallinta, Naton liittokunnan puolustusyhteistyö tai YK:n omien sotilastarkkailijaoperaatioiden toteutus ovat kaikki kiinnostavia aiheita, mutta tarkan ajallisen, aiheellisen ja ilmiöllisen rajauksen tekeminen on pro gradun -laajuudessa työssä välttämätöntä. Tarkan rajauksen tekemisen yhteydessä, tutkimuksesta riippuen, hankitaan jo pääosa tärkeimmästä lähdemateriaalista. Tuon lähdemateriaalin ja tutkimusaineiston kokoamisen yhteydessä myös hahmottuu aiheen mahdollinen laajuus tai suppeus, jolla edelleen on vuorovaikutusta lopulliseen tutkimustehtävän rajaukseen.

Laadullisen sisällönanalyysin toisessa ja kolmannessa vaiheessa tutkittavasta aiheesta kerätty tutkimusaineisto käydään järjestelmällisesti läpi. Tästä työvaiheesta voidaan käyttää myös nimikkeitä aineiston litterointi tai koodaaminen. Konkreettisesti tämä tarkoittaa perinpohjaista aineistoon perehtymistä, muistiinpanojen tekemistä, tiivistämistä sekä jäsentelyä. Tällä luodaan pohjaa seuraavalle, neljännelle työvaiheelle, jossa toteutetaan eniten nimenomaista *analyysia*. Varsinaiseksi analyysin tekniikaksi soveltuvat sisällönanalyysissa esimerkiksi *luokittelu*, *teemoittaminen* tai *tyypittely*.²³

Luokittelussa käytetään jopa hieman kvantitatiivisen tutkimuksen kaltaista analyysimenetelmää, jossa numeeriseen taulukkoon kootaan yhteenveto siitä, kuinka monta kertaa jotain määriteltyä luokkaa esiintyy aineistossa. Yhtenä luokkana voisi olla esimerkiksi ”kotimaan puolustuksen kehittäminen” tai ”osallistuminen terrorismin vastaiseen toimintaan” tutkittaessa dokumentteja Suomen toteuttamasta sotilaallisesta kriisinhallinnasta 2000-luvun aikana. Tällä tavalla on mahdollista tuottaa helposti esitettäviä tuloksia, joiden analyysi perustuu määrälliseen muotoon. Tämä ei kuitenkaan poista tarvetta laajalle tulkinnalle ja pohdinnalle, esimerkiksi syiden ja seurauksien etsimiselle jonkun tietyn luokan esiintymisen kasvamiselle 2000-luvun aikana.

²³ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Livonia Print, Latvia 2009, s. 93

Teemoittamisessa voidaan hyödyntää luokittelun kaltaista periaatetta, mutta siinä painotetaan itse sanomaa, mitä teemasta on löydettävissä. Lukumäärillä ei ole niin suurta merkitystä, vaan painoarvo on tiettyjen teemojen esiintymisen vertailussa. Kerätty aineisto voidaan aluksi esimerkiksi ryhmitellä, kuten ulkoasiainministeriön muistiot Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan, valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot sekä ulkoasiainministeriön laatimat raportit Suomen osallistumisesta Naton kumppanuusyhteistyöhön. Tämän jälkeen aineistosta aletaan etsiä varsinaisia teemoja sekä niitä kuvaavia näkemyksiä, joiden esiintymistä analyysissa vertaillaan. Yhtenä teemana on nähtävissä esimerkiksi sotilaallisen kriisinhallinnan asema Suomen kotimaan puolustuksen kehittämisessä. Analyysiä tehdään täten vertailemalla, miten kyseinen teema esiintyy aikaisemmin ryhmitellyissä aineistoissa. Varsinkin *muutosta* tarkkaillessa, merkittäviä havaintoja ovat teemojen painotuksien osalta löytyvät eroavaisuudet kuluneiden vuosien aikana, teemojen poistuminen tai uusien ilmaantuminen.

Tyypittely on kolmas vaihtoehto analyysin toteuttamisen perustaksi. Tässä tekniikassa valittu aineisto ryhmitetään eräänlaisiksi tyypeiksi. ”Esimerkiksi tiettyjen teemojen sisältä etsitään näkemyksille yhteisiä ominaisuuksia ja muodostetaan näistä yhteisistä näkemyksistä eräänlainen yleistys, tyyppiesimerkki. Tyypittelyssä tiivistetään joukko tiettyä teemaa koskevia näkemyksiä yleistykseksi.”²⁴ Käytännössä aineistoon perehtymisen jälkeen voidaan esimerkiksi havaita sotilaallisen kriisinhallinnan muutosta koskevia tyypejä, kuten ”uhkakuvien muutos”, ”tiivistyvä Nato-yhteistyö” tai ”kriisinhallintaoperaatioiden kehitys sotilaallisesta kokonaisvaltaisemmaksi”.

Viidennessä, ja viimeisessä vaiheessa, on yhteenvedon kirjoittaminen analyysin avulla saatavista tuloksista. Näiden tuloksien jatkoanalysoinnin avulla pyritään puolestaan saamaan selville itse *ratkaisu* tutkimusongelman pohjalta tehtyihin tutkimuskysymyksiin.²⁵ Tässä vaiheessa, kuten aikaisemminkin on todettua, ei voida olettaa kaiken sujuneen lineaarisen suoraviivaisesti vaan todennäköisesti tutkimuksen tekemisen syklimäisyys tulee ilmi. Toisin sanoen, analyysin tekemisen aikana tulee tarve hankkia vielä lisää tarpeellista aineistoa, joka puolestaan pitää edelleen tulkita. Tutkimuksessa käytettävä aineiston sisällönanalyysi -menetelmä voi käytännössä olla yhdistelmä edellä mainittuja luokittelua, teemoittamista ja tyypittelyä. Keskeistä kuitenkin on, että tutkimuksesta selviää lukijalle myös käytännönläheisesti, miten esitettyihin lopputuloksiin ja pohdintoihin on päädytty.

²⁴ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Livonia Print, Latvia 2009, s. 93.

²⁵ Kananen (2017), s. 131.

Tämän tutkimuksen peruslähtökohtana on selvittää julkisesti saatavan aineiston perusteella, onko tutkittavassa aiheessa havaittavissa selvää *muutosta*, ja koska johdannossa esitetyn oletuksen perusteella näin on: miten se ilmenee. Mahdollisten syy-seuraus -suhteiden pohdinta on näin ollen tärkeä osa tutkimusprosessia. Aikaisemmin esitellyt luokittelu, teemoittaminen ja tyypittely ovat selkeydessään sopivia työkaluja tutkimusaineiston käsittelyyn. Kyseisillä analyysimenetelmillä oli selviä yhteneväisyyksiä sekä omia painotuksiaan, mutta yhteistä kaikille oli syvälinen perehtyminen valittuun tutkimusaineistoon, oleellisen löytäminen ja tiivistämisen merkitys. Tämän pelkistetyn analyysin avulla on mahdollista saada tarvittavat käsitteet ja teemat haltuun, joiden ilmentymisiä voidaan käyttää tutkimuksen edetessä perustana laajempien tulkintojen tekemiseen.

Asiapitoiset runkoluvut (tämän tutkielman pääluvut 4-6) ovat sisällönanalyysin tuloksia eli muistiinpanojen pohjalta rakennettuja tiivistelmiä dokumenttien asiasisällöistä, jotka mahdollistavat vastaamisen tutkimuskysymyksiin. Runkolukujen muoto on käytännöllisistä syistä suhteelliseen esittelymuotoinen, painottuen asiasisältöiseen tekstiin eikä niinkään esimerkiksi luokittelun tai teemoittamisen käsitteiden määrällisiin tulkintoihin. Tällä tarkoitetaan, että esimerkiksi aineistoista kerättävät tiedot Kosovon KFOR-operaatiosta on kirjoitettu auki aiheen kokonaisuutta ja tarvittavia yksityiskohtia selvittävään tyyliin. Runkoluvuissa ei siis analysoida erikseen esimerkiksi käsitteiden tai teemojen lukumääräisiä esiintymisiä. Luokkien, teemojen tai tyyppien määrällistä tulkintaa ei kokonaisuutta pohdittaessa suljeta luonnollisestikaan kokonaan pois. Tämä on tehty pääluvussa ”Johtopäätökset” osana tulosten pohdintaa.

2.4 Luotettavuusvarauma ja uskottavuus

Tutkimuksen alkuvaiheessa on syytä myös pohtia työn luotettavuutta ja uskottavuutta. Laadullista tutkimusta toteutetaan väistämättä subjektiivisesti koetussa todellisuudessa, joten tutkija itsekään ei voi jäädä tosiasiallisesti ulkopuoliseksi merkitysyhteyksistä tai aiheesta, joka on tutkimuksen kohteena.²⁶ Sotilaallinen kriisinhallinta on maanpuolustuksen piirissä, varsinkin ammattisotilailla, yleisesti mielenkiintoa ja mielipiteitä herättävä aihe. Tällöin objektiivisuuteen pyrkivässä käsittelyssä on oltava jatkuvasti tarkkaavaisena, myös tutkimuseettisen näkökulmankin kannalta. Laadullisen tutkimuksen arvioinnissa korostetaan lisäksi uskottavuutta²⁷, vaikka tieteellistä luotettavuutta ja laatua käsitelläänkin yleisesti termeillä *reliabili-*

²⁶ Varto, Juha: *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Tammer-Paino Oy, Tampere 1992, s. 26.

²⁷ Rantapelkonen, Jari & Lotta Koistinen: *Pohdintoja sotatieteellisistä käsitteistä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoja nro 1, Helsinki 2016, s. 62–67.

teetti sekä *validiteetti*. Näiden käsitteiden voidaan vahvasti ymmärtää kuuluvan erityisesti kvantitatiivisten tutkimusten arviointiin, mutta niitä voidaan myös osin soveltaa kvalitatiiviseen tutkimusprosessiin. Reliabiliteetti tarkoittaa ”tulosten pysyvyyttä” eli käytännössä tutkimuksen oikeaa (tarpeeksi tasokasta ja dokumentoitua) toteutustapaa. Validiteetti puolestaan liittyy siihen, että ”tutkitaan oikeita asioita”: tutkimuksen suunnittelu, tutkimusasetelma sekä aineiston analyysi tehdään riittäväillä perusteilla. Tieteellisessä tutkimuksessa tutkijan vastuullisena tehtävänä on siis näyttää toteen, että johtopäätökset ovat oikeita. Tätä on arvioitava sekä tutkimuksen aloitusvaiheessa erityisesti validiteetin osalta (ovatko tutkimuskohde ja siihen valittu tutkimusmenetelmä aineistoineen keskenään sopivia) mutta myös työn loppuvaiheessa reliabiliteetin osalta (toteutuiko tutkimus suunnitellun mukaisesti, ovatko tulokset perusteltavissa).²⁸

Edellä esitettyjen aineistojen, menetelmien ja työskentelytapojen suhteen on jo korostettu niiden julkisuutta sekä avoimuutta. Periaatteen tasolla kuka tahansa tutkija voi toteuttaa jälkikäteen saman tutkimuksen samoilla aineistoilla ja menetelmillä. Johtopäätöksien ja pohdinnan osalta on tietysti todettava, että niissä tulee varmasti näkymään eniten tutkijan oman analyysin ja päättelyn tulokset, jotka voivat lähestymisnäkökulmista johtuen poiketa tutkijoiden välillä. Tätä ei ymmärrettävästi ole nähtävissä ainoastaan ongelmana, vaan myös johtopäätöksien rakentumista tullaan arvioimaan kriittisen avoimesti omassa alaluvussa tutkielman loppupuolella.

Hyvään tieteelliseen käytänteeseen kuuluu edellä esitetysti terve kriittisyys omaa työtä kohtaan, sekä itsekriittisyys että lähdekriittisyys. Itsekritiikkiin voidaan sisällyttää lähes kaikki toimet, joita sisällytetään tieteellisen tutkimuksen tekemiseen. Tämänkin pro gradun valmistelun yhteydessä tutkija on joutunut, ja joutuu tekemään, huomaamattaankin jatkuvaa arviointia: onko näin järkevää tehdä, onko tämä johdonmukaista ja perusteltavissa? Lähdekritiikki puolestaan on nimensä mukaisesti lähdemateriaalin ja varsinkin analysoitavan tutkimusaineiston arviointia. Käytettävien materiaalien pitää olla tarpeeksi luotettavia sekä soveltuvia tutkimuksen tekemiseen.²⁹ Aikaisemmin esitellyt tutkimusongelma, -kysymykset sekä niihin erikseen kysymyksittäin eritellyt ja arvioidut aineistot voitiin todeta kokonaisuutena soveltuviksi tämän tutkimuksen käynnistämiseen. Tämä on tehty varsinkin aineiston alkuperäisen ja luotettavan käyttötarkoituksen perusteella (valtionhallinnon eri toimielimien, valiokuntien sekä virkamiesten tiedottaminen).

²⁸ Kananen (2017), s. 173–176.

²⁹ Hakala, Juha T.: *Uusi graduopas*. Gaudeamus Oy, Hansaprint Oy, Vantaa 2012, s. 24–25.

3. TOOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Aikaisemmat tutkimukset ja teoriapohja

Tutkimusta edeltävä teoriaosuus, jota tässä tutkielmassa käsitellään termillä *teoreettinen viitekehys*, pohjustaa uuden tiedon rakentumista. Teoriaosuudessa voidaan sanoa kuvattavan yleisesti, mitä tutkittavasta aiheesta aiemmin tiedetään, sekä mitä valikoitunutta teorianmallia hyödynnetään myöhemmin tämän tutkimuksen tulosten tulkinnassa. Teoreettista viitekehystä luodessa on myös tehtävä tarpeellisia rajoituksia, sillä esimerkiksi kriisinhallintaa kokonaisuudessaan on tutkittu laajalti.³⁰ Sotilaallisen kriisinhallinnan muutokseen 2000-luvun aikana ja sen tutkimiseen tullaan tässä työssä keskeisinä käsitteinä sisällyttämään *sotilaallisen kriisinhallinnan* lisäksi *Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka*, *kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö* sekä Suomen *osallistumisprofiili* sotilaallisessa kriisinhallinnassa. Käsitteiden määrittelyä tarkastellaan lisää alaluvussa 3.5. Edellä mainitut käsitteet itsessään ovat aiheen rajoituksen ilmentymiä, joiden avulla viitekehys muodostuu ja jotka toimivat rajoituksen työkaluina aikaisemmin esitetyssä tutkimusongelmassa ja -kysymyksissä.

Pääosa aikaisemmasta sotilaallista kriisinhallintaa käsittelevästä tutkimuksesta, jota tähän aihepiiriin rajoituksen jälkeen valikoitui, on kirjoitettu 2010-luvun alkupuolella tai sitä ennen. Tämä tuo oman ajallisen näkökulman tutkimuspohjaan, sillä Suomi oli tuolloin vahvasti mukana esimerkiksi laajentuvassa Afganistanin ISAF-operaatioissa, Venäjän ja Georgian vuoden 2008 sota oli tuore tai vasta tapahtumaisillaan eikä vuoden 2014 Ukrainan kriisistä ollut vielä tietoa. Lisäksi Naton painopiste vuoden 2014 Walesin huippukokoukseen saakka oli erityisesti panostaminen vaativiin kriisinhallintaoperaatioihin, mutta Ukrainan konfliktin alun jälkeen kriisinhallinnan lisäksi myös voimakkaasti liittokunnan yhteiseen puolustuskykyyn.³¹

Soveltuvia katsauksia sotilaallisen kriisinhallinnan kehityksestä, erityisesti Suomen ja yleisesti länsimaiden näkökulmasta ovat esimerkiksi valtiotiedon tohtori ja everstiluutnantti Jyri Raitasalon julkaisu *Kriisinhallinta kriisissä?* sekä prikaatikenraali (evp) ja tutkija Juha Pyykösen *Sotilaallisen kriisinhallinnan kuvan muutos*. Näissä tutkimuksissa käsitellään varsinkin läntisten asevoimien käytön yleisiä piirteitä sekä kehittymistä kylmän sodan jälkeisessä maailmassa, jossa Yhdysvallat on ottanut kiistattoman johtoaltion roolin. Kyseisiä näkemyksiä hyödynnetään pohjatietona kriisinhallinnan tarkastelussa ennen 2010-lukua.

³⁰ Kananen (2017), s. 72.

³¹ Suomen erityisedustusto Natossa: *Naton tehtävät*. [<http://www.finlandnato.org>], luettu 9.12.2017.

Tämän tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen kuuluu keskeisenä myös niin sanottu *viiden P:n malli*, jonka on kehittänyt strategian ja johtamisen tutkija Henry Mintzberg. Hänen kyseinen teoriamallinsa on alun perin suunnattu liiketalouden strategiatutkimuksen puolelle, mutta se voidaan nähdä sovellettavaksi myös muilla tieteenaloille. Viiden P:n mallia hyödynnytetään erityisesti tämän tutkimuksen johtopäätöksissä, jossa se toimii Suomen osallistumisprofiilin muutoksen kokonaistulkinnan työkaluna. Mintzbergin viiden P:n mallia käsitellään tarkemmin alaluvussa 3.3.

Sotilaallista kriisinhallintaa koskevia opinnäytetöitä ja pro gradu -tutkielmia on tehty 2000-luvun aikana Maanpuolustuskorkeakoulussa strategian laitoksella muutamia. Entisellä taktiikan laitoksella sekä johtamisen- ja sotilaspedagogiikan laitoksella on myös kirjoitettu kriisinhallintaa koskevia töitä, jotka ovat kuitenkin olleet rajattuja käytännönläheisiin näkökulmiin, kuten ”operaation oppien vaikutus sotilaskoulutukseen”. Siviiliyliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa ollaan oltu niin ikään kiinnostuneita rauhanturvaamisesta ja kriisinhallinnasta, erityisesti organisaation johtamisen tai yksittäisten operaatioiden poliittisten perusteiden näkökulmasta.

Eräitä mainittavia opinnäytetöitä ovat esimerkiksi:

- ”Military crisis management in the next decade (2020-2030) - inducing consent or relying on compliance?” (Kapteeniluutnantti Mikko Laakkonen, Diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2011)
- ”Suomen osallistuminen kriisinhallintaan - konsepti Puolustusvoimien näkökulmasta” (Majuri Juha Kylä-Harakka, Diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2007)
- ”Miksi pieni valtio panostaa sotilaalliseen kriisinhallintaan?” (Tommi Sikanen, Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, 2012)
- ”Rauhanturvaamisesta kriisinhallintaan - sotilaalliset ja poliittiset perustelut Suomen osallistumiselle kriisinhallintaoperaatioihin kylmän sodan jälkeen” (Meri Riskilä, Pro gradu -tutkielma, Lapin yliopisto, 2013)
- ”Tehtävien jako kriisinhallinnasta päätättäessä - Tutkimus tasavallan presidentin asemasta puolustusvoimien ylipäällikkönä sotilaallisessa kriisinhallinnassa” (Kaisa Hallia, Opinnäytetyö, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 2010)

Tällä opinnäytteellä on edellisiin tutkimuksiin ja alaa koskevaa yleistä mielenkiintoa huomioiden myös jonkinasteista kysyntää ja toivottavasti lisäksi arvoa tieteelliselle keskustelulle, juurikin sotilasyliopiston opinnäytetyön muodossa. Rauhanturvaamista ja kriisinhallintaa sa-

malla tutkimustasolla käsitellyt Meri Riskilä on esimerkiksi tuottanut oman näkemyksensä kriisinhallinnan kehittymisestä kylmän sodan jälkeisellä ajalla. Riskilän tutkimuksen ajankoh-
ta on päättynyt vuoden 2013 tienoille, joten tämä tutkimus voidaan myös nähdä aiheen tietyn-
laisena jatkona uudella ajankohtaisemmalla näkökulmalla.

3.2 Näkemyksiä kriisinhallinnan kehittymisestä 2000-luvun alkupuolella

Tohtori Jyri Raitasalo käsittelee Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusar-
jassa vuonna 2008 tekstissään sotilaallisen kriisinhallinnan muutosta kysyvällä otsikolla: Krii-
sinhallinta kriisissä?³² Raitasalo keskittyy yleisesti länsimaiden näkökulmasta sotilaallisen
kriisinhallinnan kehitykseen, erityisesti Yhdysvaltojen, Naton ja pienten eurooppalaisten val-
tioiden viitekehityksessä. Kirjoituksessa pyritään arvioimaan keskeisiä kriisinhallinnan kehiti-
mistä ohjaavia tekijöitä pienen valtion kannalta, jättäen kuitenkin Suomen pääosin pohdin-
nan ulkopuolelle. Ajallisesti käsittelyssä ovat tapahtumat vuoden 1999 Kosovon sodasta kir-
joitusajankohtaan 2008. Tutkija Juha Pyykönen puolestaan tarkastelee julkaisussaan³³ länsi-
maiden asevoimien käytössä tapahtunutta muutosta sotaa alemman asteisissa kriiseissä, kes-
kittyen esimerkiksi Somalian operaatioon, Jugoslavian hajoamissotiin ja Afganistanin operaa-
tioihin sekä niiden vaikutuksiin rauhanturvaamisen ja sodankäynnin sekoittumisessa.

Keskeisimpinä teoreettisina teemoina tohtori Raitasalo käsittelee Kosovon lisäksi esimerkiksi
Afganistanin ja Irakin konflikteja, jotka ovat alkaneet länsimaiden hyökkäysvaiheella. Näitä
interventioita ovat seuranneet kriisinhallintaoperaatiot, joissa on ollut mukana perinteisen
sodankäynnin elementtejä ja jotka ovat muodostaneet pohjaa käsitteelle *vaativa* kriisinhallin-
taoperaatio. Raitasalo esimerkiksi mainitsee: ”*vaativat sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot
ovatkin samalla (laajan) turvallisuuden tuottamisen, jälleenrakentamisen ja sodankäynnin
yhdistelmä.*”³⁴ Sotilaallisen kriisinhallinnan konsepti, varsinkaan vaativan, ei ole kuitenkaan
ollut länsimaissa 2000-luvulla ongelmaton.

Kylmän sodan päättymisen ja suurvaltojen välisen konfliktin todennäköisyyden osittaisen
häviämisen jälkeen monen eurooppalaisen valtion on täytynyt muodostaa uudelleen uhkaku-
vansa, jolla perustella asevoimien ylläpito ja kehittäminen. Tämä on edelleen vaikuttanut Na-

³² Raitasalo, Jyri: *Kriisinhallinta kriisissä?* Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4: Työ-
papereita No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

³³ Pyykönen, Juha: Sotilaallisen kriisinhallinnan kuvan muutos, *Sota - teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan
muutokseen.* Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja
1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 99–134.

³⁴ Raitasalo (2008), s. 5.

ton muuttumiseen kylmän sodan jälkeen puolustusorganisaatiosta globaalisti operoivaksi kriisinhallintatoimijaksi, jonka kärkimaana Yhdysvallat on ollut merkittävä operaatioiden toimeenpanija ja käynnistäjä.³⁵ Raitasalon mukaan Nato-mailla näkyikin paine osallistua amerikkalaisten rinnalla vaativiin operaatioihin ja tämä paine on laajentunut edelleen Naton kumppanuusmaihin (myös Suomeen). Vaativiin operaatioihin osallistumista on pidetty tärkeänä hyvien suhteiden säilymisenä Yhdysvaltoihin sekä Natoon kuulumattomilla mailla mahdollisuuksien ylläpitämisenä liittokunnan täysjäseneksi pyrkimisen kannalta (esim. entiset Neuvostotasavallat).

Pienille eurooppalaisille valtioille sotilaallinen kriisinhallinta on 2000-luvun alkupuoliskolla saattanut olla varsinkin vaativien operaatioiden kohdalla mahdollisuus osoittaa sotilaallista uskottavuutta sekä tärkein viitekehys asevoimien kehittämiseksi. Kuitenkin samaan aikaan Naton sisällä on käyty kädenvääntöä erityisesti Afganistanin ISAF-operaatiosta, jossa pitkälle kehitettyjen asevoimien käyttö on kallista eikä henkilötappioilta ole säästyty. Monet eurooppalaiset jäsenvaltiot ovatkin peränneet konkreettisempia ja tavoitteiltaan selvempiä sotilaallisia toimintamuotoja.³⁶ Raitasalon mukaan pitkäkestoiset suuret operaatiot (Kosovo, Afganistan) ovat kuitenkin olleet kriisinhallintakonseptin keskiössä 2000-luvun alkupuolella, vaikka Naton nopean toiminnan joukot (Nato Response Force, NRF) sekä Euroopan unionin taisteluosastot (Battlegroup, EUBG) ovatkin olleet samanaikaisesti uusina kehityskohteina merkittäviä.

Länsimaiden madaltunut kynnys käyttää asevoimia kaukana kotimaastaan (myös puhtaasti kansallisten etujen pohjalta kriisinhallinnan nimissä) on nähty yhdeksi osatekijäksi alalla tapahtuneessa muutoksessa. Tähän on tuonut oman puolensa myös pienten valtioiden sotilaallisen aktiivisuuden kasvaminen, asevoimien kehittäminen eräänlaiseksi ulkopolitiikan instrumentiksi samalla kun monikansalliset kriisinhallintaoperaatiot ja koalitionsodankäynti ovat yleistyneet. Ulko- tai turvallisuuspoliittisesti tässä ei ole periaatetasolla mitään uutta, mutta omien kansallisten rajojen ulkopuolella tapahtuva toiminta on lisääntynyt pienilläkin Euroopan valtioilla kylmän sodan jälkeen aivan eri tasolle, suhteessa kotimaan puolustusvalmiuteen. Raitasalo pohtiikin juuri pienten eurooppalaisten valtioiden aktiivista ulkomaanoperaatioihin osallistumisten syitä kysymällä: *turvallisuuden lisäämiseksi, humanitaarisista syistä vai osoittaakseen kuulumista tiettyyn (länsimaiseen) joukkoon?*³⁷

³⁵ Raitasalo (2008). s. 6.

³⁶ Ibid. s. 7.

³⁷ Ibid. s. 11.

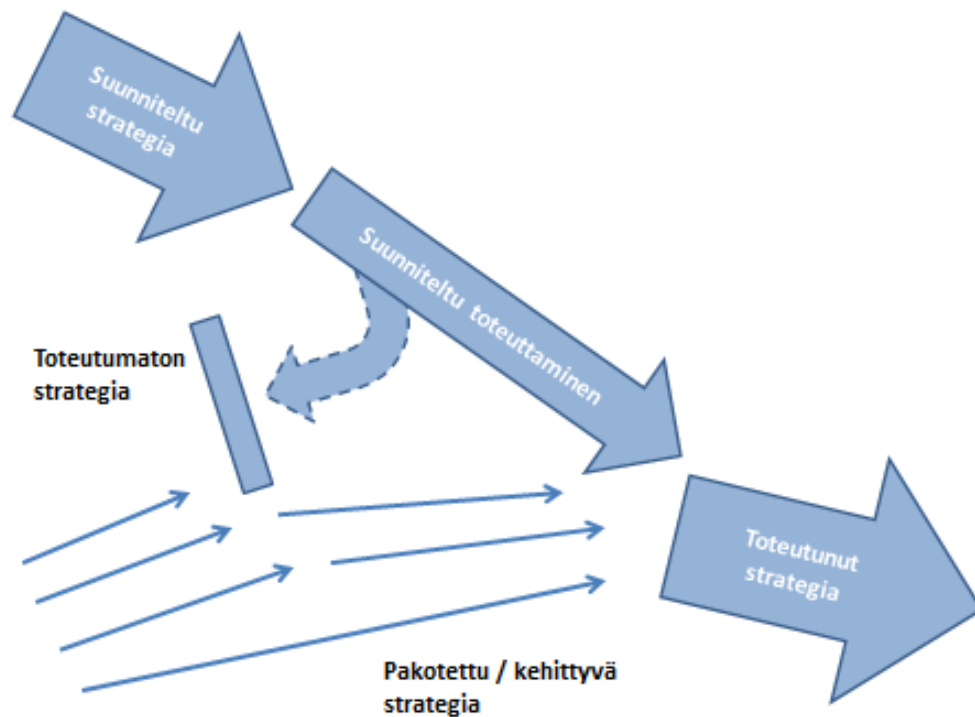
Tyhjentävää vastausta edellä esitettyyn kysymykseen ei ehkä ole saatavissa ja oman työnsä otsikon kysymykseen kriisinhallinnan kriisistä Raitasalo toteaa, että länsimainen kriisinhallinta ei ole vielä kriisissä, mutta ehkä ajautumassa sellaiseen, jos Kosovosta, Afganistanista ja Irakista ei saada onnistumisia. Tähän 2000-luvun haasteelliseen tilanteeseen on ollut luomassa painetta erityisesti Naton menestys kriisinhallintaoperaatioissaan 1990-luvun lopulla Bosnia-Hertsegovinassa (IFOR, SFOR). Balkanilla toteutetut operaatiot olivat olennaisesti myös rakentamassa Naton oikeutusta olemassaololleen kylmän sodan jälkeen, kun Varsovan liiton uhka oli poistunut. Tutkija Pyykönen nostaa myös aiheellisesti esille, että vaikka YK oli 2000-luvun vaihteessa ensimmäisenä kehittämässä uudenlaista konseptia monimutkaistuvien kriisien ratkaisemiseksi, Nato ja EU nousivat haastamaan YK:n aseman laajimman kriisinhallintavälineistön tarjoajana. Erityisesti vuoden 1999 Washingtonin huippukokouksen jälkeen, jossa liittokunta määrittä kriisinhallinnan keskeiseksi tehtäväkseen, Naton voidaan todeta aloittaneen kilpailun YK:n kanssa sen omimmalla toiminta-alueella.³⁸

Tohtori Raitasalo ja tutkija Pyykönen eivät käsittele näissä nimenomaisissa julkaisuissaan erikseen Suomea, vaikka rivien välistä on ehkä huomattavissa myös kotimaan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä sotilaallista kriisinhallintaa sivuuttavia pohdintoja. Näiden aiheiden käsittely aikaväliltä 2000–2019 onkin keskeistä tämän tutkimuksen edetessä, sillä erityisesti kysymykset sotilaallisten toimien, asevoimien käytön ja operaatioihin osallistumisen syistä herättävät mielenkiintoa. Mitä Suomi on yrittänyt näyttää vahvalla kriisinhallintaan osallistumisellaan ja kenelle? Miksi osallistuminen oli vahvaa juuri Nato-operaatioihin 2000-luvun alkupuolella, mutta käänös YK-painotukseen viime vuosien aikana on ollut selvästi havaittavissa?

Aikaisemmista tutkimuksista onkin saatavissa hyviä näkökulmia ja ajatuksia omien johtopäätösten rakentamiseen, mutta suoria vastauksia juuri Suomen kriisinhallintatoimiin tai osallistumisprofiiliin muutokseen ei valmiiksi ole saatavilla. Tämä myös siksi, että Suomi oli Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen niitä harvoja Euroopan valtioita, joka säilytti vahvan kansallisen aluepuolustuksen ja suuren sodanajan reservin, vaikka lähtikin samalla muiden pienten valtioiden kanssa mukaan vaativiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä niissä tarvittavien suorituskykyjen kehittämiseen. Lisäksi on huomioitava, että Suomi on osallistunut Naton johtamaan kriisinhallintaan 2000-luvun alkupuolella erityisesti rauhankumppanuuden puitteissa, eikä täten aivan samalla tavalla kuin liittokuntaan kuuluvat täysjäsenet.

³⁸ Pyykönen (2008). s. 114-122.

3.3 Mintzbergin viiden P:n malli

Kuva 1: Suunnitellut ja kehittyvät strategiat³⁹

Kanadalainen professori Henry Mintzberg on tutkinut ja kehittänyt strategioita taloustieteen saralla. Hänen yksi kuuluisimmista teorioistaan on niin sanottu viiden P:n malli, jonka mukaan strategia voidaan ymmärtää suunnitelmaksi (*plan*), malliksi tai kaavaksi (*pattern*), asemaksi (*position*), näkökulmaksi (*perspective*) tai juoneksi (*ploy*).⁴⁰ Kyseisten käsitteiden avulla Mintzberg käsittelee erityisesti strategian tulevaisuuden tähtäviä puolia, strategian toteutumisen tulkintaa katsottaessa taaksepäin historiaan sekä yleisesti strategian mieltämisen eri muotoja. Viiden P:n teorialmallin tarkastelussa on tässä alaluvussa käytössä ”strategia” yleis-terminä, eikä sillä viitata suoraan esimerkiksi Suomen kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia 2009-asiakirjaan tai mihinkään muuhun yksittäiseen dokumenttiin.

Mintzbergin mallin mukaisesti on erityisen mielenkiintoista tutkia strategian toteutumista akselilla *plan - pattern*. Tilanteessa, jossa käytetään termiä strategia katsottaessa tulevaisuuteen, se mielletään yleisesti *suunnitelmaksi*. Kuitenkin katsottaessa lähihistoriaan esimerkiksi kuluneiden 20 vuoden ajalta, strategia muuttuukin suoraviivaisen suunnitelman tarkastelusta

³⁹ Mintzberg, Henry; Bruce Ahlstrand & Joseph Lampel: *Strategy Safari*. Pearson Education, Great Britain 2009, s. 12. huom. Kuva vapaasti mallinnettu ja suomennettu tutkijan toimesta.

⁴⁰ Laaksonen Marko; Reima Launonen, Sampo Terho & Jouni Westling: Liiketaloudellisen strategian perusteita, *Strategian jäljillä*. Sampo Terho (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2: Artikkelikokoelmat No 1, Edita Prima Oy, Helsinki 2009, s. 9-10.

eräänlaiseksi *kaavan tulkinnaksi*, joka voi olla luonteeltaan kaikkea muuta kuin suoraviivaista. Tällä erotellaan ja perustellaan toisistaan myös kuvassa 1 näkyvät osakokonaisuudet ”suunniteltu strategia” (*intended strategy*) ja ”toteutunut strategia” (*realized strategy*) sekä niiden sijoittumiset mallinnukseen.⁴¹ Suunnitellun ja toteutuneen strategian väliin on Mintzbergin mukaan sijoitettavissa kolme osakokonaisuutta: (strategian) suunniteltu toteuttaminen (*deliberate strategy*), toteutumaton strategia (*unrealized strategy*) sekä pakotettu tai olosuhteiden ja tilanteiden mukaan kehittyvä strategia (*emergent strategy*).⁴²

Mintzbergin viiden P:n teoriamaallia on tarkoitus soveltaa tässä tutkimuksessa siten, että sen avulla voidaan johtopäätöksissä tulkita ja muodostaa kokonaisvaltaista näkemystä Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisprofiilin muutoksesta 2000-luvun aikana. Tämä tapahtuu ennen kaikkea hyödyntämällä kahden ensimmäisen P:n mallia (strategia suunnitelmana ja kaavana: *strategies as plans and patterns*). Plan -näkökulmassa voidaan tarkastella Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisia linjauksia (hallitusohjelmat, selonteot, selvitykset, valiokuntalausunnat) analysoitaessa sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisen perusteita kaavan alkupäässä (esim. hallituskausien alkupuolella ja ennen yksittäiseen uuteen operaatioon osallistumista). Pattern -näkökulmassa puolestaan kokonaisuutta voidaan tarkastella kaavan loppupäässä, jossa Suomen toteutunut kriisinhallintaosallistuminen 2000-luvulla ja täten lähihistoriassa muodostunut osallistumisprofiili voidaan tulkita ”suunniteltujen ja kehittyvien strategioiden” kaavaa (kuva 1) hyödyntäen.

Kolmas P (*position*) on myös huomionarvoinen ja hyödynnettävissä johtopäätöksissä, erityisesti havaittaessa mahdollisia selviä viitteitä tahtotilalle saada *asema* tai *loppuasetelma* (lue osallistumisprofiili) näyttämään halutunlaiselta. Esimerkiksi Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan ”laajaa osallistumisprofiilia” ja siihen sisältyviä hyöty- ja haittanäkökulmia käsitellään suoraan eduskunnan puolustusvaliokunnan lausunnossa 7/2018.⁴³

Johtopäätöksien ja tulkinnan lisäksi viiden P:n mallia on hyödynnetty havainnollistavan viitekehysten luomiseen, soveltamalla tarkoituksenmukaisia käsitteitä kuvassa 1 näkyvään kaavioon. Alkuperäinen kaaviokuva on keskeinen osa Mintzbergin kahden ensimmäisen P:n teoriapohjan hahmottamista. Tutkimukseen muodostettu viitekehyskuva ja keskeiset käsitteet esitellään tarkemmin alaluvussa 3.5.

⁴¹ Mintzberg et al. (2009) s. 10.

⁴² Kyseiset käsitteet ovat tutkijan vapaasti suomentamia, jotka palvelevat mallin tulkintaa ja soveltamista tähän tutkimukseen.

⁴³ Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan*. PuVL 7/2018 vp, s. 2.

3.4 Lähestymisnäkökulma ja tieteenfilosofia

Opinnäytetyöprosessin voidaan sanoa alkavan tiedonintressin ja tieteenfilosofisten perusteiden määrittelystä sekä edellä tehdyn omaan tutkimukseen liittyvien aikaisempien tutkimusten sekä teoriataustan kartoituksella.⁴⁴ Tutkimuskohteesta tehtävät kysymykset, vastauksien havaitseminen, todentaminen ja syy-seuraus -suhteiden analysoinnin pohjalta laadittavat johtopäätökset vaativat taustalle tietyn suuntauksen, jolla tutkimuskohdetta tarkastellaan.⁴⁵ Tämä ei itsessään ole yksittäinen menetelmä tai metodi, eikä sen ole tarkoitus lukita tutkijaa tarkasti rajattuun uomaan, vaan antaa kannanotto siihen, millä näkökulmalla jotain ilmiötä, esimerkiksi sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisprofiilin muutosta, lähdetään tarkastelemaan.⁴⁶ Tutkimukseen valittava tieteenfilosofinen ote, katsanto tai suuntaus ei ole tutkijalle itsestäänselvyys tai edes välttämätön valinta tutkimuksen alkuvaiheessa. Yleisesti se kuitenkin hahmottuu lähes itsestään tutkimustyön aloittamisen jälkeen, jolloin tarkentuva tieteenfilosofinen suuntaus voidaan omaksua aineistoa käsittelevien menetelmien taustalle, tukemaan johtopäätöksien tarkastelua.

Professori Pekka Sivonen artikkelissaan *Strategiantutkimuksen haasteista ja realismin ajankäytöstä*⁴⁷ sekä sotatieteiden tohtori Jarno Limnellin väitöskirjansa osiossa *Kiistanalainen turvallisuus*⁴⁸ käsittelevät tieteellisen tutkimuksen tekemistä strategian alalla 2000-luvulla realismin sekä sitä haastavan konstruktivismiin näkökulmista. Artikkeleiden kirjoittajilla on selvä näkemys tieteenfilosofisesta keskustelusta, ja sitä on myös syytä pohtia opinnäytetöiden tasolla. Professori Sivonen pureutuu artikkelissaan erityisesti realismiin ja sen eri suuntauksien soveltuvuudesta kylmän sodan jälkeiseen strategiaan ja turvallisuuspolitiikan tutkimiseen. Hänen mukaansa realismi itsessään ei ole vanhentunut tai epäsoveltuva katsanto nykyaikaisen strategian tutkimuksen piirissä. Realismi on kuitenkin saanut kritiikkiä viime vuosikymmenien aikana osakseen, kuten myös tohtori Limnellin artikkelista oli huomattavissa. Sivosen mukaan tällaisten kriittisten suuntausten ei tarvitse kuitenkaan haitata tai lopettaa realistista tieteenfilosofiaa.

⁴⁴ Sirén, Torsti & Otto Pekkarinen: *Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu -tutkielman laadintaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 3, s. 2.

⁴⁵ Sipilä, Joonas & Tommi Koivula: *Kuinka strategiaa tutkitaan*. (2. uudistettu painos), Maanpuolustuskorkeakoulu, Juvenes Print Oy, Helsinki 2014, s. 21.

⁴⁶ Sipilä (2014), s. 33.

⁴⁷ Sivonen, Pekka: *Strategiantutkimuksen haasteista ja realismin ajankäytöstä*, *Maanpuolustuskorkeakoulu - kehittyvä sotatieteellinen yliopisto*. Huhtinen, Aki-Mauri & Jarmo Toiskallio, Edita Prima Oy, Helsinki 2006, s. 108–120.

⁴⁸ Limnell, Jarno: *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: *Strategian tutkimuksia* nro 29, Edita Prima Oy, Helsinki 2009, s. 44–64.

Sivosen mukaan *realistisen* otteen ei tarvitse analysoida kohteitaan tiukasti realistisen traditi-
on mukaisesti, vaan monia samanaikaisesti kohteeseen vaikuttavia tekijöitä voidaan myös
huomioida. Artikkelissa käy hyvin ilmi, että jos tutkittava aihe ei sovellu täysin klassisen rea-
lismiin piiriin, on vain lavennettava otetta, varsinkin tutkittaessa jotain muuta kuin jäykkää
valtiokeskeistä kokonaisuutta tai sen osa-aluetta. Erityisesti realismin erilaiset johdannaiset,
kuten *uusrealismi* tai *minimaalinen realismi* antavat selvää joustoa tutkimuksen näkökanto-
ihin. Perinteisen ”sodan tutkimuksen” sijasta realismin piirissä voisi tutkia seikkoja, jotka liit-
tyvät kansainvälisen järjestelmän rakennepiirteisiin ja tavoiteltavana oleviin hyötyihin, osana
esimerkiksi kansainvälistä turvallisuutta. Artikkelissaan Sivonen ottaa mallikkaasti esiin
muun muassa Raymond Aronin analyysin⁴⁹, jonka mukaan kansainvälisen politiikan realisti-
sen teorian tulisi viime kädessä tähdätä analysoimaan valtiotoimijoiden päätöksiä, päämääriä,
keinoja ja jopa päättäjien ”mentaalista maailmaa”. Voidaan kai todeta, että realistisen strategi-
an tutkimuksen nimenomaan pitääkin olla joustavaa nykyajan tieteellisessä tutkimuksessa ja
ottaa huomioon seikkoja laaja-alaisesti.

Tohtori Limnell puolestaan lähtee liikkeelle omassa väitöskirjassaan hieman *konstruktivistis-*
emmasta näkökulmasta. Artikkelissa käsitellään turvallisuuden käsitteen kiistanalaisuutta
sekä varsinkin turvallisuuden tutkimuksen eri koulukuntia. Limnellin mukaan puhtaasti rea-
lismiin mukainen turvallisuustutkimus on jäänyt kylmän sodan ajalle. Perinteisessä turvalli-
suusorientoituneessa strategian tutkimuksessa korostui hänen mukaansa liiaksi ”sotilaallinen
valtiokeskeisyys”, eikä tätä voida hänen mukaansa nähdä nykyaikana enää ainakaan ainoana
tutkimusorientaationa. *Kööpenhaminan koulukunta* ja ns. *kriittinen turvallisuustutkimus* edus-
tavatkin vahvaa tai ainakin tarkoituksenhakuista vastakohtaa perinteiselle realismille. Mo-
lemmissa tieteenfilosofian suuntauksissa voidaan erotella erilaisia turvallisuuden osakokonai-
suuksia ”sotilaallisuuden” sijasta tai lisäksi, kuten sosiaaliset, ympäristölliset tai taloudelliset.
Varsinkin kriittisessä turvallisuustutkimuksessa on nähtävissä selvä yksilökeskeisyys valtio-
keskeisyyden sijaan ja tällä valinnalla on haluttu tehdä eroa klassiseen realismiin.⁵⁰

Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisprofiilin muutoksen tarkastelu on vahvasti
strategian tutkimuskenttään kuuluva aihe, mutta tieteenfilosofisen koulukunnan ”valinta” tai
yhteen niistä ”ajautuminen” ei ole kuitenkaan nähtävissä itsestään selvänä mutta ei myöskään
tutkimusta liiaksi rajoittavana tekijänä. Ollakseen nykyaikainen realisti, tutkijan ei tarvitse
tiukasti tarkastella esimerkiksi sotilaallisesta kriisinhallinnasta saatavia hyötyjä ja muutokseen
johtaneita syitä ainoastaan valtiokeskeisesti, vaan katsetta voidaan laajentaa hieman yksilö-

⁴⁹ Sivonen (2006), s. 117.

⁵⁰ Limnell (2009), s. 44–64.

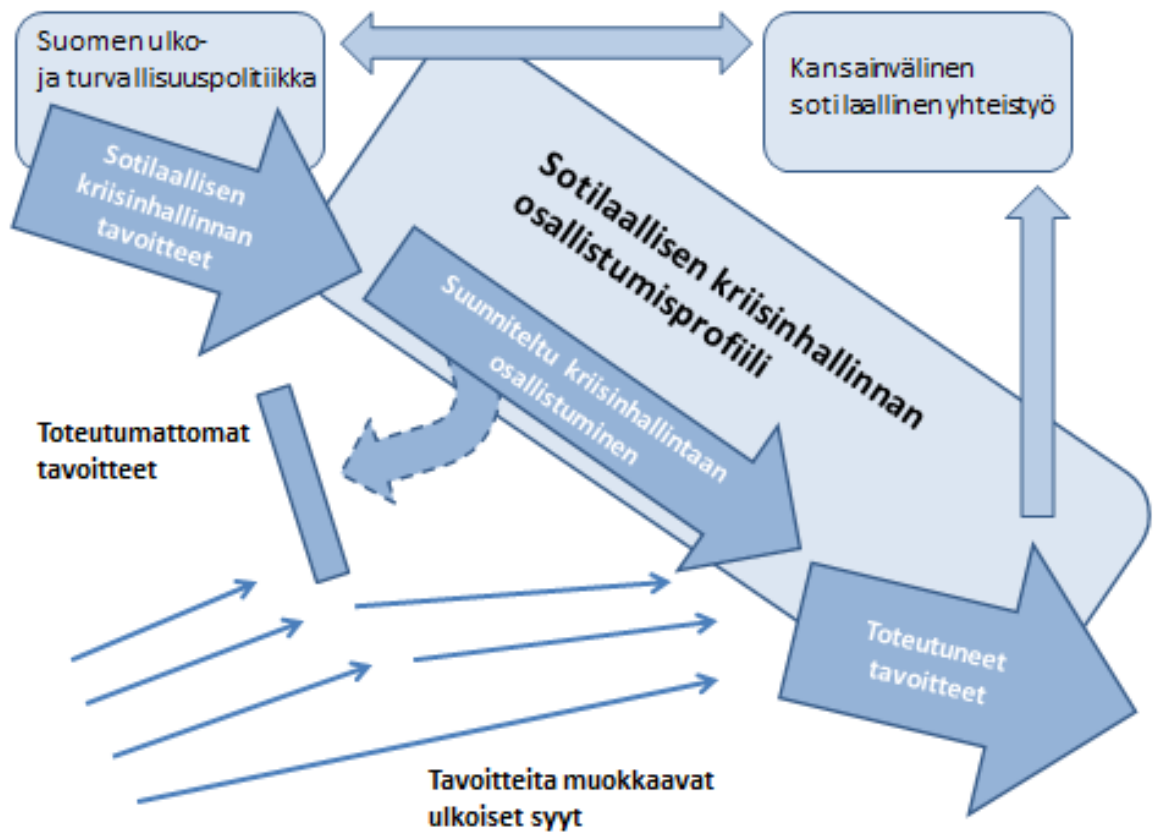
keskeisiin näkökulmiin. Laaja-alaisempi konstruktivistinen näkökulma voikin mahdollisesti herättää asiaankuuluvia ja hieman syvällisempiä pohdintoja. Tohtori Limnéllä mukailen: ”Lähestymistavassa tähdentyy asioiden löytämisen sijasta niille annettujen merkityksien rakentamisen ymmärtäminen.” Tutkimukseen hahmottunutta realistista näkökulmaa onkin voitu täydentää esimerkiksi sotilaallisen kriisinhallinnan syvempien osallistumismerkityksien ja kansainvälisen vastuun kantamisen teemoilla.

Osallistumisprofiilin muutoksen tarkastelu poliittisella tasolla puolestaan realistisen tieteenfilosofian teoriakoulukunnan kautta antaa tutkimukselle erityisesti selittävän lähestymistavan. Tällä näkökulmalla muodostettavaa tutkimuskenttää voidaan käsitellä oletuksella, että tieto on objektiivisesti olemassa ja täten selitettävissä sekä mallinnettavissa tulkitsijasta suhteellisen riippumattomasti.⁵¹ Nykyaikaisen realismin näkökulmasta tarkasteltuna esimerkiksi sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumista voidaan tutkia Suomea poliittisesti hyödyttävien asiain kautta. Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiset linjaukset sekä esimerkiksi kriisinhallinnan toteuttamista mahdollistava lainsäädäntö ovat työkaluja näiden höytyjen tavoittamiselle. Suomi kuitenkin alkuoletuksen mukaan lukeutuu edellisessä alaluvussa käsitellyn teoriataustan perusteella niihin pieniin eurooppalaisiin valtioihin, joiden asevoimien käyttö kotimaan ulkopuolella on ollut kasvavaa 2000-luvun aikana, osana ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamista.

Realismin sekä konstruktivismien katsantotavoista löytyy molemmista varmasti perusteltuja puolia ja vivahteita, joita tutkijat käyttävät analysoidessaan syvempiä merkityksiä tai vaihtoehtoisia tulkintoja ulkoisesti samalta näyttävästä asiasta. Ellei laajojen asiakysymysten pohdinnassa tehdä edes katsantotapojen vertailua, saattaa yhteiskuntatieteellisten, varsinkin poliittisten asioiden tutkiminen ja selvittäminen muodostua pitkälle vietyä lähes mahdottomaksi tehtäväksi. On rehellisesti todettava, että perimmäistä totuutta asioiden takana ei ehkä ole lopullisesti selvitettävissä, vaikka tutkimuksen tavoitteena onkin antaa määritettyihin kysymyksiin ja ongelmaan mahdollisimman kattava vastaus. Tämä tutkimus ei tarkoituksenhakuisesti tai tietoisesti ole mihinkään koulukuntaan vahvasti sitoutunut, mutta realismin mukainen lähestymistapa on oletettavasti eniten antanut pohjaa tutkimustulosten muodostumiseen, johtopäätöksiin sekä pohdintaan.

⁵¹ Sipilä (2014), s. 24.

3.5 Tutkimukseen muodostettu viitekehys ja keskeiset käsitteet

Kuva 2: Tutkimuksen viitekehys

Viitekehys on käytännössä muodostunut aikaisempien tutkimuksien tulkintojen pohjalta sekä alustavasta lähdeaineiston analyysistä. Sekä kriisinhallintaa käsittelevistä tutkimuksista, että valtionhallinnon asiakirjoista on johdettavissa, että osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan on keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kansainvälinen sotilasyhteistyö on niin ikään merkittävä osa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja itsessään myös kriisinhallintaan osallistuminen kuuluu kansainvälisen sotilasyhteistyön piiriin. Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisprofiilin voidaan täten olettaa olevan riippuvainen valtionhallinnon ulko- ja turvallisuuspoliittisista päämääristä, kriisinhallintaosallistumisen toteutumisesta sekä kansainvälisen sotilasyhteistyön kehittyvistä tilanteista.

Natolla, EU:lla ja YK:lla on omat linjauksensa ja intressinsä sotilaallisen kriisinhallinnan toteuttamisessa, joiden pohjalta myös Suomi tekee yhteistyötään. Kriisinhallintaoperaatioon osallistuminen on kuitenkin aina Suomen oma kansallinen päätös, joka noudattelee tiukkoja rajoituksia, esimerkiksi eduskunnan kuulemisen suhteen. Tällöin viitekehystä esittävässä kuvassa voidaan piirtää nuoli toteutuneesta kriisinhallintaosallistumisesta kansainväliseen yh-

teistyöhön, mutta periaatteessa ei suoraan päinvastoin, jos asiaa käsitellään kansallisen tason päätöksenteon suhteen. Kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö voi puolestaan vaikuttaa Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja tätä kautta myös operaatioiden osallistumis- sekä jatkamispäätöksiin.

Sotilaallinen kriisinhallinta määritellään valtioneuvoston vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa seuraavasti: ”Sotilaallinen kriisinhallinta on sotilaallisin keinoin tapahtuvaa kriisinhallintatoimintaa. Toiminta tähtää ensisijaisesti vakauden ja turvallisuuden palauttamiseen ja säilyttämiseen kriisialueella, tavoitteena edellytysten luominen yhteiskunnan muiden toimintojen käynnistämiseksi.”⁵² Kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistuminen on Puolustusvoimien neljäs päätehtävä, johon osallistumista määrittää kriisinhallintalaki: ”Suomi voi osallistua Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston valtuuttamaan tai poikkeuksellisesti muuhun kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, jonka tarkoituksena on kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen taikka humanitaarisen avustustoiminnan tukeminen tai siviiliväestön suojaaminen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt huomioon ottaen (sotilaallinen kriisinhallinta).”⁵³

Osallistumisprofiili määritellään tässä tutkimuksessa tarkoittamaan Suomen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisen painopistettä operaatioita organisoivien ja johtavien tahojen suhteen. Profiiliin vaikuttaa osaltaan myös toteutettavien operaatioiden yleinen luonne, esimerkiksi sotilastarkkailijaoperaatiot ja haastavat kokonaisvaltaiset kriisinhallintaoperaatiot luetaan osallistumisprofiilin näkökulmasta eri luokkiin. Karkeasti jaoteltuna Suomen osallistumisprofiili on ollut vuoteen 1995 saakka YK-painotteinen (perinteinen rauhanturvaaminen). Aikaväli 1996–2013 voidaan lukea erityisen Nato-painottoiseksi (vaativa kriisinhallinta) ja ajanjakso vuodesta 2014 lähtien jälleen YK-painotteiseksi.⁵⁴ Perinteiseen rauhanturvaamiseen luetaan YK:n ja Etyjin johtamat kriisinhallintaoperaatiot, kuten UNIFIL Libanonissa sekä esimerkiksi sotilastarkkailuoperaatio UNTSO Lähi-idässä. Vaativaan kriisinhallintaan puolestaan luetaan yleisesti Naton, EU:n sekä erilaisten koalitioiden johtamat kriisinhallintaoperaatiot, kuten Yhdysvaltojen johtama Operation Inherent Resolve (OIR) Irakissa.

⁵² Valtioneuvosto: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2009, Yliopistopaino, Helsinki 2009, s. 133. Huom. Myöhemmissä vastaavissa selonteissa ei ole esitetty samassa muodossa yksiselitteisiä määritelmiä eri käsitteille enää vuoden 2009 jälkeen.

⁵³ *Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 31.3.2006/211*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060211>], luettu 2.11.2017.

⁵⁴ Katso esim. Johdanto s. 1-2.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka määrittellään valtioneuvoston vuoden 2016 ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa seuraavasti: ”Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata sen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia ja ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisenä tavoitteena on välttää joutumasta sotilaalliseen konfliktiin. Suomi harjoittaa aktiivista kahdenvälistä ja monenkeskistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se edistää keskinäisriippuvuuksien maailmassa kansainvälistä vakautta, rauhaa, demokratiaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja tasa-arvoa.”⁵⁵

Suomen kokonaisvaltaisessa kriisinhallintastrategiassa (2009) määritetään lisäksi kriisinhallintaosallistuminen ulko- ja turvallisuuspolitiikan osana seuraavasti: ”Suomen kriisinhallintatoiminta suunnataan ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kannalta merkittävillä kriisi-alueilla. Suomi osallistuu kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin, joissa sen panoksella voidaan saavuttaa lisäarvoa ja vaikuttavuutta. OsallistumISRatkaisuissa huomioidaan yhtäältä maailman konfliktialueiden vakauden edistäminen ja toisaalta osallistumisen merkitys Suomen oman turvallisuuden ja muiden kansallisten intressien kannalta.”⁵⁶

Kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö voidaan katsoa kokonaisvaltaiseksi yläkäsitteeksi, johon kuuluu vahvasti tai jopa rinnakkaiskäsitteeksi vuoden 2016 ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä vuoden 2017 puolustuselonteon mukaisesti määritelmä *puolustusyhteistyö*. ”Puolustusyhteistyöllä tarkoitetaan kansainvälistä puolustuspoliittista ja sotilaallista yhteistyötä Suomen puolustuskyvyn tukemiseksi ja vahvistamiseksi.”⁵⁷ Tähän voidaan katsoa kuuluvan keskeisesti seuraavat asiakokonaisuudet kansainvälisen kriisinhallinnan lisäksi:

- Naton rauhankumppanuus (ml. NRF-joukot)
- Puolustusyhteistyö Euroopan unionin viitekehysessä (ml. EUBG-joukot)
- Pohjoismainen puolustusyhteistyö (NORDEFECO)
- Kahdenvälinen puolustusyhteistyö (erityisesti Ruotsin ja Yhdysvaltojen kanssa)
- Kehysvaltioyhteistyö sekä maaryhmiin osallistuminen

⁵⁵ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (2016)*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016, Lönnberg Print & Promo 2016, s. 9.

⁵⁶ Ulkoasiainministeriö: *Suomen kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia (2009)*. Ulkoasiainministeriön julkaisuja 15/2009, s. 6.

⁵⁷ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston puolustuselonteko (2017)*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017, Lönnberg Print & Promo 2017, s. 32.

4. SUOMEN KRIISINHALLINTAOSALLISTUMINEN 2000-LUVULLA

Sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot perustuvat yleensä YK:n turvallisuusneuvoston valtuutukseen ja YK itse on edelleen suurin kriisinhallinnan toimija. YK pyrkii vastaamaan kriisinhallinnan kasvaviin haasteisiin sekä kehittämällä omaa toimintaansa, että tiivistämällä yhteistyötä alueellisten kriisinhallintatoimijoiden kanssa. 2000-luvulla kriisinhallinnalle onkin ollut ominaista, että yhdellä kriisialueella voi toimia samanaikaisesti useita eri kansainvälisiä järjestöjä sekä kriisinhallintaoperaatioita. Esimerkiksi Afganistanissa on toiminut samaan aikaan Naton, USA:n johtaman koalition, YK:n sekä EU:n johtamia operaatioita, joista osa on keskittynyt puhtaasti sotilaalliseen kriisinhallintaan, osa taas siviilikriisinhallintaan ja kehitysyhteistyöhön.⁵⁸

Sotilaalliseen kriisinhallintaan voidaan katsoa kuuluvan monia erilaisia operaatiomuotoja. Näistä perinteisimpiä ovat edelleen YK:n omat rauhanturva- sekä sotilastarkkailijaoperaatiot, joissa painottuvat erityisesti kahden valtion tai osapuolen välisen konfliktin jälkeen mahdollistuvat valvonta- ja tarkkailutoiminnot. 2000-luvun aikana vahvaan merkitykseen ovat kuitenkin nousseet myös muut operaatiomuodot, sillä aina ei ole ollut mahdollista puuttua konflikteihin tai muuten vakauttaa olosuhteita kuin laajemmalla voimankäytöllä. Tämä on ollut nähtävissä erityisesti Afganistanissa, jossa kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuuteen on kuulunut myös laajat sotilaalliset toimintamuodot, joiden perusteella ISAF:ia on kutsuttu Suomessakin taisteluoperaatioksi.⁵⁹ Vakauttamisen jälkeisen valvonnan ja läsnäolon rinnalle on 2000-luvulla noussut merkittävään rooliin kohdemaan omien turvallisuusviranomaisten ja sotilaskouluttajien kouluttaminen, jolla voidaan varmistaa hauraan yhteiskunnan kykyä kehittää omia voimavarojaan myös pitkäjänteisesti. Neuvonanto- ja koulutusoperaatiot ovat nousseet myös Suomen osalta keskeisiksi kaikilla kriisinhallinnan toimialueilla, esimerkiksi Irakissa, Afganistanissa sekä eräissä Afrikan valtioissa.⁶⁰

Tässä pääluvussa käsitellään merkittävimmät operaatiot, joihin Suomi on osallistunut 2000-luvun aikana, jaoteltuna operaatioita toimeenpanevien tahojen mukaisesti. Tärkeimmistä operaatioista käsitellään vähintään Suomen päätös osallistumisesta, Suomen keskeinen toiminta operaatiossa, kansallinen vahvuus (keskiarvollisesti ja vaiheittain), sekä lisäksi esitetään Suomen päätös vetäytymisestä, operaation loppumisesta tai sen jatkumisesta.

⁵⁸ Ulkoasiainministeriö: *Suomen kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia (2009)*. s. 6.

⁵⁹ YLE: *Suomi jälleen mukaan Naton ministerikokoukseen*. [<https://yle.fi/uutiset/3-8097367>], luettu 9.2.2018.

⁶⁰ Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean toiminnan joukkoihin*. Muistio 28.9.2017, Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan, s. 3.

4.1 YK:n rauhanturvaoperaatiot

YK:n rauhanturvaaminen on viimeisten vuosikymmenten aikana kehittynyt moniulotteisemmaksi ja operaatioiden mandaatit kattavammiksi. 2000-luvun aikana YK-rauhanturvaajien joukkomäärät eivät ole kokonaisuudessaan juurikaan laskeneet, vaikka järjestön tehokkuutta pysyvän rauhan aikaansaamisessa on laajalti myös kritisoitu. YK onkin 2010-luvulla aloittanut viimeisimmän uudistuksien sarjan, kuten A4P-aloitteen (Action for Peacekeeping), jonka tavoitteena on uudelleen vahvistaa eri toimijoiden poliittista tukea YK:n rauhanturvaamiselle. Lisäksi YK on nostanut 2000-luvun aikana voimakkaasti esille naisrauhanturvaajien aseman järjestön toiminnan kehittämisen ja vaikuttavuudessa. Alkuperäistä päätöslauselmaa (1325: Naiset, rauha ja turvallisuus) vuodelta 2000 on useaan otteeseen täydennetty ja sen toteutumista seurataan YK-rauhanturvaamisessa merkittäväällä huomiolla.⁶¹

YK:n rauhanturva- ja sotilastarkkailijaoperaatioiden yhteenlasketut kokonaisvahvuudet vuositasolla ovat liikkuneet 2000-luvun aikana suhteellisen tasaisesti 75 000 - 95 000 sotilaan vahvuuksissa (helmikuussa 2019 rauhanturvaajia YK-operaatioissa yhteensä noin 78 000). Eniten rauhanturvaajia (ml. poliisit) lähettävät valtiot (helmikuu 2019):⁶²

1. Etiopia	7 554	4. Intia	6 453
2. Bangladesh	6 550	5. Nepal	5 757
3. Ruanda	6 541	6. Pakistan	5 258

YK:n rauhanturvaoperaatioita on ollut 2000-luvun aikana käynnissä yhtäaikaaisesti keskimäärin 15, jotka ovat keskittyneet erityisesti Afrikkaan, Lähi-itään, Balkanille sekä esimerkiksi Intian ja Pakistanin raja-alueelle. Maaliskuussa 2019 YK:lla oli käynnissä 14 sotilasoperaatiota. Näistä laajin operaatio (sotilasvahvuuden mukaan mitattuna) on MONUSCO, joka toimii Kongon demokraattisen tasavallan alueella. Toinen erikseen huomionarvoinen operaatio on UNAMID, joka operoi Darfurissa (Sudan). Tämä operaatio on YK:n sekä Afrikan unionin ensimmäinen yhteisessä johdossa oleva rauhanturvaoperaatio. YK:n mittaluokassa suuria rauhanturvajoukkoja (yli 10 000 sotilasta) on lisäksi sijoitettuna Keski-Afrikan tasavaltaan, Maliin sekä Etelä-Sudaniin. Tällä hetkellä ainoa Afrikan ulkopuolinen suurempi operaatio on suomalaisillekin tuttu UNIFIL Libanonissa.⁶³

⁶¹ United Nations Peacekeeping: *Promoting women, peace and security*. [<https://peacekeeping.un.org/en/promoting-women-peace-and-security>], luettu 27.3.2019.

⁶² United Nations Peacekeeping: *Troop and police contributors*. [<https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors>], luettu 27.3.2019.

⁶³ United Nations Peacekeeping: *Where we operate*. [<https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate>], luettu 27.3.2019.

Suomen osallistuminen 2000-luvulla YK:n rauhanturvaamiseen

Operaatio	FIN vahvuus (ka. noin)	Operaation vahvuus (ka. noin)	FIN osallistumisen kesto	Operaation kokonaiskesto
UN Military Observer Group in India and Pakistan UNMOGIP <i>Intia-Pakistan</i>	< 10 (2000-luvulla)	40 - 50 (2000-luvulla)	1961 - 1.3.2017	24.1.1949 - (jatkuu)
UN Truce Supervision Organization UNTSO <i>Lähi-itä</i>	14 - 20 (2000-luvulla)	150 (2000-luvulla)	1967 - (jatkuu)	29.5.1948 - (jatkuu)
UN Interim Force in Lebanon UNIFIL <i>Libanon</i>	500 (1982 - 00) 640 (2000 - 01) 210 (2006 - 07) 190 (2012 - 13) 340 (2013 - 18) 200 (2019 - 20)	5 000 (1978 - 01) 2 000 (2001 - 06) 12 000 (2006 - 11) 10 000 (2012 - 18)	1982 - 2001 2006 - 2007 16.12.2011 - (jatkuu)	19.3.1978 - (jatkuu)
UN Mission in Ethiopia and Eritrea UNMEE <i>Etiopia, Eritrea</i>	< 10 (2000 - 08) 200 (6.2003 - 12.2004)	4 000	8.2000 - 31.7.2008	31.7.2000 - 31.7.2008
UN Mission in Liberia UNMIL <i>Liberia</i>	2	15 000 (2003 - 10) < 8 000 (2010 - 18)	28.11.2003 - 31.11.2015	19.9.2003 - 30.3.2018
UN Mission in the Sudan UNMIS <i>Sudan</i>	< 5	9 500	2005 - 9.7.2011	24.3.2005 - 9.7.2011
UN Mission in the CAR & Chad MINURCAT <i>Keski-Afrikan tasavalta, Tshad</i>	80	3 500	15.3.2009 - 6.2010	(25.9.2007) Sotilasvaihe: 15.3.2009 - 31.12.2010
UN Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali MINUSMA <i>Mali</i>	< 10	12 000	23.8.2013 - (jatkuu)	25.4.2013 - (jatkuu)
UN Disengagement Observer Force UNDOF <i>Golan</i>	2	1 000	3.6.2016 - 4.6.2018 Lisäksi: (1979 - 93)	31.5.1974 - (jatkuu)

* Tiedot päivitetty helmikuussa 2019. Taulukko kronologisessa järjestyksessä: FIN osallistumisen alkaminen.

UNMEE (2000 - 2008)

Etiopian ja Eritrean väliset erimielisyydet puhkesivat vuonna 1998 rajakahakaksi, joka johti sotaan vuosina 1998 – 2000. Etiopia ja Eritrea tekivät Afrikan yhtenäisyyden järjestön (OAU, Organisation for African Unity) välityksellä tulitaukosopimuksen 18. päivänä kesäkuuta 2000. Sopimusta seurasi varsinainen rauhansopimus 12. päivänä joulukuuta 2000. Etiopian ja Eritrean tulitaukosopimuksen jälkeen YK:n turvallisuusneuvosto päätti 31. päivänä heinäkuuta 2000 päätöslauselmallaan 1312 (2000) perustaa Etiopian ja Eritrean rajalle YK:n rauhanturvaoperaation UNMEE. Alkuperäisen päätöslauselman mukaan operaatio koostui enintään sadasta sotilastarkkailijasta ja heitä tukevasta siviilihenkilöstöstä. Operaatiota laajennettiin huomattavasti turvallisuusneuvoston 15. päivänä syyskuuta 2000 hyväksymällä päätöslauselmalla 1320 (2000), jonka mukaan se koostuisi enintään 4200 hengen sotilasjoukoista ja enintään 220 sotilastarkkailijasta.⁶⁴

Suomi osallistui UNMEE-operaatioon alun perin vuonna 2000 pienellä henkilömäärällä: kaksi esikuntaupseeria ja seitsemän sotilastarkkailijaa. Tasavallan presidentti päätti 3. päivänä joulukuuta 2002 asettaa 200 rauhanturvaajan vahvuisen esikunta- ja vartiokomppanian UNMEE-operaatioon lähtökohtaisesti vuoden ajaksi kesäkuusta 2003 alkaen. Päätöksen mukaisesti kesäkuussa 2003 alueella toimintansa aloittanut Suomen esikunta- ja vartiokomppania kotiutui lopulta joulukuussa 2004, jonka jälkeen operaatioon jäi edelleen yhteensä 13 suomalaista esikuntaupseeria ja sotilastarkkailijaa. Kokonaisuudessaan Suomi vetäytyi alueelta heinäkuun loppuun mennessä 2008, kun UNMEE-operaatio päätti toimintansa.⁶⁵

UNIFIL II (2006 - 2007)

UNIFIL-operaation tehtäviä ovat vuodesta 1978 lähtien olleet Israelin vetäytymisen vahvistaminen, kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden palauttaminen sekä Libanonin hallituksen avustaminen sen auktoriteetin palauttamiseksi Etelä-Libanonissa. Suomi on osallistunut operaatioon vuosina 1982 - 2001 omalla pataljoonalla (FINNBATT). Suomen pataljoona kotiutettiin lokakuussa 2001, osana koko UNIFIL-operaation supistamista. Heinäkuun 12. päivänä 2006 tilanne Israelin ja Libanonin rajalla kuitenkin kärjistyi uudelleen. Israel ryhtyi sotilasoperaatioon Libanonissa Hizbollahin hyökättyä Israelin rajajoukkoja vastaan ja otettua panttivangeiksi kaksi sotilasta. Osana YK:n ja kansainvälisen yhteisön pyrkimyksiä vihollisuuksien lopettamiseksi ja kestävän ratkaisun löytämiseksi Israelin ja Libanonin välillä, YK:n turvalli-

⁶⁴ Valtioneuvosto: *Hallituksen esitys Eduskunnalle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Suomen välillä voimavarojen antamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioon Etiopiassa ja Eritreassa (UNMEE) tehdyn yhteispöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta*. HE 4/2003 vp, s. 3.

⁶⁵ Valtioneuvosto: *Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2004*. s. 113.

suusneuvosto hyväksyi 11. päivänä elokuuta 2006 päätöslauselmassaan 1701 (2006) UNIFIL-rauhanturvajoukon vahventamisen ja sen uudet laajennetut tehtävät. YK vetosi jäsenvaltioihin yhteensä 13 000 sotilaan vahvuisten lisäjoukkojen saamiseksi kiireellisesti alueelle.⁶⁶

Tasavallan presidentti päätti 8. päivänä syyskuuta 2006 Suomen osallistumisesta UNIFIL-operaatioon vahvennetulla pioneerikompanialla (enintään 250 sotilasta) lokakuusta 2006 alkaen. Kaavailtu tehtävä oli sen laatuinen, että Suomen osallistumisen oli tarkoitus jatkaa enintään vuoden 2007 loppuun saakka, tilanne kuitenkin huomioiden. Tämän päätöksen mukaisesti Suomi lähetti syksyllä 2006 noin 210 sotilaan vahvuisen vahvennetun pioneerikompanian sekä esikuntaupseereita Libanoniin. Suomi ja Irlanti muodostivat yhdessä pataljoonan käytettäväksi rakennus- ja raivaustehtäviin, YK:n suorituskykyvaatimusten mukaisesti. Suomi vetäytyi operaatiosta alkuperäisen kansallisen suunnitelman mukaisesti marraskuussa 2007, UNIFIL:n kokonaisvahvuuden pysyessä kuitenkin edelleen korkeana.⁶⁷

Operaatioon osallistuminen oli Suomelle merkittävää, koska Suomi oli vuoden 2006 Libanonin kriisin aikana EU:n puheenjohtajamaa. EU:n yhteinen kanta muodosti perustan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmalle 1701 ja jäsenvaltioiden Libanoniin toimittamat joukot muodostivat laajentuneen UNIFIL-operaation selkärangan. Puheenjohtajuuden aikana Suomi painotti YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1701 täydellisen täytäntöönpanon tärkeyttä sekä Libanonille että koko alueelle.⁶⁸ Lisäksi Suomen panosta osallistumiseen puolsi se, että Suomen kansainväliseen kriisinhallintatoimintaan luomassa joukkorekisterissä yksi kehitettävä joukko oli tuohon aikaan pioneeripataljoona, jonka pohjalta vahvennettu pioneerikomppania UNIFIL-operaatioon kyettiin luomaan. YK oli ilmoittanut odottavansa jäsenmailtaan vuonna 2006 UNIFIL-operaatioon muun muassa 8 mekanisoitua jalkaväkipataljoonaa, pioneereja, sotilaspoliiseja, lääkintähuoltoa sekä kuljetuskomppanioita. Eduskunnan puolustusvaliokunta korostikin lausunnossaan Suomen osallistumista pioneerijoukoilla perusteltuna, erityisesti selkeän toimenkuvan ja ajallisesti rajatun tehtävän vuoksi.⁶⁹

⁶⁶ Valtioneuvosto: *Hallituksen esitys Eduskunnalle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Suomen välillä voimavarojen antamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioon Libanonissa (UNIFIL) tehdyn yhteistyöpöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta*. HE 171/2006 vp, s. 3.

⁶⁷ Valtioneuvosto: *Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2006*. s. 39.

⁶⁸ Valtioneuvosto: *Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2006*. s. 120.

⁶⁹ Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (UNIFIL, United Nations Interim Force in Lebanon) Libanonissa*. PuVL 6/2006 vp, s. 3-5.

MINURCAT (2009 - 2010)

YK:n MINURCAT-operaatio Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa perustettiin 25.9.2007. Operaatio alkoi YK:n piirissä poliisikoulutusoperaationa kohdevaltion turvallisuussektorin reformiin keskittyen. EU ryhmitti operaation tueksi sotilaallisen kriisinhallintaoperaatio EUFOR Tchad/RCA:n keväällä 2008. YK:n turvallisuusneuvosto päätti 14.1.2009, että MINURCAT-operaatiota laajennetaan 15.3.2009 alkaen sotilaallisella komponentilla (1861). Tämä päätös liittyi kiinteästi YK:n turvallisuusneuvoston mandaatin mukaisesti päättyvän EUFOR-operaation sotilaallisen läsnäolon loppumisen aiheuttaman tyhjiön täyttämiseen. Sotilaallisen toiminnan siirtyminen juuri YK:lle oli myös luontevaa, sillä EUFOR oli toiminut alusta alkaen tiiviissä yhteistyössä MINURCAT-joukkojen kanssa. Lisäksi tilanne alueella oli edelleen hauras ja saavutetun myönteisen kehityksen turvaamiseksi oli olennaista, että kansainvälinen läsnäolo jatkui myös EU-operaation päätyttyä. Tämä oli keskeistä, sillä Sudanin Darfurissa vuodesta 2003 käynnissä ollut aseellinen konflikti heijastui edelleen voimakkaasti Sudanin naapurimaihin. Pakolaistilanteen lisäksi jännitteitä alueella lisäsi epäilyt Tshadin tukeneen Sudanin alueella toimivia kapinallisliikkeitä ja Sudanin puolestaan tukeneen Tshadin hallituksen vastaisia liikkeitä.⁷⁰

Tshadissa Suomi osallistui EUFOR Tchad/RCA-operaatioon sen päättymiseen 15.3.2009 saakka runsaalla 60 rauhanturvaajalla. Vuoden 2009 aikana Suomi oli saanut YK:n alaisuuteen siirtymisen jälkeen nostettua vahvuutensa 80 rauhanturvaajaan, muodostaen jääkärikomppanian. Suomalaisrauhanturvaajien tehtävänä MINURCAT-operaatiossa oli partioinnin lisäksi muun muassa siviilien suojele luomalla turvallinen toimintaympäristö, rikollisuuden torjunta sekä sen ehkäiseminen ja yhteydenpito avustusjärjestöihin.

Tasavallan presidentti teki huhtikuussa 2010 päätöksen Suomen joukkojen kotiuttamisesta ja viimeiset rauhanturvaajat palasivat Suomeen elokuun alkuun mennessä. Operaatiossa toiminut jääkärikomppania kuului Irlannin johtamaan pataljoonaan ja päätös vetäytymisestä tehtiin tiiviissä yhteistyössä Irlannin kanssa.⁷¹ Kriisinhallintajoukot kotiutettiin operaatiota varjostaneen epävarmuuden vuoksi, sillä Tshadin valtiojohto oli alkanut suhtautua kielteisesti kriisinhallintaoperaation läsnäoloon alueellaan. Tshadin hallitus oli myös ilmoittanut tammikuussa 2010 YK:n pääsihteerille suoran toiveen MINURCAT-operaation vetäytymiskeskustelujen aloittamisesta. Suomalaisien kotiuttamisen nopeaan aloittamiseen vaikutti myös muiden EU-

⁷⁰ Valtioneuvosto: *Suomen osallistuminen YK:n kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa*. VNS 2/2009 vp, s. 2.

⁷¹ Valtioneuvosto: *Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2010*. s. 78.

maiden vetäytyminen sekä erityisesti norjalaisen kenttäsairanhoidon kotiuttaminen operaation kokoonpanosta toukokuun puoliväliin mennessä.⁷²

UNIFIL III (2012 -)

MINURCAT-operaatiosta vetäytymisen jälkeen ulkoasiainministeriö käynnisti selvityksen Suomen mahdollisuuksista osallistua rauhanturvajoukoilla YK-johtoiseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vuoden 2011 jälkipuoliskolta alkaen.⁷³ UNIFIL-operaatioon palaaminen tulikin tämän seurauksena Suomen osalta ajankohtaiseksi Tshadista vetäytymisen jälkeen ja vuonna 2010 käynnistettiin suunnittelu operaatioon osallistumisesta. Tilanne Libanonissa ei ollut muuttunut merkittävästi vuoden 2007 jälkeen ja UNIFIL-operaation kokonaisvahvuus oli edelleen suhteellisen korkea laajennetun tehtävän ja mandaatin mukaisesti.

Valtioneuvoston esityksen ja tasavallan presidentin päätöksen mukaisesti Suomi aloitti kolmannen UNIFIL-osallistumisensa jääkärikomppaniasta, esikuntaupseereista ja tukiosista muodostuneella noin 200 rauhanturvaajan vahvuisella osastolla 1. kesäkuuta 2012, osana irlantilaisista jalkaväkijoukosta. Irlannin pääjoukko oli keskitetty toiminta-alueelle heinäkuussa 2011 ja se oli vahvuudeltaan noin 440 sotilasta.⁷⁴ Suomi otti vastavuoroisesti johtovastuun pataljoonasta vuosiksi 2013–2015, kasvattaen kriisinhallintajoukon vahvuutta 350 sotilaaseen. Alkuperäisten suunnitelmien mukaan Irlannin ja myös Suomen oli tarkoitus vetäytyä operaatiosta keväällä 2015. YK kuitenkin esitti toiveen osallistumisen jatkamisesta ja Suomessa TP-UTVA linjasi 20. lokakuuta 2014, että Suomi valmistautuu jatkamaan osallistumista kevääseen 2016 saakka ja toimimaan johtovaltiona suomalais-irlantilaisessa pataljoonassa.⁷⁵

Ranska esitti marraskuussa 2015 Pariisissa tehtyjen terrori-iskujen jälkeen EU:n jäsenvaltioille avunpyynnön Lissabonin sopimuksen keskinäisen avunannon lausekkeen (SEU 42 (7) artikla) mukaisesti. Useimmissa jäsenvaltioissa toimenpiteet konkretisoituivat vahvennettuna osallistumisena EU:n ja YK:n kriisinhallintaoperaatioihin sekä ISIL:n vastaiseen operaatioon Syyriassa ja Irakissa. TP-UTVA linjasi marras-joulukuussa 2015 Suomen poliittisesta ja konkreettisesta tuesta Ranskalle, jonka mukaisesti käynnistettiin suunnittelu ranskalaiskomppanian korvaamisesta suomalaisella jääkärikomppanialla UNIFIL-operaation komentajan

⁷² Ulkoasiainministeriö: *YK:n MINURCAT-operaatio Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa*. UTP 7/2007 vp - jatkokirjelmä 4. UM 09.04.2010, s. 2.

⁷³ Valtioneuvosto: *Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2010*. s. 17.

⁷⁴ Ulkoasiainvaliokunta: *Hallituksen esitys eduskunnalle voimavarojen antamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioon Libanonissa (UNIFIL) Yhdistyneiden Kansakuntien ja Suomen välillä tehdyn yhteispöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta*. UaVM 11/2012 vp, s. 2.

⁷⁵ Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen johtoaltioroolista YK:n UNIFIL-operaatioissa Libanonissa*. PuVL 10/2014 vp, s. 2.

ranskalaisessa reservipataljoonassa. Osallistuminen noin 160 sotilaan vahvuisella jääkärikomppanialla reservipataljoonaan huhtikuusta 2017 alkaen nosti Suomen kokonaisvahvuutta UNIFIL-operaatiossa uudestaan yli 300 rauhanturvaajaan. Suomen kokonaisvahvuus oli tätä ennen laskenut hetkellisesti, sillä Irlanti oli ottanut suunnitellusti johtovastuun irlantilais-suomalaisesta pataljoonasta joulukuussa 2016.⁷⁶

Suomi jatkoi osallistumistaan irlantilais-suomalaisessa pataljoonassa noin 170 rauhanturvaajan vahvuudella vuoden 2018 loppuun. Suomalaiseen jääkärikomppaniaan kuului lisäksi 30 sotilaan vahvuinen virolainen joukkue. Suomi aloitti samanaikaisesti kaiken toimintansa keskittämisen ranskalaiseen reservipataljoonaan päivitetyn osallistumispäätöksen mukaisesti. Osallistumispäätöksellä on katettu suoraan aikaväli 1.9.2018–31.12.2020 ja samalla suomalaisen osaston vahvuus on nostettu reservipataljoonassa 200 rauhanturvaajaan, sisältäen jääkärikomppanian, esikuntahenkilöstön sekä tarvittavat tuki- ja huolto-osat.⁷⁷

⁷⁶ Ulkoasiainvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen johtovaltioroolista YK:n UNIFIL-operaatiossa Libanonissa*. UaVL 6/2016 vp, s. 2-4.

⁷⁷ Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa*. PuVL 1/2018 vp, s. 2.

4.2 Naton kriisinhallintaoperaatiot

Nato aloitti kriisinhallintatoiminnan varsinaisesti vasta kylmän sodan päätyttyä, kun Neuvostoliiton sotilaallinen uhka oli väistynyt, eikä liittokunnan toimenpiteiden enää pelätty aiheuttavan laajempia konflikteja esimerkiksi suurvaltojen keskinäisille suhteille. Kriisinhallinta nousikin Naton päätehtäväksi 1990-luvulta alkaen. Vuosina 1992–1995 Nato tuki YK:ta sotilaallisesti entisen Jugoslavian konfliktin lopettamiseksi. Vuosina 1995–2004 Nato vastasi suurista kriisinhallintaoperaatioista Bosnia-Hertsegovinassa (IFOR, SFOR) sekä vuodesta 1999 alkaen Kosovossa (KFOR). Näiden laajempien ja pitkäkestoisten operaatioiden lisäksi Nato toteutti esimerkiksi aikavälillä 2001–2003 sarjan hieman suppeampia kriisinhallintatehtäviä nykyisen Pohjois-Makedonian alueella. Afganistanin ISAF-operaatio käynnistyi vapaaehtoisesti joukkoja luovuttavien maiden koalitio-operaationa tammikuussa 2002, ennen siirtymistä Naton johdettavaksi vuosiksi 2003–2014. ISAF:n myötä Naton painopiste alkoi siirtyä asteittain pois Balkanin alueelta.⁷⁸

YK:n sekä EU:n rauhanturvaamisesta poiketen, Naton toimet 2000-luvun aikana Afrikassa ovat toistaiseksi jääneet vähäisiksi. Tästä suurimpana poikkeuksena on Libyan konflikti, jonka aikana Nato toteutti YK:n turvallisuusneuvoston päätöksellä vuonna 2011 seitsemän kuukautta kestäneen monikansallisen OUP-kriisinhallintaoperaation (Operation Unified Protector). Nato on myös jatkanut Afganistanin tukemista tammikuussa 2015 alkaneen Resolute Support -operaation muodossa (RSM), joka pitää sisällään muun muassa afgaanijoukkojen kouluttamista, neuvontaa sekä avustamista. Samaa kehityslinjaa noudattaen, heinäkuussa 2018 Nato teki päätöksen koulutusoperaation perustamiseksi Irakiin (Nato Mission Iraq, NMI). Operaation tarkoituksena on edesauttaa koulutuksen ja neuvonannon avulla Irakin omien turvallisuusviranomaisten kykyä vastustaa ISIL-ryhmittymien mahdollista uudelleen nousua sekä muiden terroristijärjestöjen toimintaa.⁷⁹

Naton käynnissä olevat kriisinhallintaoperaatiot (helmikuu 2019): Sotilasvahvuus:

- Resolute Support Mission (Afganistan)	17 000
- Kosovo Force (Kosovo)	3 500
- Operation Sea Guardian (Välimeri)	(4 alusta partioimassa)
- Nato Mission Iraq (Irak)	580

⁷⁸ Suomen erityisedustusto Natossa: *Tietoa Natosta: Kriisinhallinta*. [<http://www.finlandnato.org/public/default.aspx?nodeid=49915&contentlan=1&culture=fi-FI>], luettu 27.6.2018.

⁷⁹ Nato: *Operations and missions: past and present*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm], luettu 27.3.2019.

Suomen osallistuminen 2000-luvulla Naton sotilaalliseen kriisinhallintaan

Operaatio	FIN vahvuus (ka. noin)	Operaation vahvuus (ka. noin)	FIN osallistumisen kesto	Operaation kokonaiskesto
Stabilisation Force SFOR <i>Bosnia-Hertsegovina</i>	340 (1996 - 98) 470 (1998 - 00) 120 (2000 - 03)	31 000 (1996 - 00) 19 000 (2001 - 02) 12 000 (2002 - 04) 7 000 (2004)	20.12.1996 - 1.7.2003	20.12.1996 - 1.12.2004
Kosovo Force KFOR <i>Kosovo</i>	820 (1999 - 03) 700 (2003 - 04) 550 (2004 - 05) 450 (2005 - 08) 250 (2009 - 10) 20 (2011 - 19)	50 000 (1999 - 02) 39 000 (2002 - 03) 26 000 (2003) 17 500 (2004 - 10) 10 000 (2010 - 11) < 5 000 (2011 - 18)	24.6.1999 - (jatkuu)	12.6.1999 - (jatkuu)
International Security Assistance Force ISAF <i>Afganistan</i>	50 (2002 - 03) 100 (2004 - 09) 190 (2009 - 12) 140 (2012 - 13) 90 (2014)	5 000 (02) 32 000 (06) 43 000 (08) 55 000 (09) 85 000 (10) 132 000 (11) 102 000 (12) 87 000 (13) 13 000 (14)	2002 - 31.12.2014	2001 - 31.12.2014
Resolute Support Mission RSM <i>Afganistan</i>	80 (2015) 30 (2016 - 18) 60 (2019)	13 000 (2015 - 16) 13 500 (2017) 16 000 (2018) 17 000 (2019)	1.1.2015 - (jatkuu)	1.1.2015 - (jatkuu)
Nato Mission Iraq NMI <i>Irak</i>	1 - 5 (2019)	580 (2019)	1.1.2019 - (jatkuu)	2018 / 19 - (jatkuu)

* Tiedot päivitetty helmikuussa 2019. Taulukko kronologisessa järjestyksessä: FIN osallistumisen alkaminen.

KFOR (1999 -)

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi 10.6.1999 päätöslauselman 1244/99, jossa valtuutettiin YK:n jäsenvaltiot ja asianomaiset kansainväliset järjestöt perustamaan Kosovoon kansainvälinen turvallisuusjoukko. Naton ensimmäiset KFOR-joukot oikeutettiin saapumaan alueelle sitä mukaan, kun Jugoslavian liittotasavallan joukot olivat vetäytyneet Kosovosta. Alueelle muodostettiin Naton suunnitelmien mukaisesti viisi valvonta-alueita, joiden esikuntina toimivat Ranskan, Saksan, Iso-Britannian, Italian ja Yhdysvaltojen johtamat prikaatit. Lisäksi Nato oli aloittanut toukokuussa 1999 suullisen tiedustelun rauhankumppanusmaiden halukkuudesta operaatio-osallistumiseen. Suomi ilmoitti alustavasti 1. kesäkuuta valmiudestaan osallistua operaatioon 700-800 sotilaan vahvuisella rauhanturvajoukolla.⁸⁰

Tasavallan presidentti teki 24.6.1999 päätöksen Suomen osallistumisesta KFOR-operaatioon vahvennetulla pataljoonalla. Suomalainen noin 800 rauhanturvaajan vahvuinen pataljoona aloitti elokuussa 1999 KFOR-operaatiossa aluksi osana brittijohtoista monikansallista Keskeistä Prikaatia. Suomi toimi 1.5 – 1.11.2003 ensimmäisenä Naton rauhankumppanusmaana johtovaltiona, samaisessa prikaatissa. Vuoden 2003 lopulla aloitettiin valmistelut prikaatin muuttamisesta monikansalliseksi taisteluosastoksi toukokuusta 2004 alkaen, osana operaation suunniteltua supistamista. Suomi toimikin jälleen 1.5.2004 alkaen johtovaltiona vastuullaan rakennemuutokset organisoidessa uudistettu ja kevennetty Keskinen Taisteluosasto. Lisäksi Suomi toimi taisteluosaston kehysvaltiona vuoden 2005 jälkeen vielä vuosina 2008-2010, ennen operaation siirtymistä seuraavaan vaiheeseen.⁸¹

Kosovon turvallisuustilanteen myönteisen kehityksen seurauksena KFOR-operaatiota on supistettu asteittain 2000-luvun aikana. Viimeisin merkittävä supistus toteutettiin vuonna 2010, kun Naton Euroopan joukkojen komentaja teki esityksen siirtymisestä ehkäisevän läsnäolon toiseen vaiheeseen (operaation vahvuuden laskeminen noin 5 000 sotilaaseen). Tähän liittyen Suomen johtama Keskinen Taisteluosasto lakkautettiin 1.10.2010 ja sen tehtävät siirrettiin Yhdysvaltojen johtamalle taisteluosastolle. Pääosa suomalaisen kriisinhallintajoukon henkilöstöstä ja materiaalista kotiutettiin vuoden 2010 loppuun mennessä. Operaatioon jäi tämän jälkeen noin 20 suomalaista rauhanturvaajaa, jonka vahvuisella osastolla Suomi on ollut operaatiossa vuodet 2011-2019.⁸²

⁸⁰ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa*. VNS 2/1999 vp, s. 3.

⁸¹ Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtionhallinnon osallistumisesta Naton rauhankumppanuuteen vuonna 2003*. UTP 15/2004 vp, s. 5.

⁸² Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan*. Muistio 5.10.2010, s. 4.

KFOR-operaatio on supistuksista huolimatta nähty edelleen välttämättömäksi Kosovon kestävä tilanteen varmistamiseksi ja koko Länsi-Balkanin alueen yhdeksi vakauttavaksi tekijäksi. Toistaiseksi voimassa olevan osallistumis päätöksen mukaisesti Suomi osallistuu jatkossakin operaatioon noin 20 sotilaalla, jotka toimivat esimerkiksi esikunta- ja yhteysupseereina KFOR:n esikunnassa Pristinassa ja yhteysupseeriryhmässä Drenasin alueella.⁸³

ISAF (2002 - 2014)

Yhdysvalloissa 11. syyskuuta 2001 tapahtuneita terrori-iskuja seurasi laaja kansainvälinen terrorisminvastainen kampanja. Siihen liittyi vahvasti myös YK:n valtuuttamaa sotilaallista toimintaa Afganistanissa, taleban-hallinnon suojeluksessa kansainvälistä terroritoimintaa organisoinutta al-Qaida -järjestöä vastaan. Taleban-hallinnon väistyttyä Afganistanin kansanryhmiä edustavat osapuolet sopivat YK:n johdolla Bonnissa uuden väliaikaisen hallinnon perustamisesta. Bonnin sopimuksen liitteessä sopijaosapuolet pyysivät turvallisuusneuvostoa valtuuttamaan myös Afganistaniin nopeasti lähetettävän kansainvälisen turvallisuusjoukon. Turvallisuusneuvosto hyväksyi 20.12.2001 päätöslauselmassaan 1386 monikansallisen ISAF-joukon perustamisen sekä mandaatin. Iso-Britannia vahvistettiin ISAF-operaation johtovaltioksi huhtikuun loppuun 2002 saakka. Yhdysvalloilla oli samaan aikaan Afganistanissa lokakuussa 2001 käynnistynyt oma erillinen sotilasoperaatio OEF (Operation Enduring Freedom), osana kansainvälistä terrorismin vastaista sotaa.⁸⁴

Suomi vastasi myönteisesti YK:n turvallisuusneuvoston pyyntöön lähettää rauhanturvaajia Afganistanin kriisinhallintaoperaatioon. Tammikuussa 2002 tasavallan presidentti teki päätöksen Suomen osallistumisesta ISAF-operaatioon, jonka mukaisesti Afganistanin Kabuliin lähetettiin noin 50 rauhanturvaajan vahvuinen yhteysupseeri- ja siviili-sotilasyhteistyö-osasto (CIMIC). YK:n päätöslauselma 1510:n mukaisesti ISAF-operaatio siirrettiin Naton johtoon elokuussa 2003 ja lisäksi turvallisuusneuvosto laajensi saman vuoden lokakuussa operaation mandaattia kattamaan koko Afganistanin alue. Mandaatin laajennuksen jälkeen Pohjoismaat ryhtyivät suunnittelemaan Kabuln ulkopuolella tapahtuvaa kriisinhallintatoimintaa pohjoismaisessa yhteistyössä. Suomi nosti vuoden 2004 aikana vahvuuttaan hieman alle 100 sotilaseen ja laajensi toimintaansa alueellisiin jälleenrakennusryhmiin (Provincial Reconstruction Team, PRT). Lisäksi Suomella oli ensimmäisenä rauhankumppanuusmaana operaation esikunnassa osastopäällikön tehtävä.⁸⁵

⁸³ Puolustusvoimat: *Kosovo KFOR*. [<https://puolustusvoimat.fi/web/kansainvalinen-kriisinhallinta/kosovo-kfor->], luettu 19.3.2019.

⁸⁴ Valtioneuvosto: *Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (ISAF, International Security Force) Afganistanissa*. VNS 5/2001 vp, s. 2-3.

⁸⁵ Valtioneuvosto: *Suomen osallistuminen Afganistanin ISAF-operaatioon*. VNS 2/2007 vp, s. 1-2.

Lokakuussa 2006 ISAF toimeenpani laajentumisen viimeisen vaiheen, ottaen komentoonsa myös itäisen Afganistanin alueet Yhdysvaltain johtamalta OEF-operaatiolta. Suomen CIMIC-toiminta Kabulissa saatettiin päätökseen vuoden 2007 alussa ja Maimanan alueen PRT-toiminnasta vetäydyttiin kesällä 2007, jonka jälkeen Suomi keskitti joukkonsa Ruotsin johtamaan PRT-osastoon Mazar-i-Sharifiin. Suomi päätti helmikuussa 2008 aloittaa osallistumisen Afganistanin armeijan kouluttamiseen ISAF:n prioriteettien mukaisesti ns. OMLT-mentorointi -ryhmissä (Operational Mentoring and Liaison Teams), jonka mukaisesti Suomi nosti vahvuuttaan noin 120 rauhanturvaajaan. Heinäkuussa 2009 Suomi lisäsi vahvuuttaan hetkellisesti noin 200 sotilaaseen osana ISAF-operaation tukitoimia Afganistanin vaalien järjestämiseksi. Seuraavana vuonna Suomi teki päätöksen kokonaisvahvuuden nostamisesta uudestaan ja samalla hieman pitkäkestoisemmaksi ajaksi noin 195 sotilaan tasolle, alueellisen läsnäolon vahvistamiseksi Mazar-i-Sharifin PRT:ssä.⁸⁶

ISAF-operaation entisestään laajentuessa, erityisesti vuoden 2009 vastakumouksellisen strategian hyväksymisen jälkeen ja Yhdysvaltojen joukkojen vaiheittaisesta siirtämisestä OEF-operaatiosta ISAF-joukkoihin, siitä muodostui 2010-luvun alkupuolella toistaiseksi historian suurin kriisinhallintaoperaatio. Afganistanissa toimineiden sotilaiden kokonaisvahvuus kasvoi vuonna 2011 hetkellisesti yli 130 000 rauhanturvaajaan. Laajentumisesta huolimatta, turvallisuusvastuun siirto kokonaisuudessaan afgaaniviranomaisille ja päätös ISAF-operaation lakkauttamisesta vuoden 2014 lopulla oli linjattu aikaisemmin vuonna 2010 Kabulin konferenssissa sekä Naton Lissabonin huippukokouksessa. Vuoden 2014 tavoitetaso vahvistettiin vielä myöhemmin vuonna 2012 Chicagon huippukokouksessa, jolloin myös päätettiin tuen jatkumisesta Afganistanille vuoden 2014 jälkeen, erityisesti neuvonta-, koulutus- ja tukioperaation muodossa, ilman että rauhanturvaajat osallistuvat taistelutehtäviin.⁸⁷

RSM (2015 -)

ISAF-operaatio päättyi virallisesti vuoden 2014 lopussa, johon mennessä myös Afganistanissa pysyviä kriisinhallintajoukkoja oli vähennetty suunnitellusti ja uudelleenorganisoitu 1.1.2015 alkavan Resolute Support-operaation mukaisesti. RS-operaatio on toteuttanut sille asetettuja tehtäviä Afganistanin turvallisuusjoukkojen tukemiseksi, mutta heikentynyt turvallisuustilanne ei mahdollistanut operaation edelleen supistamista ja lakkauttamista suunnitellusti vuoden 2016 loppuun mennessä. Naton Varsovan huippukokouksessa heinäkuussa 2016 operaatiota päätettiin jatkaa ehtoperustaisesti ilman määriteltyä kestoä. Lisäksi Nato on joutunut vähen-

⁸⁶ Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan*. Muistiot 2008-2011.

⁸⁷ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Afganistanin tilanteesta ja Suomen kokonaistuesta Afganistanille, mukaan lukien osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan*. VNS 2/2011 vp, s. 11.

nyksien sijaan kasvattamaan asteittain joukkojen kokonaisvahvuutta vuoden 2015 aloituksen noin 13 000 yli 17 000 rauhanturvaajaan, vuoteen 2019 mennessä. RS-operaatiossa olevasta sotilasvahvuudesta suurimmat joukkomäärät tulevat edelleen Yhdysvalloista, jonka tavoitteena on ollut saada myös muut osallistujamaat sitoutumaan tuen jatkamiseen vuoteen 2024 saakka.⁸⁸

Suomi on osallistunut RS-operaatioon sen perustamisesta lähtien, aluksi noin 80 rauhanturvaajan vahvuisella osastolla. Tasavallan presidentin joulukuussa 2015 tekemän päätöksen myötä Suomi jatkoi osallistumistaan RS-operaatioon Naton aiemman suunnittelun mukaisella tavalla, pitäen supistetun joukon kokonaisvahvuuden noin 40 sotilaassa. Suomella oli tämän mukaisesti Afganistanissa vuodet 2016-2018 noin 30-40 sotilasta, joista noin 20 Kabulissa ja noin 10 Saksan johtamalla pohjoisella komentoalueella. Suomen toiminnan painopisteenä on ollut toteuttaa neuvonantajatoimintaa pääosin Mazar-i-Sharifissa, Afganistanin armeijan 209. armeijakunnan esikunnassa. Lisäksi Suomen osallistuminen Kabuln alueella kattaa esikuntauseereita, neuvonantajia sekä neuvonantajien omasuojaryhmän.⁸⁹

Huhtikuussa 2018 Nato lähestyi operaatioon osallistuvia maita ja puolustusministeri Niinistölle esitettiin kirjallinen toive, että myös Suomi tarkastelisi myönteisesti osallistumisen vahvistamista RS-operaatiossa. Aikaisemmin myös Yhdysvallat oli esittänyt vuonna 2017 Suomelle pyynnön lisätä osallistumistaan.⁹⁰ Pääosa osallistujamaista oli ilmoittanut joukkojen lisäämisestä aiemmin jo marraskuun 2017 Naton puolustusministerikokouksessa, jossa Suomikin oli ollut mukana. Tasavallan presidentti sekä valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta linjasivat kesäkuussa 2018, että Suomi vahvistaa osallistumisen 60 rauhanturvaajan tasolle 1.1.2019 alkaen toistaiseksi. Suomen vahvuuden kasvattaminen nähtiin vastaavan Suomen linjausta aktiivisesta osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan sekä Suomen asemaa Naton edistyneenä kumppanina.⁹¹

⁸⁸ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen tuesta Afganistanille ja Suomen osallistumisen lisäämisestä Resolute Support -kriisinhallintaoperaatiossa*. VNS 3/2018 vp, s. 13.

⁸⁹ Ibid. s. 14.

⁹⁰ Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean toiminnan joukkoihin*. Muistio 28.9.2017, s. 4.

⁹¹ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen tuesta Afganistanille ja Suomen osallistumisen lisäämisestä Resolute Support -kriisinhallintaoperaatiossa*. VNS 3/2018 vp, s. 13-14.

NMI (2019 -)

Suomi on osallistunut Yhdysvaltojen johtaman kansainvälisen ISIL:n vastaisen koalition (Global Coalition against Daesh) turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön vuodesta 2015 lähtien noin 80-100 sotilaalla Operation Inherent Resolve (OIR) -operaatiossa. Vuonna 2014 käynnistyneen koulutusoperaation kokonaisvahvuus on noin 9 000 sotilasta, yhteensä 26:sta osallistujamaasta. OIR keskittyy ensisijaisesti koulutus- ja neuvonantotoimintaan, joiden tehtävinä on kehittää Irakin, ml. Irakin Kurdistanin, turvallisuusjoukkojen kykyä torjua ISIL sekä tukea alueellisen turvallisuuden ja vakauden palauttamisessa. Suomen osalta koulutuksen sisällössä on siirrytty taistelevien yksiköiden koulutuksesta kohti alueen turvallisuudesta vastaavien joukkojen kouluttamista.⁹²

Brysselin huippukokouksessa heinäkuussa 2018 Nato päätti laajentaa omaa Irakin puolustus- ja turvallisuuskapasiteetin kehittämistoimintaansa (Defence Capacity Building, DCB) koulutusoperaatioksi (Nato Mission Iraq, NMI). Operaatio pohjautuu Irakin hallituksen pyyntöön sekä täydentää Yhdysvaltojen johtaman koalition ja muiden kansainvälisten järjestöjen toimintaa Irakissa. NMI:n suunnittelussa määritellyt tehtävät ovat sellaisia, joissa koalitio on pyytänyt Naton tukea ja koulutusjärjestelyt on suunniteltu tiiviissä yhteistyössä päällekkäisyyksien ehkäisemiseksi OIR:n kanssa. NMI:n kolme keskeistä tehtävää ovat sotilaskouluttajien kouluttaminen, Irakin turvallisuussektorin reformin tukeminen sekä tuki improvisoitujen räjähteiden torjunnalle. Reformin tukitoiminta keskittyy esimerkiksi Irakin puolustusministeriössä, maanpuolustuskorkeakoulussa ja muissa sotilasopetuslaitoksissa tapahtuvaan neuvonantoon. Operaation aloitusvahvuus on 580 rauhanturvaajaa.⁹³

Tasavallan presidentti teki elokuussa 2018 linjauksen ja joulukuussa 2018 päätöksen Suomen osallistumisesta NMI-operaatioon 1.1.2019 alkaen. Kokonaisvahvuus on asetettu enintään viiden rauhanturvaajan tasolle ja Suomi lähettää aluksi operaatioon yhden henkilön yhteysupseerin tehtävään. Mikäli operaatiossa avautuu Suomen kannalta tarkoituksenmukaisia tehtäviä, operaatioon voidaan myös lähettää esimerkiksi yksittäisiä kouluttajia. Suomen lisäksi kumppanuusmaista myös Ruotsi ja Australia ovat osallistumassa NMI-operaatioon.⁹⁴

⁹² Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa*. VNS 4/2018 vp, s. 3-5.

⁹³ Ulkoministeriö: *Suomen osallistuminen Naton koulutusoperaatioon Irakissa*. Muistio 29.11.2018, s. 2.

⁹⁴ Valtioneuvosto: *Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen osallistumisesta Pohjois-Atlantin liiton johtamaan koulutusoperaatioon Irakissa Suomen ja Pohjois-Atlantin liiton välillä kirjeenvaihdolla tehtävän sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi*. HE 209/2018 vp, s. 6.

4.3 EU:n YTPP-operaatiot

Vuoteen 2019 mennessä Euroopan unioni on toteuttanut noin 30 siviili- ja sotilasoperaatiota, joista nykyiset kriisinhallintaoperaatiot suuntautuvat YK:n rinnalla voimakkaasti Afrikkaan erityisesti koulutusoperaatioiden muodossa. EU:n ensimmäiset sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot olivat vuoden 2003 aikana toteutetut, noin 300 sotilaan vahvuinen Concordia-operaatio Makedoniassa (nykyinen Pohjois-Makedonia) sekä hieman laajempi noin 2200 sotilaan vahvuinen Artemis-operaatio Bunian alueella Kongon demokraattisessa tasavallassa. Concordia oli luonteeltaan perinteinen rauhanturvaoperaatio, jonka puitteissa EU jatkoi kriisinhallintaa Makedoniassa Naton päätettyä oman operaationsa Allied Harmony.⁹⁵ Artemis puolestaan toimenpantiin tukemaan YK:n MONUC-operaatiota tämän uudelleen järjestäytyessä. Operaatio Artemis kesti noin kolme kuukautta ja sitä on pidetty eräänlaisena mallina EU:n taisteluosastokonseptille. EU:n ensimmäinen suurempi ja pitkäkestoisempi kriisinhallintaoperaatio EUFOR Althea puolestaan käynnistettiin vuonna 2004 Bosnia-Hertsegovinassa jatkoksi Naton SFOR-operaatiolle.⁹⁶

EU:lla ei ole omia vakituisia asevoimia, mutta unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) puitteissa unioni käyttää tehtäväkohtaisesti eri EU-maista koottavia sotilasosastoja, jotka voivat osallistua seuraaviin tehtäviin:

- yhteiset aseidenriisuntatoimet
- humanitaariset toimet ja väestön evakuointi
- neuvonta ja tuki sotilasasioissa
- konfliktinesto ja rauhanturvaaminen
- kriisinhallinta, kuten rauhanpalauttaminen ja konfliktin jälkeinen vakauttaminen

EU:n käynnissä olevat kriisinhallintaoperaatiot (2018):⁹⁷

	Sotilasvahvuus:
- EUFOR Althea (Bosnia-Hertsegovina)	600
- EU NAVFOR MED Sophia (Välimeri)	7 alusta
- EU NAVFOR Atalanta (Afrikan sarvi)	4–6 alusta
- EUTM Mali	580
- EUTM Somalia	190
- EUTM RCA (Keski-Afrikan tasavalta)	170

⁹⁵ Nato: *Operation Allied Harmony*. [<https://www.nato.int/fyrom/home.htm#ah>], luettu 26.3.2019.

⁹⁶ Turvallisuuspolitiikan tietopankki, Kadettikunta ry: *EU:n kriisinhallinta*. [<http://www.turpopankki.fi/index.php/turvallisuus-ja-puolustuspolitiikka/eu-n-kriisinhallinta>], luettu 27.6.2018.

⁹⁷ European union: *Military and civilian missions and operations*. [https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en], luettu 27.6.2018.

Suomen osallistuminen 2000-luvulla EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaan

Operaatio	FIN vahvuus (ka. noin)	Operaation vahvuus (ka. noin)	FIN osallistumisen kesto	Operaation kokonais-kesto
EU Force in the former Yugoslav Republic of Macedonia (EUFOR) Concordia <i>nyk. Pohjois-Makedonia</i>	10 (2003)	300 (2003)	31.3.2003 - 15.12.2003	31.3.2003 - 15.12.2003
EU Force Bosnia and Herzegovina EUFOR Althea <i>Bosnia-Hertsegovina</i>	200 (2004 - 08) 50 (2009) 10 (2009 - 18)	7 000 (2004 - 07) 1 600 (2007 - 12) 600 (2012 -)	1.12.2004 - 31.3.2018	1.12.2004 - (jatkuu)
EU Force Democratic Republic of the Congo EUFOR RD Congo <i>Kongon demokraattinen tasavalta</i>	14 (2006)	2 300 (2006)	12.6.2006 - 30.11.2006	12.6.2006 - 30.11.2006
EU Force Chad and Central African Republic EUFOR Tchad/RCA <i>Tshad, Keski-Afrikan tasavalta</i>	60 (2008 - 09)	3 700 (2008 - 09)	28.1.2008 - 15.3.2009	28.1.2008 - 15.3.2009
EU Naval Force Somalia EUNAVFOR Atalanta <i>Afrikan sarvi</i>	120 (ml Pohjanmaa) (2011) 25 (suojausos.) (2013) < 10 (2008 - 16)	Merellinen operaatio: 4 - 6 alusta 2 ilma-alusta	5.12.2008 - 31.12.2016	12.2008 - (jatkuu)
EU Training Mission Somalia EUTM Somalia <i>Uganda, Somalia</i>	< 10 (2010 - 19)	200	10.4.2010 - (jatkuu)	10.4.2010 - (jatkuu)
EU Training Mission Mali EUTM Mali <i>Mali</i>	< 10 (2010 - 19)	600	1.3.2013 - (jatkuu)	17.1.2013 - (jatkuu)
EU Force République centrafricaine EUFOR RCA <i>Keski-Afrikan tasavalta</i>	25 (2014 - 15)	800	1.4.2014 - 15.3.2015	1.4.2014 - 15.3.2015
EU Naval Force Mediterranean EUNAVFOR MED Sophia <i>Välimeri</i>	< 10 (2015 - 18)	Merellinen operaatio: 2 - 4 alusta 7 ilma-alusta	7.8.2015 - (jatkuu)	22.6.2015 - (jatkuu)

* Tiedot päivitetty helmikuussa 2019. Taulukko kronologisessa järjestyksessä: FIN osallistumisen alkaminen.

EUFOR Althea (2004 - 2018)

EUFOR Althea -operaatio perustettiin Naton SFOR-operaation (Stabilization Force) seuraajaksi tukemaan Bosnia ja Hertsegovinan vakauttamista. Kriisinhallintatehtävä siirtyi virallisesti Natolta EU:lle 1.12.2004 ja sen valtuutus perustuu edelleen vuosittain uusittavaan YK:n turvallisuusneuvoston mandaattiin. Althean avulla on ollut tarkoitus vakauttaa aluetta sotilaallisena komponenttina osana unionin kokonaisvaltaista kriisinhallintaa sekä lisäksi vahvistaa EU:n roolia koko Länsi-Balkanilla, samalla kun Nato on vähentänyt vaiheittain sotilaallista läsnäoloaan alueella. Althea oli aikanaan ensimmäinen unionin johtama laajempi sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio, jonka toteutuksessa lisäksi hyödynnettiin EU:n ja Naton pysyviä yhteistyöjärjestelyitä (ns. Berlin +), erityisesti tukeutumalla Naton suunnittelu- ja esikuntarakenteisiin. Operaation mandaattia on jatkettu viimeksi marraskuussa 2018.⁹⁸

Suomi osallistui tasavallan presidentin 1.10.2004 tekemällä päätöksellä Althea-operaation sen alusta lähtien. Kansallisen mandaatin kattovahvuudeksi määriteltiin 200 sotilasta. Suomi toimi operaation Pohjoisen Taisteluosaston kehysvaltiona 1.1.2006 asti. Pääosa suomalaisesta rauhanturvajoukosta kotiutettiin 16.6.2009, osana operaation suunniteltua keventämistä. Vuoden 2009 jälkeen Suomen osaston vahvuus oli käytännössä alle kymmenen sotilasta, jotka toimivat esikuntatehtävissä mm. Sarajevossa. Tasavallan presidentti sekä valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta linjasivat kokouksessaan 25.9.2017, että Suomi päättää osallistumisensa EUFOR Altheassa 31.3.2018 mennessä.⁹⁹

EUFOR Tchad/RCA (2008 - 2009)

Elokuussa 2006 YK:n turvallisuusneuvosto oli päättänyt toimeenpanna YK:n sekä Afrikan unionin yhteisen UNAMID-operaation Darfurin alueella Sudanissa. Darfurin kriisin vaikutukset olivat ulottuneet laajalti myös Sudanin naapurimaihin, erityisesti pitkään jatkuneesta sisäisestä epävakaudesta kärsiviin Tshadiin ja Keski-Afrikan tasavaltaan. Euroopan unioni päätti 15.10.2007 yhteisestä toiminnasta ja EUFOR -operaation perustamisesta kyseisten valtioiden alueelle. Operaatiolla oli tarkoitus tukea YK:n mandaatilla toimivaa kansainvälistä läsnäoloa, erityisesti tshadilaispoliisien koulutuksesta vastaavaa YK:n MINURCAT-operaatiota. EUFOR:n varsinaisiksi tehtäviksi oli määritelty vaarassa olevien siviilien ja pakolaisten suojelussa avustaminen, humanitaarisen avun ja henkilökunnan vapaan liikkumisen helpottaminen edistämällä operaatioalueen turvallisuutta sekä MINURCAT-operaation turvallisuuden tukeminen. Operaation kokonaisvahvuudeksi määritettiin enintään 4 000 rauhanturvaajaa ja kes-

⁹⁸ Ulkoasiainministeriö: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Bosnia-Hertsegovinassa (Althea)*. VNS 5/2004 vp, s. 2-3.

⁹⁹ Ulkoministeriö: *Vaikuttavuusarviointi Suomen osallistumisesta EUFOR Althea -operaatioon*. Muistio 25.10.2018, s. 1.

toksi korkeintaan 12 kuukautta. Kysymystä mahdollisen YK-johtoisen jatko-operaation tarpeesta oli tarkoitus arvioida ensimmäisen puolen vuoden kuluessa.¹⁰⁰

EUFOR-operaatio käynnistyi Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa tammikuun lopulla 2008. Rekrytointivaikeuksien jälkeen, operaatioon osallistui kokonaisuudessaan 23 EU-maata sekä 3 EU:n ulkopuolista maata (Albania, Kroatia ja Venäjä). Tasavallan presidentti päätti Suomen osallistumisesta virallisesti joulukuussa 2007. Suomen 60 rauhanturvaajan vahvuinen osasto oli keskitetty Tshadin puolella Abéchéen alueelle, osana ruotsalaista komppaniaa ja ranskalaista pataljoonaa. Ruotsi kuitenkin vetäytyi operaatiosta pääosin jo lokakuussa 2008, oman alkuperäisen suunnittelunsa mukaisesti. Suomen osaston tehtäviin kuuluivat partiointi, esikunnan ja kuljetusten suojaus sekä nopean reservin tarjoaminen.¹⁰¹

YK:n turvallisuusneuvosto päätti tammikuussa 2009, että Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa toimivaa YK:n MINURCAT-operaatiota laajennetaan 15.3.2009 alkaen sotilaallisella komponentilla, samalla kun EUFOR-operaation mandaatti suunnitellusti päättyy. Tilanne alueella oli edelleen hauras ja saavutetun myönteisen kehityksen turvaamiseksi oli olennaista, että kansainvälinen läsnäolo alueella jatkuisi myös EU:n operaation päättyttyä. Suomi päätti jatkaa osallistumistaan Tshadissa ja siirtää joukkonsa YK:n alaisuuteen samalla vahvistaen osastonsa 80 hengen jääkärikomppaniaksi.¹⁰²

EUTM (2010 -)

Suomen osallistuminen EU:n kriisinhallintaan on painottunut 2010-luvulla erityisesti unionin johtamiin koulutusoperaatioihin Somaliassa sekä Malissa. Vuonna 2010 perustetun EUTM Somalia -operaation tavoitteena on ollut koulutuksella sekä neuvonannolla tukea Somalian turvallisuusjoukkojen kehittämistä sekä samalla tukea alueella toimivaa Afrikan unionin AMISOM-operaatiota. Vuonna 2013 perustetun EUTM Mali -operaation tehtävänä puolestaan on ollut koulutuksella ja neuvonannolla tukea Malin asevoimia, kouluttamalla esimerkiksi sotilasyksiköitä sekä kehittämällä komento- ja logistiikkaketjujen toimintaa. Suomi on osallistunut molempiin operaatioihin niiden perustamisesta lähtien, enintään 10-12 rauhanturvaajan vahvaisilla osastoilla.¹⁰³

¹⁰⁰ Valtioneuvosto: *Suomen osallistuminen EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (EUFOR TCHAD/RCA)*. VNS 2/2007 vp, s. 9.

¹⁰¹ Valtioneuvosto: *Suomen osallistuminen YK:n kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad, MINURCAT)*. VNS 2/2009 vp, s. 2.

¹⁰² Ibid. s. 2.

¹⁰³ Puolustusvoimat: *Osallistuminen kriisinhallintaan*. [<https://puolustusvoimat.fi/kansainvalinen-toiminta/kansainvalinen-kriisinhallinta>], luettu 5.4.2019.

4.4 Koalitioiden ja maaryhmien sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot

Kriisinhallintaa toteutetaan myös erilaisissa maaryhmissä sekä koalitioissa. Perusteina tämän-
tyyppiselle toiminnalle ovat esimerkiksi valtioiden yhteiset poliittiset intressit tai päämäärät,
toisiaan täydentävät sotilaalliset suorituskyvyt tai muu erityisosaaminen. Toisinaan on myös
saatettu nähdä perustelluksi aloittaa kriisialueella sotilaallinen toiminta nopeasti, jopa ilman
YK:n turvallisuusneuvoston mandaattia tai ilman alueellisen järjestön toimeenpanoa (esim.
EU:n). Kyse on myös usein ajallisesti rajatuista kriisinhallintatoimista. Esimerkkeinä maa-
ryhmien toiminnasta ovat muun muassa vuosina 2013–2014 toteutetut operaatiot Syyrian ke-
miallisen aseiden hävittämiseen ja kuljetuksiin liittyen sekä Irakin turvallisuussektorin koulu-
tusooperaatio OIR vuodesta 2014 alkaen.

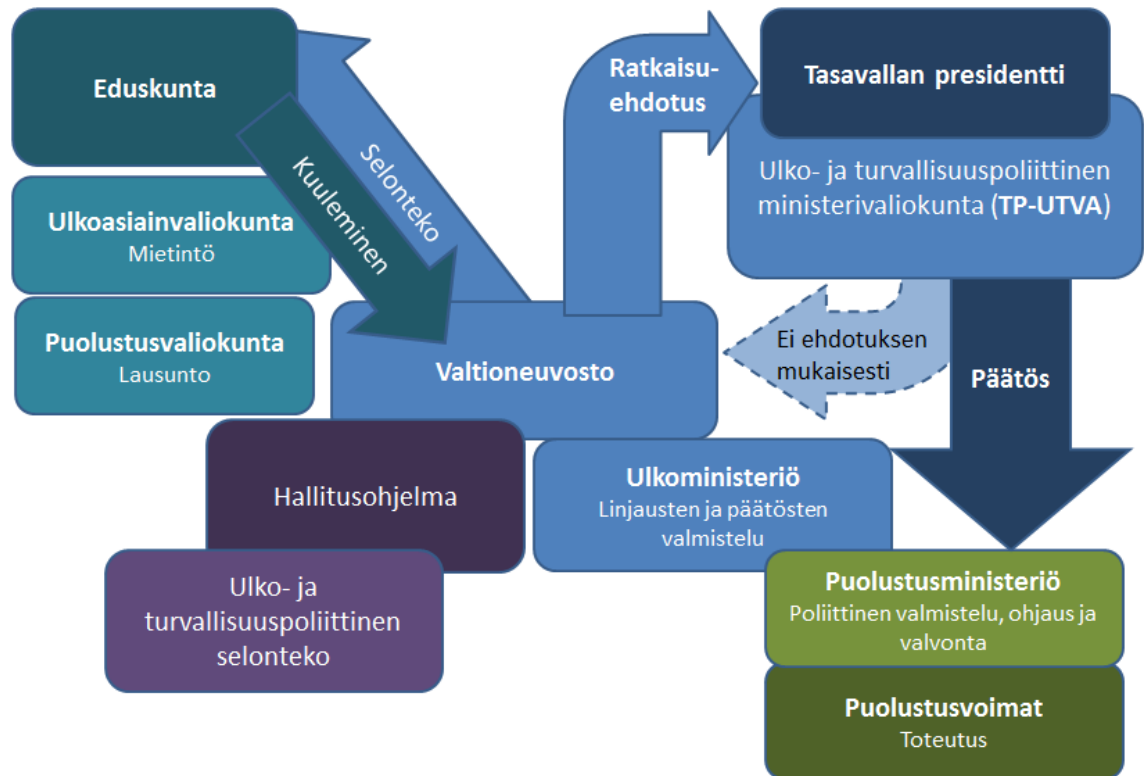
Suomen osallistuminen 2000-luvulla koalitioiden ja maaryhmien kriisinhallintaan

Operaatio	FIN vahvuus (ka. noin)	Operaation vahvuus (ka. noin)	FIN osallistumisen kesto	Operaation kokonais- kesto
International Security Assistance Force ISAF <i>Afganistan</i>	50 (2002 - 03)	5 000 (2002)	2002 - Siirtyi Naton johtoon: 11.8.2003	20.12.2001 - Siirtyi Naton johtoon: 11.8.2003
OPCW-YK: Syyrian kemiallisen aseiden hävittämismissio RECSYR <i>Välimeri</i>	9 (2014) (Suojeluosasto)	Merellinen operaatio	2014	2014
OPCW-YK: Syyrian kemiallisen aseiden hävittämismissio CRP (Cape Ray protection) (Syyriasta tuotujen kemikaalien neutralisointi USA:n aluksella) <i>Välimeri</i>	10 (2014) (Alustarkastus- osasto)	Merellinen operaatio	2014	2013 - 2014
Operation Inherent Resolve OIR <i>Irak</i>	90 (2014 - 19)	9 000 (2018)	1.9.2015 - (jatkuu)	2014 - (jatkuu)
OPCW-YK: Libyan kemiallisten aseiden lähtö- aineiden hävittämismissio RECLIB <i>Välimeri</i>	2 (2016)	Merellinen operaatio: 3 alusta	22.8.2016 - 2.9.2016	8.2016 - 9.2016

* Tiedot päivitetty helmikuussa 2019. Taulukko kronologisessa järjestyksessä: FIN osallistumisen alkaminen.

5. KRIISINHALLINTA ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASSA

5.1 Suomen päätöksentekoprosessi osallistumisesta kriisinhallintaoperaatioon

Kuva 3: Suomen päätöksentekoprosessi osallistumisesta kriisinhallintaoperaatioon

Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta (31.3.2006/211) antaa perusteet Suomen osallistumisesta kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, sotilaiden lähettämisestä sotilastehtäviin muuhun kansainväliseen kriisinhallintaan, kriisinhallintaan liittyvästä koulutus- ja harjoitustoiminnasta sekä kriisinhallintayksikön asemasta. Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta määrittää operaatioihin osallistumisen poliittisen käsittelyn sekä päätöksentekoprosessin Suomen kansallisen osallistumisen osalta. Kriisinhallintalakia ei kuitenkaan sovelleta Suomen osallistumiseen Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan 51 artiklan nojalla toteutettaviin sotilaallisiin toimiin, kuten avunantoon hyökkäyksen kohteeksi joutuneelle valtiolle.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Finlex: *Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirja*. 51 artikla: ”Jos jokin Yhdistyneiden Kansakuntien jäsen joutuu aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, ei mikään tämän peruskirjan säännös saa rajoittaa sen luonnollista oikeutta erilliseen tai yhteiseen puolustautumiseen, kunnes turvallisuusneuvosto on ryhtynyt tarpeellisiin toimenpiteisiin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.” [<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1956/19560001>], luettu 19.1.2019.

Suomen osallistumista koskeva päätöksentekoprosessi alkaa kriisinhallinnan toimeenpanijan pyynnöstä osallistua suunnitteilla olevaan tai jo käynnissä olevaan operaatioon. Pyyntö on aina tilanteenmukainen, käsillä olevasta konfliktista ja toimeenpanijasta riippuvainen. Esimerkiksi Israelin ja Libanonin tilanteen eskaloituessa vuonna 2006, YK vetosi kaikkiin jäsenvaltioihinsa saadakseen nopeasti 13 000 rauhanturvaajan vahvuisen lisäjoukon UNIFIL-operaatioon.¹⁰⁵ Naton toteuttamaan kriisinhallintaan Suomi puolestaan osallistuu aina kumppanuusmaan ominaisuudessa, jolloin mukaan kutsuminen tai esimerkiksi operaation suunnitteluun osallistuminen alusta alkaen on aina tilanteesta ja liittokunnan päätöksestä riippuvaista.

Päätöksen Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon ja osallistumisen lopettamisesta tekee kussakin tapauksessa erikseen tasavallan presidentti valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta. Päätös palautuu valtioneuvoston valmisteltavaksi, jos presidentti ei päättä asiasta valtioneuvoston ratkaisuehdotuksen mukaisesti. Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteisen kokouksen käsiteltävä asiaa valmistelevasti ennen päätöstä, puolustusministeriö voi käsittelyn perusteella ryhtyä osallistumiseen liittyviin valmistelu- ja varautumistoimenpiteisiin. Lisäksi puolustusministeriö voi ulkoasiainministeriötä kuultuaan päättää osallistumisen vähäisestä muuttamisesta. Puolustusministeriö voi ulkoasiainministeriötä kuultuaan päättää myös yksittäisten sotilaiden lähettämisestä rajattuihin sotilastehtäviin sotilaalliseen kriisinhallintaan tai tällaisiin tehtäviin muuhun kansainväliseen kriisinhallintaan.¹⁰⁶

Ennen osallistumispäätöstä koskevan ratkaisuehdotuksen tekemistä valtioneuvoston on kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa. Jos ratkaisuehdotus koskee sotilaallisesti erityisen vaativaa kriisinhallintatehtävää tai tehtävää, joka ei perustu YK:n turvallisuusneuvoston valtuutukseen, valtioneuvoston on ennen ratkaisuehdotuksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko. Jos ratkaisuehdotus koskee Suomen osallistumista enintään kymmenellä henkilöllä sotilaalliseen kriisinhallintaan, valtioneuvoston on ennen ratkaisuehdotuksen tekemistä annettava asiasta selvitys eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle. Lisäksi, jos suomalaiselle kriisinhallintajoukolle määrättyjä tehtäviä suunnitellaan operaation aikana olennaisesti muutettaviksi, valtioneuvoston on kuultava eduskuntaa tai eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Valtioneuvosto: *Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (UNIFIL, United Nations Interim Force in Lebanon) Libanonissa*. VNS 6/2006 vp, s. 1.

¹⁰⁶ Finlex: *Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 31.3.2006/211*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060211>], luettu 23.1.2019.

¹⁰⁷ Finlex: *Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 31.3.2006/211*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060211>], luettu 23.1.2019.

Päätöksentekoprosessiin osallistuvat tahot

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta (UTVA) valmistelee tärkeitä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä Suomen ulkosuhteita koskevat asiat, näihin liittyvät tärkeitä sisäisen turvallisuuden asiat sekä tärkeitä kokonaismaanpuolustusta koskevat asiat. Ministerivaliokunta kokoontuu käytännössä yhdessä tasavallan presidentin kanssa, jolloin kokousta kutsutaan ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteiseksi kokoukseksi (TP-UTVA). Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan puheenjohtaja on pääministeri. Muut jäsenet ovat ulkoministeri, puolustusministeri ja enintään neljä muuta valtioneuvoston määräämää ministeriä. Jos ulkoministeriön toimialaan kuuluvia asioita käsittelemään on määrätty ministeri, hänkin on valiokunnan jäsen.¹⁰⁸ Lisäksi Puolustusvoimain komentaja osallistuu UTVA:n kokouksiin Suomen puolustusta koskevissa asioissa.

Eduskunnan päätökset valmistellaan valiokunnissa. Eduskunnassa on 15 pysyvää erikoisvaliokuntaa ja erityisesti EU-asioita koordinoiva suuri valiokunta. Pääsääntöisesti jokainen valiokunta käsittelee sitä vastaavan ministeriön hallinnonalaan kuuluvia asioita. Valiokuntien kokoonpanot vastaavat eduskunnassa olevien puolueiden voimasuhteita ja jokainen kansanedustaja kuuluu keskimäärin kahteen valiokuntaan. Eduskunnan puhemies ja ministereinä toimivat kansanedustajat eivät ole valiokuntien jäseniä, eivätkä yleensä myöskään varapuhemiehet. Keskeisen osan valiokuntien työstä muodostaa eri alojen asiantuntijoiden kuuleminen. Näin eri sidosryhmät (ml. Puolustusvoimat) pääsevät suoraan avustamaan ja vaikuttamaan valiokuntien lausuntojen muodostamiseen sekä eduskunnan päätöksentekoon.¹⁰⁹

Ulkoasiainvaliokunta (UaV) käsittelee merkittävät valtiosopimukset sekä yleistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ulkomaankauppapolitiikkaa, kehitysyhteistyötä, kansainvälisiä järjestöjä ja *suomalaisten rauhanturvajoukkojen asettamista koskevia asioita* samoin kuin Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat asiat.¹¹⁰ Ulkoasiainvaliokunta antaa kyseisiä asioita koskien lausuntoja, mietintöjä sekä päätösehdotuksia eduskunnan tarkasteluun, jonka pohjalta eduskunta käsittelee esimerkiksi hallituksen tekemää esitystä Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon. Valiokunnan käsittelyyn tulevat sotilaallista kriisinhallintaa koskien esimerkiksi hallituksen esitykset (HE), valtioneuvoston selonteot (VNS) sekä ulko- ja turvallisuuspoliittiset selvitykset (UTP).

¹⁰⁸ Valtioneuvosto: *Tietoa valtioneuvostosta: Ministerivaliokunnat*. [<https://valtioneuvosto.fi/tietoa/ministerivaliokunnat>], luettu 19.1.2019.

¹⁰⁹ Eduskunta: *Valiokuntien työ ja tehtävät*. [<https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaaminen/valiokunnat/tyo-ja-tehtavat/Sivut/default.aspx>], luettu 29.1.2019.

¹¹⁰ Eduskunta: *Ulkoasiainvaliokunta*. [<https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaaminen/valiokunnat/ulkoasiainvaliokunta/Sivut/default.aspx>], luettu 29.1.2019.

Puolustusvaliokunta (PuV) käsittelee puolustuspolitiikkaa, sotilaallista maanpuolustusta, kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamista, asevelvollisuutta, sotilaskoulutusta, vapaaehtoista maanpuolustustyötä, kansainvälistä puolustusmateriaaliyhteistyötä ja puolustustarvikkeiden vientivalvontaa, poikkeusolojen lainsäädäntöä sekä *sotilaallista kriisinhallintaa ja rauhanturvatoimintaa puolustushallinnon osalta koskevat asiat*.¹¹¹ Puolustusvaliokunta antaa tavallisesti ulkoasiainvaliokunnalle lausunnon (esimerkiksi sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon osallistumisesta), joka toimii yhtenä pohjustuksena ja liitteenä ulkoasiainvaliokunnan mietinnölle sekä eduskuntakäsittelylle.

Ulkoministeriön (UM) toiminta keskittyy ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, kauppapolitiikkaan ja kehityspolitiikkaan sekä ulkopoliittisesti merkittäviin kansainvälisiin asioihin ja yleensä kansainvälisiin suhteisiin. Ulkoministeriön tehtävänä on myös avustaa muita hallinnonaloja kansainvälisten asioiden yhteensovittamisessa. Ulkoministeriötä johtaa ministeriön päällikkönä toimiva ulkoministeri.¹¹² Turvallisuuspolitiikan ja kriisinhallinnan yksikkö toimii ulkoministeriön poliittisen osaston alaisuudessa, vastuualueenaan mm. sotilaallisen kriisinhallinnan linjausten ja päätösten valmistelu. Lisäksi ulkoministeriö laatii yhteistyössä puolustusministeriön kanssa kaksi kertaa vuodessa ulkoasiainvaliokunnalle katsauksen Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean toiminnan joukkoihin. Katsauksia on laadittu vuodesta 2005 lähtien, tarkoituksena erityisesti valiokuntien (ja koko eduskunnan) säännönmukainen tiedottaminen.

Puolustusministeriö (PLM) vastaa sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisen poliittisesta valmistelusta, ohjauksesta ja valvonnasta sekä voimavarojen hankkimisesta siltä osin kuin tehtävät eivät kuulu ulkoasiainministeriön toimialaan. Puolustusministeriö antaa sotilaallisen kriisinhallinnan edellyttämät tehtävät Puolustusvoimille sekä ohjaa ja valvoo sotilaallista kriisinhallintaa. Puolustusvoimat vastaa kriisinhallintatoiminnan käytännön valmistelu- ja toimeenpanotehtävistä. Kriisinhallintaoperaatioihin osallistuminen rahoitetaan erikseen ulkoasiain- ja puolustusministeriöiden pääluokkiin myönnettävistä, hallinnonalojen muusta toiminnasta erillisistä määrärahoista.¹¹³

¹¹¹ Eduskunta: *Puolustusvaliokunta*. [<https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaaminen/valiokunnat/puolustusvaliokunta/Sivut/default.aspx>], luettu 29.1.2019.

¹¹² Ulkoministeriö: *Ulkoministeriö*. [<https://um.fi/ministerio/>], luettu 29.1.2019.

¹¹³ Puolustusministeriö: *Kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallintayhteistyö*. [https://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/puolustuspolitiikka/kansainvalinen_sotilaallinen_kriisinhallintayhteistyö], luettu 29.1.2019.

5.2 Sotilaallinen kriisinhallinta osana hallituksen poliittisia linjauksia

Hallitusohjelma on Suomen hallitukseen osallistuvien puolueiden hyväksymä toimintasuunnitelma, jossa sovitaan hallituksen tärkeimmistä tehtäväalueista. Niiden muoto on vaihdellut; alkujaan ne olivat pääministerien kannanottoja ja ohjelmajulistuksia. Kaudella 2015-2019 pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelma on nimetty hallituksen strategiseksi ohjelmaksi otsikolla ”Ratkaisujen Suomi”. Strategisuudella hallitus on tarkoittanut tässä yhteydessä sitä, että ensimmäistä kertaa hallitusohjelmaan sisällytettiin paitsi vaalikauden neljän vuoden tavoitteet, myös tavoitteet seuraavalle kymmenelle vuodelle.¹¹⁴

Sotilaallisen kriisinhallinnan osalta esimerkiksi pääministeri Sipilän hallitusohjelma vuodelta 2015 antaa ainoastaan yleisluontoisen linjauksen: ”Suomi jatkaa aktiivista osallistumistaan kansainväliseen kriisinhallintaan. Hallitus korostaa sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan sekä kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja rauhanvälityksen yhteensovittamista.”¹¹⁵ Lisäksi todetaan seuraavaa: ”Hallitus laatii ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon, jonka valmistelun yhteydessä arvioidaan mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutukset Suomelle. Sen lisäksi laaditaan puolustuselonteko, jossa määritellään puolustuspoliittiset linjaukset puolustuskäytön ylläpidolle, kehittämiselle ja käytölle.”¹¹⁶

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ohjaamisen perusta. Selonteossa arvioidaan Suomen toimintaympäristöä ja sen muutostekijöitä sekä esitetään Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeiset painopisteet ja tavoitteet. Pääministeri Sipilän valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko eduskunnalle on jatkoa aikaisemmalle käytännölle, mutta siitä eriytettiin erillinen *puolustuselonteko*, joka toteuttaa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon linjauksia.¹¹⁷ Selontekojen kattamat aikajänteet ja linjaukset ovat yleisesti hallituskausien yli ulottuvia. Aikaisemmin kokonaisuudet olivat nimitykseltään turvallisuus- ja puolustuspolitiikan selontekoja, jotka loivat lisäksi perustan valtioneuvoston muille turvallisuutta ja kansainvälisiä suhteita käsitteleville selonteille, strategioille ja ohjelmille. Tästä konkreettinen esimerkki on pääministeri Vanhasen II:n hallituksen aikana laadittu, toistaiseksi ainut, erillinen *Suomen kokonaisvaltaisen kriisinhallintastrategia (2009)*.

¹¹⁴ Valtioneuvosto: *Strateginen hallitusohjelma on osoittautunut toimivaksi*. [https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/strateginen-hallitusohjelma-on-osoittautunut-toimivaksi], luettu 19.1.2019.

¹¹⁵ Valtioneuvosto: *Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015*. Hallituksen julkaisusarja 10/2015, Edita Prima 2015, s. 35.

¹¹⁶ Ibid. s. 34.

¹¹⁷ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (2016)*, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016, Lönnberg Print & Promo 2016, s. 3.

Katsaus Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean toiminnan joukkoihin laaditaan valtioneuvoston toimesta kaksi kertaa vuodessa eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle. Selvityksen laadinnasta vastaa ulkoministeriö yhdessä puolustusministeriön kanssa ja sitä on laadittu vuodesta 2005 lähtien. Katsauksien on tarkoitus ennen kaikkea tarkastella Suomen osallistumista lähihistoriassa (viimeisen vuoden aikana), mutta myös esitellä ja perustella hallituksen linjauksia Suomen osallistumisesta nykyhetkellä sekä lähitulevaisuuden osalta. Katsauksen sisältö onkin keskeistä ulkoasiainvaliokunnalle hallituksen kriisinhallintapolitiikan säännönmukaiseen seuraamiseen.

Katsauksissa on tarpeen mukaan myös kerrattu ja täsmennetty hallitusohjelman poliittisia linjauksia, kuten vuonna 2015 Sipilän hallituksen ensimmäisessä katsauksessa: *”Hallitusohjelman mukaan Suomi jatkaa aktiivista osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan. Hallitusohjelman julkisen talouden välttämättömiä sopeutustoimia koskevassa liitteessä todetaan lisäksi, että Suomi vähentää osallistumistaan sotilaallisiin rauhanturvaoperaatioihin niin, että keskitytään Suomen kannalta merkityksellisimpiin ja vaikuttavimpiin operaatioihin.”*¹¹⁸

Lisäksi kriisinhallintakatsauksiin saatetaan kirjata ajoittain myös hyvin suorasanaisesti osallistumisprofiilin tarkastelun kannalta merkityksellisiä periaatteita, kuten vuonna 2015 käsitellessä Suomen osallistumisen mahdollista laajentamista Malin MINUSMA-operaatioissa: *”Olisi tärkeää vahvistaa osallistumista YK:n rauhanturvatoimintaan.”*¹¹⁹ Tämänkaltaisia linjauksia ei kuitenkaan ole löydettävissä kovinkaan monesta asiakirjasta. Vuonna 2016 kyseistä virkettä ei enää löytynyt katsauksesta ja kriisinhallintatoiminnan vaikuttavuus -osiossa korostettiin osallistumisten tapauskohtaisuutta: *”Harkinta osallistumisesta operaatioihin tehdään aina tapauskohtaisesti. Uusien operaatioiden käynnistyessä arvioidaan, onko Suomella tarjottavana tarvittavaa osaamista, miten Suomen viiteryhmän maat ovat osallistumassa ja mitä ulko- ja turvallisuuspoliittisia näkökohtia operaatio-osallistumisessa tulisi huomioida. Lisäksi arvioidaan, miten operaatioon osallistuminen lisää Suomen kansallisen puolustuksen suorituskykyjen kehittämistä.”*¹²⁰

Seuraavaan taulukkoon on koottu Suomen hallitusten päälinjaukset (hallitusohjelma sekä ulko- ja turvallisuuspoliittiset selonteot), lakimuutokset sekä osallistumispäätökset sotilaallisen kriisinhallinnan osalta aikavälillä 1995-2019 (Lipponen I - Sipilä I).

¹¹⁸ Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan, kansainväliseen harjoitus-toimintaan ja nopean toiminnan joukkoihin*. Muistio 9.6.2015, s. 1.

¹¹⁹ Ibid. s. 4.

¹²⁰ Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean toiminnan joukkoihin*. Muistio 30.9.2016, s. 1.

Hallitus	Hallitusohjelman linjaukset sotilaallisesta kriisinhallinnasta	Ulko- ja turvallisuuspoliittisen VNS:n linjaukset sot. kriisinhallinnasta	Keskeiset muutokset lakiin sotilaallisesta kriisinhallinnasta	Merkittävimmät osallistumispäätökset
Sipilä (kesk.) <i>2015 - 2019</i> Um: Soini (ps./sin.) Plm: Niinistö (ps./sin.)	Suomi jatkaa aktiivista osallistumista kv. kriisinhallintaan. Keskitytään Suomen kannalta merkityksellisimpiin operaatioihin.	VNS 2016 (+2017): Suomi jatkaa aktiivista osallistumista kv. kriisinhallintaan. Kokonaisuvaltaisen kriihan tavoitteita vahvistetaan. Suomen osallistuminen EU:n operaatioihin on tärkeää.	1.1.2017: Muutos sairaus- ja tapaturmakorvaus -asiaan.	2019: NMI 2016: UNDOF 2015: EUNAVFOR MED - Sophia
Stubb (kok.) <i>2014 - 2015</i> Um: Tuomioja (sd.) Plm: Haglund (r.)	Ei suoraa mainintaa. (Jatkoa Kataisen hallitukselle.)		1.6.2015: Muutoksia useaan pykälään. Keskeisin muutos mahdollistaa osallistumisen operaatioon enintään 10 henkilöllä, ilman eduskunnan kuulemista, (UaV riittää.)	2015: OIR RSM
Katainen (kok.) <i>2011 - 2014</i> Um: Tuomioja (sd.) Plm: Wallin Haglund (r.)	Suomen tulee jatkosakin osallistua kriisinhallintaan. Suomen kykyä osallistua kv. kriisinhallintaan vahvistetaan. Hallitus edistää kokonaisuvaltaista lähestymistapaa.	VNS 2012: Kokonaisuvaltainen osallistuminen kv. kriihaan (YK, EU, Nato, Etyj) on keskeinen osa Suomen UTPP:ta. Pohjoismaista yhteistyötä kv. krihaoperaatioissa halutaan jatkaa ja vahvistaa edelleen. EU:n kriisinhallinnan kehittäminen tärkeää.	1.5.2014: Muutos rikosoikeudellinen vastuu -asiaan. 1.1.2014: Muutos rikosoikeudellinen vastuu -asiaan. 1.3.2012: Muutos presidentin päätöksentekoon.	2014: EUFOR RCA 2013: EUTM Mali MINUSMA 2012: (RFP-NRF) 2011: UNIFIL III
Kiviniemi (kesk.) <i>2010 - 2011</i> Um: Stubb (kok.) Plm: Häkämies (kok.)	Ei suoraa mainintaa. (Jatkoa Vanhasen II hallitukselle.)			
Vanhanen II (kesk.) <i>2007 - 2010</i> Um: Kanerva Stubb (kok.) Plm: Häkämies (kok.)	Suomi tukee EU:n kriisinhallinta-kyvyn parantamista. Hallitus edistää Suomen valmiuksia osallistua kriisinhallintaan. Suomi pyrkii antamaan merkittävän panoksen kansainväliseen kriisinhallintayhteistyöhön. Kriisinhallintastrategia 2009: Kokonaisuvaltaisuu-den ja yhteistyön korostaminen kaikilla tasoilla.	VNS 2009: Suomen etujen mukaisesti on osallistua aktiivisesti EU:n krihaoperaatioihin. Suomen on kehitettävä nopean toiminnan joukkoja sekä erityiskykyjä. Suomi osallistuu EU:n, Naton, YK:n ja Etyj:n kriha-operaatioihin merkittävällä panoksella. Nato pyrkii entistä kokonaisuvaltaisempaan krihaan. Tämä edellyttää Suomelta yhä tiiviimpää yhteistyötä Naton kanssa. Suomi vahvistaa osallistumistaan YK:n krihaan.	1.12.2009: Muutoksia vahingonkorvaus ja muutoksenhaku -asioihin. 1.8.2009: Muutos virkavapaus ja työ- tai virkasuhteen jatkuminen -asiaan. 1.1.2008: Muutoksia sitoumus-, rekisteri- ja tietojenkäsittelyasioihin.	2010: EUTM Somalia 2009: MINURCAT 2008: EUFOR Tchad/RCA EUNAVFOR Atalanta

<p>Vanhanen I (kesk.) <i>2003 - 2007</i></p> <p>Um: Tuomioja (sd.)</p> <p>Plm: Kääriäinen (kesk.)</p>	<p>Ei muutoksia.</p> <p>(Samat linjaukset kuin alkuperäisellä Jätteenmäen hallituksella.)</p>	<p>VNS 2004: Suomi toimii EU:n YTPP:n vahvistamiseksi ja kehittää kykyään EU:n krihaan ml. EUBG:t. Suomi harjoittaa kokonaisvaltaista kriisinhallintapolitiikkaa.</p> <p>Krihakykyä kehitetään huomioimalla EU, Nato PfP sekä pohjoismainen yhteistointa. Luodaan kykyä entistä vaativampiin operaatioihin.</p>	<p>1.4.2006: Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta (korvaa 1984 lain).</p> <p>YK:n valtuutus operaatiolle ei enää välttämätön Suomen operaatio-osallistumiselle.</p> <p>Suomella mahdollisuus osallistua esim. EU:n nopean toiminnan joukkoihin ja rauhaan pakottamiseen.</p>	<p>2006: UNIFIL II</p> <p>EUFOR RD Congo</p> <p>2005: UNMIS</p> <p>2004: EUFOR Althea</p> <p>2003: UNMIL</p> <p>Concordia</p>
<p>Jätteenmäki (kesk.) <i>2003</i></p> <p>Um: Tuomioja (sd.)</p> <p>Plm: Vanhanen (kesk.)</p>	<p>Suomi osallistuu rauhanturva- ja krihayhteistyöhön YK, EU, Etyj ja Nato PfP puitteissa. PV:n mahdollisuuksia osallistumiseen kehitetään. Hallitus tukee EU:n YTPP:n ja krihan kehitystä.</p>			
<p>Lipponen II (sd.) <i>1999 - 2003</i></p> <p>Um: Halonen Tuomioja (sd.)</p> <p>Plm: Enestam (r.)</p>	<p>Suomi osallistuu kansainväliseen kriha-yhteistyöhön. (YK, Etyj, EU, Nato, painottaen yt Ruotsin ja muiden pohjoismaiden kanssa.)</p> <p>PV:n mahdollisuuksia osallistumiseen edistetään.</p> <p>Hallitus tukee EU:n YUTP:n tehostamista.</p>	<p>VNS 2001: Suomi on sitoutunut EU:n krihakyvyn kehittämiseen. EU:n ja Naton tiivis yhteistyö tärkeää. PfP ja PARP tärkeitä Suomen valmiuksien kehittämiseksi.</p> <p>Osallistuminen YK:n rauhanturv. jatkossakin tärkeää, kuten myös Naton. Naton operatiosuunnitteluun päättävä mukaan, jos Suomi kontribuoi.</p>	<p>31.12.2000: Nimeksi: Rauhanturvaamislaki.</p> <p>Muutos vahingonkorvausasioihin.</p> <p>Kriisinhallinnan käytännön toimeenpano PV:n tehtäväksi ja vastuulle (PLM:ltä).</p>	<p>2002: UNMEE</p> <p>ISAF</p> <p>1999: KFOR</p>
<p>Lipponen I (sd.) <i>1995 - 1999</i></p> <p>Um: Halonen (sd.)</p> <p>Plm: Taina (kok.)</p>	<p>Hallitus parantaa Suomen valmiutta osallistua kansainvälisiin rauhanturvatehtäviin.</p>	<p>VNS 1997: EU:n ja WEU:n kriisinhallinnan kehittämisen tärkeää.</p> <p>Natolla on merkittävä rooli krihassa. Suomi tukee PfP:n vahvistamista. Pohjoismaista yhteistoimintakykyä edistettävä.</p> <p>VNS 1995: Kv-yhteistyön tehostaminen krihatoiminnassa. Suomen valmiuksia kehitettävä.</p>	<p>15.7.1998: Työ- ja virkasuhde -lisäys.</p> <p>19.12.1995: Suomelle mahdollisuus osallistua perinteisen YK-rauhanturvaamisen lisäksi <i>laajennettuun</i> rauhanturvaamiseen, ja muidenkin kuin YK:n / Etyj:n toimeenpanemaan kriisinhallintaan.</p>	<p>1996: SFOR</p> <p>1995: IFOR</p>

Edellä esitettyjen tulosten mukaisesti voidaan todeta, että hallituksen pitkän aikavälin ulko- ja turvallisuuspoliittiset linjaukset on laadittu säännöllisesti neljän vuoden välein hallitusohjelmiin ja lähes neljän vuoden syklillä selontekoihin, sekä niiden olevan keskittyneitä varsin suuripiirteisiin kehityssuuntiin ja painotuksiin. Hallitusohjelmien sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisten selontekojen lisäksi valtioneuvosto antaakin aina eduskunnalle (ulkoasiainvaliokunnalle) kriisinhallintalain mukaisesti erilliset perustelut uuteen kriisinhallintaoperaatioon osallistumisesta tai osallistumisen selvistä muutoksista. Tällöin hallituksen käytännölliset toimet kriisinhallintaosallistumisessa voidaan nähdä joko vahvistavan hallitusohjelman ja VNS:n poliittista linjausta tai lähtevän kulkemaan hieman eri suuntaan. Tämä koskee myös muutoksien tekemistä lakiin sotilaallisesta kriisinhallinnasta, jota on täytynyt kehittää sekä uudistaa hallituksien toimien mahdollistamiseksi, erityisesti 2000-luvun alkupuolella.

Neljän vuoden aikajaksolle saattaa toki sisältyä monia turvallisuusympäristöön liittyviä tapahtumia, jotka voivat pakottaa muuttamaan valtioneuvoston alkuperäisiä linjauksia. Hallituksella ei voi luonnollisestikaan olla tarvittavia ennakkotietoja keskipitkällä aikavälillä eskaloituvista kriiseistä ja täten mahdollisesti perustettavista kriisinhallintaoperaatioista. Tämän seurauksena on varmasti ollut myös helppo linjata ”Suomen osallistuvan jatkossakin tai vahvistavan osallistumistaan YK:n johtamaan kriisinhallintaan”, koska voidaan suurella varmuudella olettaa että YK säilyttää asemansa suurimpana kriisinhallinnan toteuttajana, eivätkä rauhan- turvaamista edellyttävät kriisit ole maailmalla 2000-luvunkaan aikana merkittävästi vähentyneet. Selvimät ja painokkaimmat linjaukset ovat kuitenkin liittyneet lähes jokaisella hallituksella 2000-luvun aikana EU:n kriisinhallintaan osallistumiseen sekä sen kehittämiseen, mukaan lukien EUBG-joukot. Naton suhteen hallitukset ovat olleet puolestaan varovaisempia, painottaen osallistumista kriisinhallintaan Naton rauhankumppanuusohjelman puitteissa. Pohjoismaisen yhteistyön merkitystä on taasen korostettu kauttaaltaan, niin YK:n, EU:n kuin Naton toteuttaman kriisinhallinnan positiivisena toimintakehysmahdollisuutena Suomelle.

On myös muistettava, että vaikka osallistumispäätös yksittäiseen operaatioon olisi tehty aikaisemman hallituksen aikana, ovat operaatioiden mandaatit yleensä määräaikaaisia, kuten myös Suomen osallistumispäätökset. Näin ollen eduskuntavaalien jälkeen valittu uusi hallitus ei ole täysin sidottu edellisen hallituksen päätöksiin. Vakiintuneen käytännön mukaisesti hallituksia kuitenkin sitoo voimassaolevat ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot sekä niiden linjaukset myös sotilaallisen kriisinhallinnan osalta. Selonteot ovat toki monesti vain yleisluonteisia, pitkän aikavälin linjanvetoja, joiden periaatteet voidaan sivuuttaa mahdollisesti yllättävän kriisin kohdatessa tai muuten radikaalisti muuttuvassa turvallisuusympäristössä.

Erityisiä vetäytymispäätöksiä operaatioista hallituksen vaihtumisen yhteydessä ei kuitenkaan 2000-luvun aikana ole nähty. Suomessa ei ole 2000-luvun aika toisaalta nähty merkittävää suunnanmuutosta poliittisella kentällä, sillä hallitukset ovat pääsääntöisesti koostuneet Keskustan, Kokoomuksen sekä SDP:n erilaisista kokoonpanoista, täydennettynä pienempien puolueiden mukanaololla. Suurin muutos voitaneen todeta tapahtuneen kevään 2015 eduskuntavaaleissa, kun Perussuomalaiset nousivat hallituspuolueeksi. Tällä ei ole kuitenkaan ollut nähtävissä radikaalia vaikutusta Suomen osallistumisessa sotilaalliseen kriisinhallintaan, vaikka sekä ulkoministerin että puolustusministerin tehtävät ovat olleet Perussuomalaisten ja vuoden 2018 alun jälkeen Sinisten hallussa. Oppositiopuolueista näkyvimmin hallituksen esityksiä esim. operaatio-osallistumisista on vastustanut Vasemmistoliitto, joka on monesti jättänyt valiokuntakäsittelyiden aikana kirjallisen eriävän mielipiteen osaksi valiokunnan mietintöä tai lausuntoa. Näin on tapahtunut esimerkiksi valiokuntien käsitellessä valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisia selontekoja tai operaatiopäätöksistä esimerkiksi Suomen osallistumisesta ISAF:n jälkeiseen Naton RS-operaatioon.¹²¹

Myös eurooppalaiset (länsimaiset) sotilaallisen kriisinhallinnan megatrendit ovat vahvasti näkyneet Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisissa selonteoissa 2000-luvun aikana. Ennen vuotta 2012 selonteoissa ”lähes joka kolmas” sana oli *kriisinhallinta* tai muuten aihetta sivuuttava, samalla perinteisen maanpuolustuksen käsittelyn jäädessä vähemmälle. Hallitukset tarkastelivat 2000-luvun alkupuolella paljonkin eurooppalaisten valtioiden asevelvollisuusarmeijoiden alasajoja ja resurssien keskittämistä ainoastaan kriisinhallintaan, kuitenkin samalla todeten Suomen puolustavan edelleen koko valtakunnan aluetta, yleiseen asevelvollisuuteen perustuvalla kenttäarmeijalla. Tätä ajatusta alettiin myöhemmin tukea linjauksella, että sotilaallisessa kriisinhallinnassa käytettävät suorituskyvyt ovat osa myös Suomen sodan ajan joukkojen suorituskykyjä, eivätkä tarkoitettuja vain erikseen kansainvälisiin tehtäviin. Vuoden 2012 selonteossa oli jo nähtävissä pientä varovaisuuden lisääntymistä ja ennen kaikkea kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuuden merkityksen kasvamista, joka oli nostettu erityisesti vuonna 2009 laaditun kriisinhallintastrategian kantavaksi teemaksi.

Johtopäätökset:

Sotilaallisen kriisinhallinnan osalta selvimpinä teemoina 2000-luvun hallituksilla ovat olleet EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistaminen ja kehittäminen sekä osallistumisen lisääminen EU:n kriisinhallintaan. Tämän suuntainen linjaus alkoi näkyä painokkaasti jo

¹²¹ Ks. esim. Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Afganistanin tilanteesta, Suomen kokonaistuesta Afganistanille ja Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon "Resolute Support"*. PuVL 12/2014 vp, s.6.

Lipposen I:n hallituksen aikaisessa selonteossa vuodelta 1997. Saman sisältöinen kannanotto löytyy lineaarisesti myös vuosilta 2001, 2004, 2009, 2012 sekä Sipilän hallituksen linjauksista vuodelta 2016. Vastaavanlaista hallituskausien yli ulottuvaa huomattavaa teemaa voidaan sanoa löytyvän vain esimerkiksi kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuuden korostamisessa sekä pohjoismaisen yhteistyön kehittämisen painottamisessa.

Osallistumisessa YK:n tai Naton kriisinhallintaan on puolestaan löydettävissä hieman painotuseroja hallitusten välillä. Lipposen II:n hallituksen aikana Naton operaatioihin osallistumista alettiin pitää entistäkin keskeisempänä rauhankumppanuuden toteuttamismuotona ja ilmaistiin myös halua päästä mukaan operaatioiden suunnitteluun, jos Suomi ilmoittaa lähettävänsä joukkojaan operaatioon. Naton IFOR, SFOR, KFOR ja ISAF-operaatiot olivatkin Lipposen I ja II:n hallituskausien merkittävimmät operaatiopäätökset monella tapaa. Vanhasen I:n hallituksen aikana EU:n ensimmäiset kriisinhallintaoperaatiot sekä EUBG-joukkojen muodostaminen pääsivät lopulta toteutukseen ja tämä näkyi myös EU:n nostamisessa turvallisuuspoliittisen agendan keskiöön. Lipposen hallitusten sekä Vanhasen I:n hallituksen aikana ei juuri nostettu YK:n rauhanturvaamista suurissa linjauksissa esille ja lopulta myös kriisinhallintalain uudistuksen myötä Suomen osallistumisen edellytyksenä ei enää ollut kriisinhallintaoperaation YK-mandaatti.

UNIFIL-operaatioon palaaminen vuosiksi 2006–07 oli ainoa suurempi irtiotto EU- ja Nato-kriisinhallinnasta Vanhasen I ja II:n hallitusten aikana, tosin sekin selvästä syystä. Vuoden 2009 selontekoon jopa muotoiltiin ”*Suomi osallistuu EU:n, Naton, YK:n ja Etyj:n kriisinhallintaoperaatioihin merkittävällä panoksella.*” Tässä linjauksessa oli ensimmäisiä kertoja havaittavissa YK:n sijoittaminen järjestyksessä vasta kolmanneksi, EU:n ja Naton jälkeen. Voidaan sanoa, että Lipposen hallitusten aikana Suomen osallistumisprofiili oli käytännössä muuttunut Nato-painotteiseksi operaatio-osallistumisien myötä, mutta Vanhasen II:n hallituksen aikana entisestään tiivistyvää Nato-yhteistyötä haluttiin erikseen myös korostaa jopa symbolisesti YK:n edelle. Vanhasen II:n hallituksen aikana Suomi myös aloitti osallistumisen Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan, samalla jatkaen vahvaa osallistumista KFOR ja ISAF-operaatioihin.

Kataisen hallituksen aikana Naton painottaminen kriisinhallintaa koskevissa linjauksissa alkoi jäädä hieman vähemmälle huomiolle ja YK nostettiin myös symbolisen osallistumislausekkeen jonomuodostelmassa takaisin ensimmäiselle paikalle. Selvästi nousevina teemoina haluttiin korostaa entisestään kokonaisvaltaisemman lähestymistavan edistämistä sekä pohjoismai-

sen yhteistyön jatkamista ja vahvistamista. Kataisen hallituksen aikana Suomi palasi jälleen UNIFIL-operaatioon sekä jatkoi Vanhasen hallitusten tavoin osallistumista uusiin EU:n operaatioihin. Stubbin hallituksen jatkaessa vuosina 2014–2015 tulivat eteen ISAF:n alasajon viimeiset vaiheet ja kriisinhallinnan jatkaminen koulutus- ja neuvonanto-operaation muodossa Afganistanissa sekä osallistuminen lisäksi USA:n johtamaan koalitio-operaatioon Irakissa. Näiden operaatioiden voidaan katsoa erityisesti noudattavan kokonaisvaltaisemman kriisinhallinnan edistämistä. Operaatioilla on myös selvä vaikutus Suomen osallistumisprofiiliin Nato- ja USA-myönteisyyttä vahvistavana tekijänä, joka oli ollut KFOR-operaation supistamisen jälkeen pitkään ainoastaan ISAF:n varassa.

Sipilän hallitus on jatkanut edellisten hallitusten teemojen vaalimista sotilaallisen kriisinhallinnan osalta. Naton tai YK:n painottamisessa ei oteta kuitenkaan selvää kantaa, ainoastaan EU:n operaatioihin osallistumisen tärkeyttä korostetaan, kuten myös toiminnan kokonaisvaltaisuuden. Sipilän hallitusohjelmassa myös tähdennetään keskittymään Suomen kannalta merkityksellisimpiin operaatioihin. Osallistumisprofiilin kannalta on kuitenkin nähty selviä linjauksia Nato-operaatioiden osalta vuoden 2018 aikana, jolloin tehtiin päätös Suomen joukkojen kasvattamisesta Afganistanin RS-operaatioissa sekä osallistumisesta Naton uuteen koulutus- ja neuvonanto-operaatioon Irakissa 2019 alkaen. Samaan aikaan Suomen osallistumisen kokonaisvahvuus UNIFIL-operaatioissa on pienentynyt vuoden 2012 tasolle, toiminnan keskittyessä ainoastaan operaation komentajan reservipataljoonaan.

Hallitusten kriisinhallintaa koskevien linjauksien voidaan yleisellä tasolla todeta toteutuneen koko 2000-luvun ajan, erityisesti EU:n ja Naton operaatio-osallistumisien osalta. Ottaen kuitenkin huomioon, että YK:lla on jatkuvasti ollut käynnissä kriisinhallintaoperaatioita esimerkiksi Afrikassa, joihin Suomikin varmasti olisi ollut tervetullut vähintäänkin koulutus-, neuvonanto- ja erikoiskyvyillään, on YK-osallistuminen ollut UNIFIL-operaatiota lukuun ottamatta kohtuullisen vaatimatonta. Toisaalta rauhanturvaajien vahvuuksia vertaillen UNIFIL oli selvästi Suomen merkittävimpiä operaatioita aikavälillä 2013–2018, eikä sen merkitys tule olemaan vuosina 2019–2020 myöskään aivan vähäinen. Toisaalta taas Suomi on ja on ollut lähivuosina mukana monessa EU:n ja Naton operaatioissa, jotka ovat keskittyneet perinteisen kriisinhallinnan sijasta erityisesti koulutukseen ja neuvonantoon. Kyseisten operaatioiden henkilöstörakenteet ja vahvuudet ovat täysin erilaisia, eikä niitä siksi voida suoraan verrata UNIFIL:n kaltaiseen perinteiseen rauhanturvaoperaatioon tai ISAF:n kaltaiseen, erityisen vaativaan kriisinhallintaoperaatioon.

5.3 Ulkoasiainvaliokunta osana päätöksentekoa

”Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomella säilyy monipuolinen osallistumisprofiili YK-, EU- ja NATO-johtoisessa kriisinhallinnassa.”¹²²

Ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan lausunnot sekä mietinnöt ovat keskeisessä roolissa hallituksen antamiin esityksiin nähden. Oli kyseessä sitten Suomen osallistumispäätös suurella joukkokokonaisuudella (komppania-pataljoona) tai pienellä (alle 10 henkilöä-joukkue), on hallituksen kuultava vähintään eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa ennen ratkaisuehdotuksen viemistä presidentin päätettäväksi. Yli 10 hengen osallistumispäätöksissä operaatioihin, jotka luokitellaan erityisen vaativiksi tai jotka eivät perustu YK:n turvallisuusneuvoston valtuutukseen, hallituksen on lisäksi kuultava eduskuntaa ennen ratkaisuehdotuksen viemistä eteenpäin.

Valiokunta voi ehdottaa käsiteltävän asian hyväksymistä sellaisenaan, esittää siihen muutoksia tai jopa sen hylkäämistä. Koska valiokuntien jäsenistöt koostuvat keskimäärin samassa suhteessa kuin puolueiden voimasuhteet eduskunnassa, on luonnollista, että valiokunnissa on eniten juuri hallituspuolueiden edustajia. Tällöin valiokunnat harvoin esittävät huomattavaa erimielisyyttä hallituksen esitykseen nähden, ellei siihen ole erityisen painavaa syytä esimerkiksi valiokuntien kokouksissa kuultujen asiantuntijoiden lausuntojen perusteella. Tällöinkin kritiikki hallituksen esitystä kohtaan saattaa liittyä enemmän yksityiskohtiin tai kriittisiin pidettyjen lisätietojen saantiin, eikä juurikaan varsinaiseen päätöskokonaisuuteen. Valiokuntien antamiin lausuntoihin on toki mahdollista jättää myös kirjallisesti eriävä mielipide, jonka monesti allekirjoittavat vain osa opposition jäsenistä.

Ulkoasiainvaliokunnan lausunnot ja mietinnöt ovat keskeisiä asiakirjoja tutkittaessa eduskunnan ulko- ja turvallisuuspoliittista kantaa operaatio-osallistumisiin nähden. Niissä käsitellään hallituksen tekemää esitystä täydennettynä valiokuntakäsittelyn aikana saaduilla asiantuntijalausunnoilla sekä tavallisesti myös puolustusvaliokunnalta pyydetyllä lausunnolla. Tärkeimmät kuultavat käsittelyssä ovat tavallisesti ulko- ja puolustusministerit sekä kyseisten ministeriöiden erityisasiantuntijat. Puolustusvoimilla on myös merkittävä rooli asiantuntijalausuntojen antajana esimerkiksi pääesikunnan sekä operaatiota koskevien puolustushaaraesikuntien suunnalta.

¹²² Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa*. PuVL 1/2018 vp, s.3.

Operaatio	Hallituksen esitys, VNS tai UTP-selvitys (keskeinen ehdotus osallistumisesta)	Ulkoasiainvaliokunnan kanta mietinnön tai lausuntojen perusteella
NMI 2019 - Irak	HE 209/2018 vp, UTP 18/2018 vp Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteisessä kokouksessa 10.8.2018 linjattiin, että Suomi osallistuisi Naton perusteilla olevaan koulutusoperaatioon Irakissa (NMI) enintään viidellä sotilaalla ja että ensi vaiheessa ja viimeistään 1.1.2019 Suomi lähettäisi operaatioon yhden esikuntaupseerin.	UaVM 11/2018 vp, UaVL 10/2018 vp UaV pitää tärkeänä Suomen kokonaisvaltaista tukea Irakille. Huomioiden OIR-operaation ja NMI-operaation liittymäpinnat, pitää UaV perusteltuna sitä, että Suomi osallistuu myös NMI-koulutusoperaatioon. Valiokunta toteaa, että Suomi on ollut viime vuosina mukana useissa YK:n mandatoimissa Nato -kriisinhallintaoperaatioissa (IFOR, SFOR, KFOR, ISAF, RS). NMI-operaatioon osallistuminen on tälle looginen jatkumo. <i>Eriävä mielipide: vasemmistoliitto.</i>
OIR 2015 - Irak	VNS 10/2014 vp Suomen osallistumisessa kyse olisi enintään 50 sotilaan kontribuutiosta ja suomalainen joukko sisältäisi kouluttajaosaston peruskoulutuksen antamiseen Pohjois-Irakin peshmerga-joukoille, henkilöstöä koulustoiminnan edellyttämiin tukitoimiin ja -tehtäviin, esikuntaupseereja ja kansallisen tukielementin (ml. omasuojaja). Neuvonanto ja koulutusavun antaminen kriisialueiden turvallisuusviranomaisille on tänä päivänä merkittävä kansainvälisen sotilaallisen avunannon muoto.	UaVM 25/2014 vp UaV pitää perusteltuna ja puoltaa Suomen osallistumista turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhän Irakissa. UaVM 2/2016 vp UaV pitää Suomen osallistumisen jatkamista ja laajentamista perusteltuna. UaV:n mielestä Suomen on välttämätöntä osoittaa tukea Ranskalle tämän vedottua EU:n keskinäiseen avunantovelvoitteeseen. Suomen on myös tärkeätä osallistua kansainväliseen ISILin (DAESH, ISIS) vastaiseen toimintaan, koska järjestön toiminta muodostaa uhan kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle.
RSM 2015 - Afganistan	VNS 8/2014 vp Osallistuminen koulutusta painottavaan RS-operaatioon toteuttaa hallitusohjelman linjausta, jonka mukaisesti Suomen osallistumisen painopiste siirtyy kehitysyhteistyön ja siviilikriisinhallinnan lisäksi koulutukseen. VNS 3/2018 vp Operaatioissa on vajetta sekä neuvonantajista että omasuojajoukoista. Joukkovahvuuden nostaminen noin 60 sotilaaseen mahdollistaa tarkoituksenmukaisten joukkokokonaisuuksien muodostamisen sekä suomalaisen joukon johtamisen, huollon, hallinnon ja kansallisen tuen järjestämisen olosuhteiden edellyttämällä tavalla.	UaVM 18/2014 vp UaV yhtyy selonteon arvioon, että tärkeintä on säilyttää kehityksen oikea suunta ja estää maan vaipuminen takaisin konfliktiin ja sekasortoon. Ulkoasiainvaliokunta tukee Suomen osallistumista Resolute Support -operaatioon osana Afganistanin kokonaisvaltaista tukemista. UaVM 7/2018 vp Ulkoasiainvaliokunta puoltaa Suomen osallistumisen vahvistamista Naton Resolute Support -operaatioissa Afganistanissa. Operaation vahvistaminen on myös luonteva osa Suomen aktiivista osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan. Lisäksi se osaltaan tukee Suomen asemaa Naton edistyneenä kumppanimana. <i>Eriävä mielipide: vasemmistoliitto.</i>
EUFOR RCA 2014 Keski-Afrikan tasavalta	VNS 2/2014 vp Suomen tavoitteena on vahvistaa EU:n roolia kansainvälisessä politiikassa, edistää aktiivisesti EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä ja osallistua EU:n kriisinhallintaan. Suomen on tarkoitus osallistua EUFOR RCA -operaatioon enintään 30 sotilaalla.	UaVM 3/2014 vp Valiokunnan keskusteluissa on peräänkuulutettu hallitukselta arviota siitä, olisiko määrällisesti nykyistä suurempien joukkojen lähettäminen harvempiin operaatioihin vaikuttavuudeltaan tehokkaampaa. Ulkoasiainvaliokunta pitää EU:n kriisinhallintaoperaatiota Keski-Afrikan tasavallassa tärkeänä sekä turvallisuuspoliittisista että humanitäärisistä syistä.

<p>EUTM Mali</p> <p>2013 - Mali</p>	<p>UTP 6/2013 vp</p> <p>Malin hallitus on pyytänyt EU:n tukea. Myös YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmassa 2071 (2012) vedotaan alueellisiin ja kansainvälisiin kumppaneihin, ml. EU, jotta nämä avustaisivat Malin asevoimien suorituskyvyn parantamisessa. Hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta linjasi 15.2.2013, että Suomi osallistuu EUTM Mali –koulutusoperaatioon enintään 12 sotilaalla.</p>	<p>UaVL 2/2013 vp</p> <p>Puolustusvaliokunnan mukaan (PuVL 2/2013 vp) Suomen tavoitteena on ollut afrikkalaisten suorituskykyjen kehittäminen juuri koulutusyhteistyötä kehittämällä. Suunniteltu yhteistyö Ruotsin kanssa on nähtävä osana Pohjoismaisen puolustusyhteistyön kehittämistä. Puolustusvaliokunta pitää Suomen osallistumista operaatioon enintään 12 sotilaan vahvuisella osastolla tarpeellisena ja perusteltuna.</p>
<p>UNIFIL III</p> <p>2012 - Libanon</p>	<p>UTP 16/2011 vp</p> <p>YK esitti Irlannille 24. marraskuuta 2010 pyynnön tarjota enintään 500 sotilaan mekanisoitua jalkaväkijoukkoa ryhmitettäväksi UNIFIL-operaatioon Etelä-Libanoniin vuoden 2011 ensimmäisellä puoliskolla. Samalla YK:n sihteeristö ilmoitti, että joukko voidaan myös tarjota yhdessä Suomen kanssa. Osallistuminen UNIFIL-operaatioon nostaa Suomen kokonaisosallistumisen tasoa ja vahvistaa Suomen panosta YK:n kriisinhallintaan.</p>	<p>UaVL 2/2011 vp</p> <p>Valiokunta huomauttaa, että tämän hetkinen sotilaallinen osallistumistasomme (250) ei vastaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan periaatetta eikä poliittista tahtotilaa. Osallistuminen UNIFIL-operaatioon nostaisi Suomen kokonaisosallistumisen tasoa ja vahvistaisi Suomen tukea YK:n kriisinhallintatoiminnalle. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä ja puoltaa Suomen osallistumista UNIFIL-operaatioon Libanonissa.</p>
<p>MINURCAT</p> <p>2009 - 2010</p> <p>Tshad, Keski-Afrikan tasavalta</p>	<p>VNS 2/2009 vp</p> <p>Suomi osallistuu tällä hetkellä EU:n kriisinhallintaoperaatioon EUFOR Tchad/RCA runsaalla 60:lla sotilaalla. EU-operaatio päättyi 15.3.2009. Suomi suunnittelee EUFORissa palvelevan osaston siirtoa YK:n alaisuuteen ja sen vahvistamista siten, että operaatioon voidaan osoittaa noin 80 sotilaan vahvuinen jääkärikomppania.</p>	<p>UaVM 4/2009 vp</p> <p>Ulkoasiainvaliokunta pitää Suomen osallistumista MINURCAT-operaatioon perusteltuna. Osallistuminen YK-johtoiseen kriisinhallintaan on painunut määrällisesti alhaiselle tasolle UNIFIL II-operaatiosta vetäytymisen jälkeen. Ulkoasiainvaliokunta pitää perusteltuna, että Suomi lisää osallistumistaan YK-johtoiseen kriisinhallintaan. Suomella on tällä hetkellä vain yksittäisiä sotilastarkkailijoita YK-operaatioissa.</p>
<p>EUFOR Tchad/RCA</p> <p>2008 - 2009</p> <p>Tshad, Keski-Afrikan tasavalta</p>	<p>VNS 2/2007 vp</p> <p>Suomen on tarkoitus osallistua EU-operaatioon 30-40 sotilaan vahvuisella suojajoukkueella ja tarvittavilla tuki- ja huoltoelementeillä. Joukon henkilöstö pyritään ensisijaisesti rekrytoimaan Saksa-Hollanti-Suomi -taisteluosastossa 2007 palvelleesta henkilöstöstä.</p>	<p>UaVM 11/2007 vp</p> <p>Ulkoasiainvaliokunta korostaa alueen konfliktien linkittymistä toisiinsa. EU:n sotilaallinen operaatio Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa indikoi EU:n vahvaa sitoutumista Darfurin kriisin ratkaisuyrityksiin.</p> <p>Ulkoasiainvaliokunta puoltaa Suomen osallistumista EUFOR Tchad/RCA-operaatioon.</p>
<p>EU NAVFOR Atalanta</p> <p>2008 - 2016</p> <p>Afrikan sarvi</p>	<p>UTP 26/2008 vp, VNS 5/2010 vp</p> <p>Atalanta-operaatioon osallistuminen tukee Suomen kokonaisvaltaista lähestymistapaa Somalian vakauttamiseksi. Suomen tavoitteena on vahvistaa EU:n globaalia roolia kansainvälisessä politiikassa sekä EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa osallistumalla myös yhteiseen kriisinhallintatoimintaan.</p>	<p>UaVL 9/2008 vp</p> <p>Ulkoasiainvaliokunta korostaa Somalian humanitaarisen tilanteen vakavuutta. Ulkoasiainvaliokunta pitää EU:n sotilaallista kriisinhallintaoperaatiota tarpeellisena ja perusteltuna. Operaatio on EU:n ensimmäinen merellinen kriisinhallintaoperaatio. Valiokunta pitää Suomen osallistumista operaation tavoitteiden ja EU:n kriisinhallintakyvyn kehittämisen kannalta perusteltuna.</p>
<p>UNIFIL II</p> <p>2006 - 2007</p> <p>Libanon</p>	<p>VNS 6/2006 vp</p> <p>YK on vedonnut jäsenvaltioihin noin 13 000 sotilaan vahvuisten lisäjoukkojen saamiseksi kiireellisesti alueelle. UNIFIL on jo aloittanut uusien tehtäviensä toteuttamisen. Lähes kaikki EU-maat ovat ilmoittaneet harkitsevansa osallistumista joko maavoimien tai meri- ja ilmavoimien yksiköillä.</p>	<p>UaVM 9/2006 vp</p> <p>Valiokunta pitää tärkeänä ja perusteltuna, että Suomi osallistuu tähän operaatioon. YK:n pääsihteerin on vedonnut voimakkaasti jäsenvaltioihin joukkojen lähettämiseksi. Ulkoasiainvaliokunta on aiemmin todennut, että Suomen tulisi pyrkiä osallistumaan myös YK:n omiin kriisinhallintaoperaatioihin, joten osallistuminen on perusteltua myös tästä näkökulmasta.</p>

EUFOR Althea 2004 - 2018 <i>Bosnia- Hertsegov.</i>	VNS 5/2004 vp Pohjoisen osaston kehysvaltiona toimiminen sekä viestijärjestelmän tarjoaminen alueelle tulee olemaan sekä näkyvä että poliittisesti arvostettu panos, koska alueen järjestelyt nähtiin ongelmallisiksi Yhdysvaltojen vetäytyessä ja uuden kehysvaltioehdokkaan vielä jonkun aikaa sitten puuttuessa.	UaVM 10/2004 vp Suomen on tarkoitus toimia operaatioissa pohjoisen monikansallisen osaston (Multinational Task Force North) kehysvaltiona vuoden 2005 kesään saakka. Valiokunta toteaa, että kehysvaltion rooli on tärkeä ja poliittisesti arvostettu ja samalla luottamuksen osoitus Suomen toiminnasta kriisinhallinnassa.
ISAF 2002 - 2014 <i>Afganistan</i>	VNS 5/2001 vp YK:n turvallisuusneuvosto kehottaa YK:n jäsenmaita luovuttamaan henkilöstöä, kalustoa ja muita resursseja ISAF-joukon käyttöön, ja valtuuttaa turvallisuusjoukon käyttämään kaikkia tarvittavia keinoja mandaattinsa toteuttamiseksi.	UaVM 19/2001 vp Valiokunta pitää Suomen osallistumista Afganistanin rauhanprosessiin jakamattomana ja laajaan turvallisuuteen perustuvan turvallisuuspolitiikan mukaisena. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen osallistuminen ISAF-operaatioon edistää Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruspyrkimyksiä.
UNMEE 2000 - 2008 <i>Etiopia Eritrea</i>	HE 4/2003 vp Suomen ja Etiopian kehitysyhteistyöohjelman evaluointiraportissa painotetaan vakauden tärkeyttä ja suositetaan vakauden lisäämistavoitteen sisällyttämistä kehitysyhteistyöhön. UNMEE-operaatio palvelee suoraan sekä alueellista että sisäistä vakautta ja tukee maiden omia kehityspyrkimyksiä ja kehitysyhteistyön onnistumista.	UaVM 1/2003 vp Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.
KFOR 1999 - <i>Kosovo</i>	VNS 2/1999 vp Päätöslauselmassa (1244/99) valtuutetaan YK:n jäsenvaltiot ja asianomaiset kansainväliset järjestöt perustamaan Kosovoon kansainvälinen turvallisuusjoukko. Nato on tiedustellut rauhankumppanuuksiaan osallistumaan operaatioon. Suomi on alustavaksi valmiudeksi ilmoittanut 700-800 hengen vahvennetun pataljoonan.	UaVM 5/1999 vp Ulkoasiainvaliokunnan mielestä kansainvälisen yhteisön toiminta rauhantilan palauttamiseksi ja ihmisoikeuksien kunnioituksen turvaamiseksi Kosovossa, samoin kuin Suomen osallistuminen kansainväliseen taakanjakoon tässä yhteydessä on perusteltua. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen osallistuminen KFOR-operaatioon edistää Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruspyrkimyksiä.

Operaatio-osallistumista koskevien esityksien lisäksi valiokunnat antavat tarvittaessa myös lausuntoja valtioneuvoston kriisinhallintakatsauksien perusteella. Vuonna 2014 ulkoasiainvaliokunta sekä puolustusvaliokunta edellyttivät valtioneuvostoa käsittelemään Suomen kriisinhallintaosallistumista myös puolivuotisissa katsauksissaan aikaisempaa tarkoituksenmukaisemmin sekä perusteellisemmin. Valiokunnan mukaan katsaukset ovat olleet aikaisemmin varsin kuvailevia, keskittyen esimerkiksi operaatioiden määriin ja numeeriseen sisältöön. Valiokunnan mielestä katsauksissa tulisi syventää esimerkiksi operaatioiden vaikuttavuuden arviointia, osallistumisen poliittista merkitystä sekä kokonaisvaltaisen lähestymistavan toteuttamista. Vuonna 2018 valiokunnat antoivat jälleen lausunnon valtioneuvostolle kriisinhallintakatsauksien pohjalta. Siinä ulkoasiainvaliokunta ilmoitti kantansa, että Suomen kriisinhallintapolitiikan kehittämisen kannalta on tarpeen laatia kokonaisvaltainen kriisinhallinnan tavoite- linjaus toiminnan vaikuttavuuden ja resurssien käytön suunnitelmallisuuden tehostamiseksi.¹²³

¹²³ Ulkoasiainvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan*. UaVL 8/2018 vp, s. 2.

6. KANSAINVÄLISEN SOTILASYHTEISTYÖN TIIVISTYMINEN

6.1 Naton rauhankumppanuus ja sotilaallinen kriisinhallinta

Suomi on osallistunut Naton rauhankumppanuusohjelmaan sen käynnistämisestä lähtien. North Atlantic Cooperation Council (NACC) aloitti toimintansa vuonna 1991 ja Suomi liittyi sen tarkkailijaksi vuonna 1992. Naton rauhankumppanuus, Partnership for Peace (PfP), perustettiin NACC:n puitteisiin ja sen toiminta aloitettiin vuonna 1994. NACC:n korvasi vuonna 1997 perustettu Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto (Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC).¹²⁴ Lisäksi Suomi liittyi osana kumppanuusyhteistyötä vuonna 1995 perustettuun Naton suunnittelu- ja arviointiprosessiin (Planning and Review Process, PARP). Suunnittelu- ja arviointiprosessin tavoitteena on kehittää kumppanimaiden sotilaallisia suorituskykyjä ja yhteistoimintakykyä sekä valmiuksia osallistua sotilaalliseen kriisinhallintaan. Suomelle PARP-prosessista kehittyi tärkeä instrumentti puolustusvoimien suorituskykyjen ja yhteistoimintakyvyn kehittämisessä, eikä sen merkitys ole 2000-luvun aikana vähentynyt.

Kriisinhallinta kirjattiin Naton tehtäväksi strategiseen konseptiin vuoden 1999 Washingtonin huippukokouksessa ja kriisinhallintatoiminnan ensisijaisena kohdealueena ryhdyttiin pitämään liittokunnan lähialuetta. Nato alkoi myös määrittää kriisinhallintatehtäviksi pääsääntöisesti kaikkia sellaisia operatiivisia sotilaallisia tehtäviä, jotka eivät olleet yhteisen puolustuksen piiriin kuuluvia.¹²⁵ Vuoden 2001 syyskuun 11. päivän terrori-iskujen seurauksena ajatus Naton päätehtävistä sekä toiminta-alueesta kuitenkin muuttui. Naton Prahan huippukokous vahvistikin vuonna 2002 terrorisminvastaisen toiminnan yhdeksi liittokunnan keskeiseksi tehtäväksi.¹²⁶ Huolimatta Naton eurooppalaisten jäsenmaiden aloitteesta turvautua viidenteen artiklaan Yhdysvaltoja vastaan tehtyjen vuoden 2001 terrori-iskujen jälkeen, sekä 2000-luvun vaihteen isoista Naton laajentumiskierroksista (1999 ja 2004), liittokunta katsoi Prahan huippukokouksessaan lisäksi että rauhankumppanuustoiminta on Natolle jatkossakin tärkeä prioriteetti. Kumppanuuden maantieteelliseksi painopistealueeksi Nato määrittä tuolloin Keski-Aasian ja Kaukasian samoin kuin Balkanin alueen ja Välimeri-dialogin alueen maat. Tätä samaa kehityslinjaa jatkettiin Istanbulin huippukokouksessa vuonna 2004, jolloin rauhan-

¹²⁴ Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtionhallinnon osallistumisesta Naton rauhankumppanuuteen vuonna 2003*. UTP 15/2004 vp, s. 2.

¹²⁵ Valtioneuvosto: *Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sotilaallisesta kriisinhallinnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi*. HE 5/2006 vp, s. 17.

¹²⁶ Valtioneuvosto: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2004*. VNS 6/2004, s. 59.

kumppanuuden painopistealueiksi edelleen vahvistettiin Kaukasian, Keski-Aasian ja Välimeren alueen lisäksi Lähi-itä.¹²⁷

Kumppanuusyhteistyöhön kuuluvat maat muuttuivatkin 2000-luvun alkupuolella Suomen (ja Ruotsin) kannalta entistä heterogeenisemmäksi, sillä laaja joukko eurooppalaisia valtioita oli siirtynyt kumppanuusyhteistyöstä Naton täysjäseneksi. Nato-kumppanuus on 2000-luvun aikana kuitenkin edelleen vakiintunut tärkeäksi osaksi Suomen kansainvälistä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä. Suomen Nato-kumppanuuden painopiste on edelleen 2010-luvulla laajentunut kriisinhallintayhteistyöstä kysymyksiin, jotka koskevat Euroopan ja Itämeren alueen turvallisuutta. Suomelle Walesin huippukokouksessa vuonna 2014 myönnetty edistyneen kumppanin asema (Enhanced Opportunities Partner, EOP) on mahdollistanut kokonaisvaltaisemman ja tavoitteellisemman yhteistyön kehittämisen ja suunnittelun pidemmällä aikavälillä. EOP-kumppanimaiksi hyväksyttiin samanaikaisesti Suomen lisäksi Ruotsi, Australia, Jordania ja Georgia.¹²⁸ Tämänkaltainen kumppanuuden kehittyminen on ollut Suomelle 2010-luvun aikana supistuneen KFOR:n sekä päättyneen ISAF:n jälkeen keskeistä, sillä Naton sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistuminen kumppanimaana oli aikaisemmin Suomelle yksi tärkeimmistä Nato-yhteistyön viitekehyksistä.

Naton päätös keskittyä jälleen kollektiiviseen puolustukseen (viidennen artiklan tehtävät) oli suora seurausta Venäjän valtauspolitiikasta Krimillä sekä sotilaallisesta toiminnasta itäisessä Ukrainassa. Walesin huippukokouksessa hyväksyttiin uusi Readiness Action Plan (RAP) -valmiussuunnitelma kollektiivisen puolustuksensa vahvistamiseksi. Suunnitelmaan sisältyi jatkuva sotilaallinen läsnäolo, joka ylitti laajuudeltaan reilusti aiemmin vuonna 2004 aloitetun joukkokiertoa perustuvan ilmavalvonnan liittokunnan itäisissä osissa (Baltian maissa ja myöhemmin Islannissa). Nato kehitti eteenpäin myös NRF-konseptiaan perustamalla erittäin nopean toiminnan joukot (Very High Readiness Joint Task Force, VJTF), jotka ovat lähtövalmiina muutamassa päivässä. Viidennen artiklan mukaisten tehtävien uudelleen painottaminen Naton toiminnassa on luonut Suomessa käsityksen kasvavasta erosta Naton täysjäsenten ja kumppanimaiden välillä, sillä kumppaneilla ei ole ollut yhtäläistä pääsyä mukaan viidennen artiklan puitteissa tehtävään yhteistyöhön, kuten valmius- ja joukkosuunnitteluun.¹²⁹

¹²⁷ Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtionhallinnon osallistumisesta Naton rauhankumppanuuteen vuonna 2004*. UTP 24/2005 vp, s. 3.

¹²⁸ Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtionhallinnon osallistumisesta kumppanuusyhteistyöhön Naton kanssa vuonna 2016*. UTPJ 13/2017 vp, s. 1.

¹²⁹ Ulkoasiainministeriö: *Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista*. 2016, s. 20.

Oman osansa käsitykseen eron kasvamisesta on tuonut myös ISAF-operaation aikana olleiden säännöllisten ministerikokousten päättyminen, jotka olivat aikaisemmin Suomelle tärkeä osa kumppanuusyhteistyön syventämistä. Kriisinhallintayhteistyön osittaisen vähentymisen seurauksena Suomi onkin edistänyt Naton laajennettujen mahdollisuuksien kumppanuuden sekä Naton, Suomen ja Ruotsin välisen (28+2) yhteistyön syventämistä hyödyntäen avoinna olevat mahdollisuudet muun muassa harjoitus- ja koulutustoiminnassa sekä yhteisen tilannetietoisuuden kehittämisessä. 28+2 -yhteistyöformaatti kattaa Itämeren alueen turvallisuuden lisäksi myös muut yhteiset intressit, kuten hybridisodankäynnin, kyberpuolustuksen ja EU-Nato -yhteistyön kehittämisen. Tämä edistyneen kumppanuuden kehityslinja sai jatkoa vuoden 2016 Varsovan huippukokouksessa, jossa Suomi oli ensimmäistä kertaa mukana Naton päämiestason keskustelussa, jota ei järjestetty erillisessä kumppanuus- tai kriisinhallintaoperaation viitekehyksessä.¹³⁰

Naton EOP-yhteistyöhön kuuluvat maat eivät varsinaisesti ole pysyvä kiinteä ryhmä tai formaatti, vaan kumppanuusmaita, joiden panostukset Naton kriisinhallintaoperaatioihin, sotilaalliset suorituskyvyt sekä muu osallistuminen Nato-yhteistyöhön ovat tarpeeksi korkealla tasolla, että liittokunta on katsonut tarpeelliseksi suoda niille molempia osapuolia hyödyttäviä etuoikeuksia muihin kumppaneihin nähden. Naton neuvosto tekeekin määräaikaiset päätökset EOP-yhteistyöhön kuuluvista maista kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Vuoden 2014 Walesin huippukokouksessa hyväksytyjen edistyneiden kumppanimaiden (Suomi, Ruotsi, Georgia, Jordania ja Australia) EOP-kumppanuutta jatkettiin uudella kolmivuotiskaudella aikavälille 2017–2020 marraskuussa 2017.¹³¹ Vahvistetun kumppanuuden myötä Suomi pääsee jatkossakin osallistumaan esimerkiksi Naton harjoitusten suunnitteluun jo varhaisessa vaiheessa sekä kehittämään säännöllistä poliittista dialogia. Tämä on näkynyt viime vuosina Suomen kutsumisessa Naton ministerikokouksiin, sekä edelleen vuoden 2018 Brysselin huippukokouksen päämieskeskusteluihin (Ruotsin ja EU:n rinnalla), Afganistanin RS-operaatiota käsittelevän kokouksen lisäksi.¹³²

¹³⁰ Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtionhallinnon osallistumisesta kumppanuusyhteistyöhön Naton kanssa vuonna 2016*. UTPJ 13/2017 vp, s. 2.

¹³¹ Suomen erityisedustusto Natossa: *Suomi jatkaa Naton laajennettujen mahdollisuuksien kumppanuusyhteistyötä*. [<http://www.finlandnato.org/public/default.aspx?contentid=369002&nodeid=39171&contentlan=1&culture=fi-FI>], luettu 12.3.2019.

¹³² Suomen erityisedustusto Natossa: *Tasavallan presidentti Naton huippukokouksen päämiesillalliselle*. [<http://www.finlandnato.org/public/default.aspx?contentid=376646&nodeid=39172&contentlan=1&culture=fi-FI>], luettu 12.3.2019.

6.2 Taisteluosastot ja nopean toiminnan joukot

Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan joukkorekisterin joukot on ilmoitettu YK:n, EU:n sekä Naton joukkorekistereihin. Varsinaisten kriisinhallintaan suunnattujen joukkorekisterien lisäksi Suomi asettaa määrärajoiksi suorituskykyjä EU:n taisteluosastojen valmiusvuoroihin sekä Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan. Valmiusvuoroihin sekä joukkopoleihin osallistuminen käsitellään Suomessa erillisenä osa-alueena, mutta kuitenkin kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisen muotona, esimerkiksi ulkoministeriön kriisinhallintakatsauksissa. Tällä on täten oma vaikutuksensa Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisprofiliin, vaikka esimerkiksi EU:n taisteluosastoja ei olekaan vielä toistaiseksi käytetty operaatioissa. EU:n valmiusvuoroihin valmistautuminen, päivystyksessä oleminen sekä Naton joukkopoleihin osallistuminen konkretisoituvat kuitenkin aina vähintään vaativan kansainvälisen harjoitustoiminnan muodossa. Sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen sekä mahdolliseen operaatioon osallistumisesta päättää tasavallan presidentti aina erikseen, sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisesti.¹³³

Suomen osallistuminen 2000-luvulla EU:n taisteluosastoihin ja Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan

Toiminto	FIN vahvuus (ka. noin)	Toiminnon vahvuus (ka. noin)	FIN osallistumisen alkaminen	Toiminnon alkaminen
EU Battlegroup EUBG <i>Euroopan unioni</i>	160 (2007) 220 (2008) 200 /Nord (2011) 100 /NI (2011) 70 (2015) 50 (2016) 30-150 (2020)	1 500 (Maavoima-komponentti) x 2 = 3 000 jatkuvassa valmiudessa	1. koulutus: 2006 - 1. valmiusvuoro: 1.1.2007 -	Valmistelut: 2005 - Valmius: 1.1.2007 -
Nato Response Force NRF Response Forces Pool RFP (2012 - 16) Follow on Forces Group FFG (2016 -) <i>Nato</i>	2012 alkaen noin perusyksikön vahvuinen osasto. (ks. tarkempi listaus teksti-osuudesta)	NRF:n alkupe- räinen vahvuus: 8 000 - 13 000 (tavoite 25 000) Uudistus: (2014 -) 40 000	Liittyminen: 2008 Ensimmäinen joukko ilmoitettu pooliin: 2012	Perustettu: 2002 Nykyinen NRF -konsepti (VJTF): 2014 -

* Tiedot päivitetty helmikuussa 2019. Taulukko kronologisessa järjestyksessä: FIN osallistumisen alkaminen.

¹³³ Finlex: *Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 31.3.2006/211*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060211>], luettu 13.3.2019.

Euroopan unionin taisteluosastot

Tammikuusta 2007 lähtien Euroopan unioni on voinut toteuttaa nopean toiminnan operaatioita käyttäen kahta EUBG-taisteluosastoa (EU Battlegroup), joista kummankin vahvuus on vähintään 1 500 sotilasta. Tarvittaessa on mahdollista aloittaa näillä osastoilla kaksi erillistä operaatiota lähes samanaikaisesti. Taisteluosastojen käytöstä päättävät EU-maiden ministerit EU:n neuvostossa.¹³⁴ Kuuden kuukauden valmiusvuoron aikana taisteluosasto on oltava keskitettävissä kohdealueelle 10 päivän kuluessa päätöksestä, lyhytkestoista ja vaativaa tehtävää varten. Taisteluosasto pystyy esimerkiksi aloittamaan kriisinhallintatehtävät kohdealueella, kunnes YK:n (tai muun tahon) rauhanturvaoperaatio kykenee ottamaan vastuun pitempikestoisella operaatiolla. Taisteluosastoja ei ole vuoteen 2019 mennessä käytetty operaatioihin.¹³⁵

Suomi on osallistunut EU:n taisteluosastoihin niiden perustamisesta lähtien noin komppanian tai vähintään vahvennetun joukkueen kokoisilla osastoilla. Suomi ei ole toistaiseksi toiminut taisteluosaston kehysvaltiona, toisin kuin esimerkiksi Ruotsi, joka toimi vuonna 2015 jo kolmatta kertaa johtavana valtiona. Tämä on näkynyt erityisesti suurena erona joukkojen asettamisessa valmiuteen: esimerkiksi vuoden 2015 pohjoismaisen taisteluosaston 2 500 sotilaasta oli Ruotsista 1 900 ja muista osallistujamaista (Suomi, Norja, Viro, Latvia, Liettua, Irlanti) vain 600. Suomellekin oli aikaisemmin kaavailtu 2020-luvun taitteeseen johtovaltioroolia, mutta sen rakentaminen ja kehittäminen olisi kuitenkin Suomelle suhteellisen kallista. Esimerkiksi puolustusvaliokunta huomautti vuonna 2014, että johtovaltioroolin ottaminen sitoisi käytännössä Suomen kaikki sotilaallisen kriisinhallinnan resurssit kahdeksi vuodeksi.¹³⁶

Suomen asettamat joukot EUBG-valmiusvuoroihin¹³⁷:

- Maavoimat: Suojauskomppania (2007)
- Maavoimat: KRH-osasto, suojeluosasto (2008)
- Merivoimat: Jääkärikomppania (2011)
- Maavoimat: Erikoisoperaatio-osasto (2011)
- Maavoimat: Helikopteriosasto (2015)
- Maavoimat: Tiedustelujoukkue (2016)
- (30–150 sotilaan vahvuinen osasto) (2020)

¹³⁴ Euroopan unioni: *Ulko- ja turvallisuuspolitiikka*. [https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_fi], luettu 27.6.2018.

¹³⁵ Puolustusvoimat: *Euroopan unionin taisteluosastot*. [<https://puolustusvoimat.fi/kansainvalinen-kriisinhallinta/eun-taisteluosastot>], luettu 27.6.2018.

¹³⁶ Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle: Sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Ruotsin, Suomen, Norjan, Viron, Liettuan, Latvian ja Irlannin muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.-30.6.2015*. PuVL 11/2014 vp, s. 2-3.

¹³⁷ Valtioneuvoston selvitykset Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan 2005-2018

Naton nopean toiminnan joukot

Suomi on osallistunut suunnitelmallisesti Naton nopean toiminnan joukkojen (Nato Response Force, NRF) valmiusvuoroihin vuodesta 2012 alkaen, jolloin Suomesta osallistui ensimmäiset joukot NRF:n täydentävään joukkopooliin RFP (Response Forces Pool). Vuodesta 2016 alkaen Suomen osallistuminen on noudattanut uudistetun NRF:n osallistumistapaa, jonka mukaisesti joukot on ilmoitettu osaksi NRF:n täydentävää FFG-joukkokokonaisuutta (Follow on Forces Group). Naton nopean toiminnan joukkojen 12 kuukauden valmiusvuoroihin Suomi osallistuu sotilaallisen kriisinhallinnan joukkorekisterin mukaisilla joukoilla, jotka on ilmoitettu samanaikaisesti myös YK-, EU- ja Nato-johtoisen kriisinhallinnan käyttöön. Suomen osallistuminen NRF-joukkojen valmiusvuoroihin ei kuitenkaan merkitse sitoutumista mahdollisiin operaatioihin, eikä joukkoja aseteta EU-taisteluosastojen tapaan korkeaan valmiuteen.¹³⁸

Kumppanimaiden osallistuminen NRF:n toimintaan on aina luonteeltaan täydentävää. Edistyneenä kumppanina Suomen osalta kyseeseen voivat tulevaisuudessa tulla FFG:n lisäksi myös korkeammassa valmiudessa olevat NRF:n joukkokokonaisuudet VJTF (Very High Readiness Joint Task Force) ja IFFG (Initial Follow On Forces Group) sekä näiden joukkojen koulutus- ja harjoitusyhteistyöhön osallistuminen.¹³⁹ Tämä avasi Suomelle mahdollisuuden osallistua entistä laajempaan koulutustoimintaan kriisinhallinnan lisäksi myös kansallisen puolustuksen kehittämisen kannalta, erityisesti Suomen omien valmiusjoukkojen näkökulmasta.

Suomen ilmoittamat joukot RFP/FFG-valmiusvuoroihin¹⁴⁰:

- Maavoimat: Suojelun erikoisosasto (2012)
- Maavoimat: Erikoisoperaatio-osasto (2013)
- Ilmavoimat: Valmiusyksikkö (2014)
- Merivoimat: Rannikkojääkäriyksikkö (2015)
- Maavoimat: Helikopteriosasto sekä jääkäriyksikkö (2016)
- Merivoimat: Miinantorjunta-alue (2017)
- Maavoimat: Suojelun erikoisosasto (2017)
- Ilmavoimat: Valmiusyksikkö (2018)
- Maavoimat: Jääkäriyksikkö (2019)
- Merivoimat: Katapultiluokan miinantorjunta-alue (2020)
- Merivoimat: Rannikkojääkäriyksikkö (2020)

¹³⁸ Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtionhallinnon osallistumisesta kumppanuusyhteistyöhön Naton kanssa vuonna 2016*. Muistio 9.6.2017, s. 5.

¹³⁹ Ulkoministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean toiminnan joukkoihin*. Muistio 26.9.2018, s. 6.

¹⁴⁰ Valtioneuvoston selvitykset Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan 2012-2018

6.3 Puolustusyhteistyötä erilaisissa viitekehyksissä

Suomi on toteuttanut laajaa kansainvälistä sotilaallista yhteistyötä 2000-luvun aikana myös muissa viitekehyksissä, kuin ainoastaan Naton rauhankumppanuuden puitteissa tai EU:n taisteluosastoissa. Yhteistyötä tehdään muun muassa suunnittelun, koulutuksen ja kustannustehokkuuden edistämiseksi, jossa sotilaallinen kriisinhallinta on pitkään toiminut yhteistyön yhtenä merkittävimpana toimintakehyksenä.

Pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön (Nordic Defence Cooperation, NORDEFECO) perustukset ulottuvat pitkälle. Kaikilla pohjoismailla (pl. Islanti) on rauhanturvaamisessa ja kriisinhallinnassa pitkä yhteistyön historia, joka ulottuu 1960-luvulla käynnistyneeseen koulutusyhteistyöhön. Puolustusyhteistyön laajentaminen eteni kuitenkin merkittävästi vasta 1990- ja 2000-luvuilla. Vuonna 1994 Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan puolustusministerit sopivat yhteistyön kehittämisestä puolustusmateriaalialalla ja kriisinhallintayhteistyön tehostamiseksi perustettiin vuonna 1997 Pohjoismainen koordinaatiojärjestely aiemman YK-yhteistyöhön perustuneen toiminnan pohjalle. Suorituskykyjen kehittämisen alueelle yhteistyö laajeni 2008, kun Pohjoismaiden puolustusministerit allekirjoittivat asiaa koskevan yhteisymmärryspöytäkirjan. Vuonna 2009 Pohjoismaat sopivat puolustusyhteistyön virtaviivaistamisesta ja syventämisestä. Tuolloin allekirjoitetun yhteisymmärryspöytäkirjan perusteella muodostettu NORDEFECO loi yhtenäisen kehyksen, jonka alle edellä kuvattujen rakenteiden toiminta koottiin.¹⁴¹

Pohjoismainen yhteistyö ulkopolitiikassa on ollut tiivistä ja turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa sen voidaan nähdä tiivistyneen siitäkin huolimatta, että Suomi ja Ruotsi eivät ole Naton täysjäseniä, kuten muut Pohjoismaat. Sama koskee myös Norjan ja Islannin pysyttäytymistä EU:n ulkopuolella, kuten myös Tanskan tietyiltä osin unionin yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. NORDEFECO:n puitteissa Pohjoismaat ovat kuitenkin voineet edelleen kehittää omantyyppistä yhteistyötään, tarvittaessa myös joustavissa ja tarkoituksenmukaisissa kokoonpanoissa. Lisäksi Suomen ja Ruotsin kahdenvälinen yhteistyö ja kumppanuus on ollut luontevaa ja erityisen tiivistä lähes kaikissa viitekehyksissä, erityisesti Naton edistyneinä kumppaneina sekä kriisinhallintaoperaatioissa. Suomen ja Ruotsin välinen yhteistyö on konkretisoitunut 2000-luvun aikana esimerkiksi puolustusalan materiaalihankinnoissa, Afganistanin ISAF-operaatiossa sekä EU:n pohjoismaisissa taisteluosastoissa.¹⁴²

¹⁴¹ Ulkoasiainministeriö: *Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus*. UTP 31/2014 vp, s. 31.

¹⁴² Ulkoasiainministeriö: *Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus*. UTP 31/2014 vp, s. 38.

Yhdysvallat on muodostunut 1990-luvulta alkaen Suomelle merkittäväksi yhteistyökumppaniksi kahdenvälisesti sekä syventyneen Nato-kumppanuuden myötä. Yhdysvallat on ollut tukemassa Naton kumppanuspolitiikan kehittämistä suuntaan, joka on avannut edistyneemmille kumppanimaille uusia yhteistyömahdollisuuksia myös Suomen ja Ruotsin toivomalla tavalla. Kahdenvälinen puolustusyhteistyö pitää sisällään tiiviin vierailuvaihdon ja vakiintuneet puitteet yhteistyön kehittämistä koskevalle keskustelulle. Suomi on myös jatkanut 2000-luvun aikana tiivistä materiaaliyhteistyötään Yhdysvaltojen kanssa sekä puolustuspoliittisen dialogin syventämistä, tiedonvaihtoa, suorituskykyjen ja yhteistoimintakyvyn vahvistamista, harjoitustoimintaa sekä tutkimusyhteistyötä.¹⁴³ Tämä on 2010-luvulla konkretisoitunut esimerkiksi Suomen ja Yhdysvaltojen mekanisoitujen joukkojen yhteisiin harjoituksiin Niinisalossa sekä Yhdysvaltojen johtamaan OIR-operaatioon Irakissa, jossa Suomi on ollut mukana vuodesta 2015 lähtien.

Kehysvaltioyhteistyö ja maaryhmäaloitteet ovat myös nousseet merkittäväksi yhteistyömuodoksi eurooppalaisilla valtioilla 2010-luvulla. Näistä keskeisimmät ovat Ison-Britannian johtama maaryhmä Joint Expeditionary Force (JEF) sekä Saksan johtama kehysvaltioryhmä FNC. JEF-yhteistyöhön osallistuvat Iso-Britannia, Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska, Alankomaat, Liettua, Latvia ja Viro. JEF-yhteistyön tavoitteena on parantaa valmiutta ja kykyä kriiseihin vastaamiseksi. Joukon operatiivinen kyky julistettiin saavutetuksi Lontoossa kesäkuussa 2018, jonka mukaisesti valmius toimia yhdessä on tietyin osin saavutettu. Suomi on asettanut JEF:n käyttöön ensisijaisesti sotilaallisen kriisinhallinnan joukkorekisterin mukaiset joukot, mutta tarvittaessa JEF-toiminnassa voidaan käyttää kaikkia Puolustusvoimien suorituskykyjä tilanteen ja valmiuksien mukaisesti. Suomen JEF-osallistuminen perustuu kansallisen puolustuskyvyn kehittämistarpeisiin ja tiivis yhteistyö Ison-Britannian ja muiden kumppanimaiden kanssa nähdään osana ennaltaehkäisykyvyn vahvistamista.¹⁴⁴

Saksan johtamaan kehysvaltioryhmään (Framework Nation Concept, FNC) Suomi osallistuu 20:n muun valtion mukana (kesäkuu 2018). Kehysvaltioryhmän tavoitteena on kehittää monikansallisia eurooppalaisia suorituskykyjä sekä muodostaa joukkokokonaisuuksia, yhteisen koulutuksen ja vaativien harjoitusten avulla. Suomi osallistuu FNC-yhteistyöhön suorituskykyjen kehittämistä koskevissa toiminnoissa, joilla täydennetään Suomen ja Saksan välistä, jo olemassa olevaa yhteistyötä. Suomi liittyi FNC-ryhmittymään kesäkuussa 2017.¹⁴⁵

¹⁴³ Valtioneuvosto: *Puolustusselonteko 2017*. Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2017, s. 17.

¹⁴⁴ Ulkoministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean toiminnan joukkoihin*. Muistio 26.9.2018, s. 6.

¹⁴⁵ Ibid. s. 6.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Tutkimuksen tulokset

Suomen osallistuminen 2000-luvun aikana YK-rauhanturvaamiseen on ollut kokonaisuutena vaihtelevaa, pois lukien osallistuminen pitkäkestoisiin sotilastarkkailijaoperaatioihin (esim. UNTSO). Osallistuminen komppania-pataljoona -vahvuuksilla on keskittynyt tarkastellulla aikajaksolla ainoastaan UNMEE, UNIFIL II, MINURCAT sekä UNIFIL III-operaatioihin. Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisista linjauksista on ollut kuitenkin ajoittain nähtävissä selvä jatkumo tavoitetilasta olla mukana jatkuvasti ainakin yhdessä YK-johtoisessa kriisinhallintaoperaatioissa vähintään komppanian vahvuisella osastolla. Tämä toteutui 2000-luvun alkupuolella ainoastaan lyhytaikaisesti UNMEE ja UNIFIL II-operaatioissa, joissa osallistumiselle asetettuja määräaikaikaisuuksia ei enää uusittu, vaikka operaatioiden pitkittyessä sitoutumista onkin yleensä helposti jatkettu. MINURCAT-operaation voidaan kuitenkin todeta aiheuttaneen Suomen YK-osallistumiseen selvän käännekohdan. Valtioneuvoston alkuperäistä suunnitelmaa aikaisempi vetäytyminen Tshadista nosti omalla tavallaan Suomen palaamisen UNIFIL-operaatioon nopeammin ajankohtaisemmaksi, kuin mikä oli ollut tarkoitus. Osittain tämän seurauksena Suomi on tällä hetkellä osallistunut yhtäjaksoisesti vähintään komppania-pataljoona -vahvuisella osastolla YK-rauhanturvaamiseen vuodesta 2012 alkaen.

Naton kriisinhallinnassa Suomi on ollut aktiivinen osallistuja monelta näkökulmalta tarkasteltuna, varsinkin 2000-luvun alkupuolella. Suomen halukkuus kehittää sekä näyttää suorituskykyjään korostui erityisesti Kosovon KFOR-operaatioissa otettujen kehysvaltioroolien muodossa. Toisaalta Afganistanin ISAF-operaatioissa Suomen joukkomäärä jäi selvästi jälkeen muiden Pohjoismaiden tasosta ja Suomi toimi käytännössä pitkään kehysvaltio-Ruotsin alaisuudessa. Osallistumistasoa jatkuvasti laajentuneessa ISAF:ssa ei tuntuvasti nostettu, vaikka Suomen rauhanturvaajien kokonaisvahvuudet olivat supistuneet Kosovossa ja Bosnia-Hertsegovinassa merkittävästi ja osallistuminen EU- ja YK-operaatioihin Tshadissa rajoittuivat vuosille 2008-2010 sekä noin 60-80 sotilaan tasolle. Toisaalta on ymmärrettävää, että MINURCAT-operaatiosta vetäytyminen ja vuosina 2010-2011 aloitetut neuvottelut palaamisesta UNIFIL-operaatioon nousivat ajankohtaiseksi samaan aikaan, kun ISAF-operaation supistamisen käynnistäminen oli tullut entistä lähemmäksi. Tämä osaltaan vaikutti siihen, että elokuussa 2011 Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisvahvuus saavutti historiallisesti erittäin alhaisen tason, kun operaatioissa oli rauhanturvaajia yhteensä vain 250.

Naton operaatioihin osallistuminen on ollut ja on edelleenkin merkittävä osa Suomen kumppanuusyhteistyötä ja Suomi onkin saanut esimerkiksi huomionarvoisia tehtäviä operaatioissa ensimmäisenä Naton ei-täysjäsenenä. Naton kriisinhallintaoperaatioiden säännölliset ministerikokoukset muodostuivat yhdeksi keskeiseksi osuudeksi kumppanuutta ja Suomi on päässyt edistyneenä kumppanina myös osallistumaan operaatioiden suunnitteluun jo varhaisesta vaiheesta lähtien. 2010-luvun loppupuolella Suomi osallistuu ja näyttää lippuaan kolmessa käynnissä olevassa Naton kriisinhallintaoperaatiossa, mutta toisaalta kokonaisvahvuus ei ole enää samaa luokkaa kuin aiemmin 2000-luvun alkupuolella. Tämä on operaatioiden luonteet, tehtävät sekä vaatavuudet huomioon ottaen ymmärrettävää, sillä tasaantunut ja supistettu Kosovon operaatio sekä Afganistanin ja Irakin koulutusoperaatiot eivät tarjoa samanlaisia osallistumismahdollisuuksia komppania-pataljoona -vahvuuksilla kuin aikaisemmat tehtävät erityisesti Balkanilla.

Suomen hallituksilla on ollut 2000-luvun aikana hieman eroja linjauksissa sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisen suhteen, vaikka pitkän aikavälin linjaustakin on ollut havaittavissa jälkikäteen tarkasteltuna. Jokainen hallitus on painottanut ohjelmissaan sekä selonteoissaan näkyvimmin EU:n kriisinhallinnan kehittämistä sekä EU-operaatioihin osallistumista. Suomen ja erityisesti Puolustusvoimien kannalta EU-kriisinhallinta ei ole kuitenkaan tarjonnut aivan sellaisia toimintamuotoja, kuin olisi ollut tarkoituksenmukaista, varsinkaan kun EUBG-joukkojakaan ei ole toistaiseksi käytetty operaatioihin. Naton SFOR-operaation jatkoksi toimeenpantu EUFOR Althea on ollut EU-operaatioista tässä mielessä ainutkertainen. Juuri tällaisia komppania-pataljoona -tason osallistumismahdollisuuksia Suomi olisi halunnut toteuttaa aktiivisena unionin jäsenmaana enemmänkin kuin tähän mennessä on ollut mahdollista. Suomi otti esimerkiksi kehysvaltioroolin hoitaakseen Althea-operaatiossa, ja olisi todennäköisesti ottanut jatkossakin, jos operaatiota ei olisi ollut syytä supistaa positiivisesti kehittyneen turvallisuustilanteen mukaisesti. Rauhan edistyminen on aina toki tärkein kriisinhallinnan tavoite ja tässä suhteessa operaatiot Balkanin alueella ovat olleet menestys erityisesti Naton kriisinhallintatoiminnan uskottavuuden sekä EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta.

Alkaako Nato panostaa 2020-luvulla selvästi voimallisemmin takaisin kriisinhallintaan esimerkiksi entistä suuremmilla neuvonanto- ja koulutusoperaatioilla Afganistanin RS-operaation sekä Irakin NMI-operaation tavoin myös esimerkiksi Afrikassa EU:n rinnalla, jää nähtäväksi. Koulutusoperaatioiden megatrendi vaikuttaa olevan tällä hetkellä voimakas, poliittisesti hyväksyttävämpi ja ennen kaikkea kokonaisvaltaisempi vaihtoehto perinteisen rau-

hanturvaamisen tilalle tai vähintäänkin rinnalle. Liittokunnan panostaminen kriisinhallintaan voidaan olettaa tulevalla vuosikymmenellä palautuvan entisestään, jos tarve panostaa 5. artiklan mukaisiin tehtäviin on mahdollista jättää suotuisan turvallisuuskehityksen myötä jälleen hieman taka-alalle. Keskeisenä yksittäisenä tekijänä tässä on huomioitava Afganistan, johon Naton ja erityisesti Yhdysvaltojen sitoutuminen on suunniteltu alustavasti 2020-luvun puoliväliin saakka, mutta jonka turvallisuustason kehitys enteilee jonkinasteista läsnäoloa vielä pitkälle kohti 2030-lukua.

Kaikesta huolimatta, Suomen kumppanuusyhteistyön ja kansallisen puolustuksen kehittämisen kannalta olisikin varmasti keskeistä päästä nykyistä syvemmälle yhteisen puolustuksen toimintakehykseen esimerkiksi NRF:n IFFG- tai VJTF-joukkojen puitteissa, varsinkin jos Naton toimeenpanemissa kriisinhallintaoperaatioissa Suomella ei jatkossa ole mahdollisuuksia tarkoituksenmukaiseen komppania-pataljoona -tason osallistumiseen. Ei sovi myöskään unohtaa, että saavutettu edistyneen kumppanuuden taso on määräaikainen, jonka liittokunta myöntää aina erikseen kolmen vuoden välein. Aktiivisuus Naton kriisinhallinnassa oli Suomelle tärkeää 2000-luvun alkupuolella rauhankumppanuuden kehittymisen ja erityisesti syventymisen kannalta, mutta nyt olisi myös oltava mahdollisuuksia ylläpitää saavutettu taso.

7.2 Tulosten tarkastelu

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Suomella on ollut tahtotila olla aktiivinen kriisinhallintaosallistumisessa ja suorituskykyjen kehittämisessä 2000-luvun aikana. Tämä on ollut kokonaisuutta ajatellen myös looginen jatkumo Suomen historialliselle profiilille ”rauhanturvaamisen pienenä suurmaana”. Itse tutkimuksen kohteena olleen osallistumisprofiilin kannalta tulokset eivät olleet suoranaisten jyrkkiä, mutta kuitenkin on osoitettavissa, että Suomen osallistumisprofiiliin on haluttu vaikuttaa ulko- ja turvallisuuspoliittisista lähtökohdista, kansainvälistä sotilaallista kriisinhallintaa ja yhteistyötä harjoittamalla. EU:n ja Naton kriisinhallintaan osallistumisen voidaan todeta osaltaan esimerkiksi tukeneen Suomen kantaa olla ”sotilasliittoon kuulumaton maa” mutta kuitenkin selvästi läntiseen yhteisöön kuuluva maa.¹⁴⁶ Tätä profiilia on käytännössä haluttu näyttää kansainväliselle yhteisölle, mutta ei kuitenkaan suorasanaisesti ylikorostaa asiakirjoissa. Lisäksi itse käsitteen osallistumisprofiili käyttö on noussut tässä muodossa esille vasta aivan viime vuosina, esimerkiksi valiokuntakäsittelyissä.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (2016)*. VNS 6/2016 vp, s. 19.

¹⁴⁷ Ks. esim. Ulkoasianvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan*. UaVL 8/2018 vp, s. 3.

Jos historia olisi mennyt toisin, Suomi olisi myös voinut valita mahdollisimman puolueettoman ulkopoliittisen linjan jatkamista kylmän sodan jälkeen ja jättäytyä kaiken muun kriisinhallinnan ulkopuolelle paitsi YK-rauhanturvaamisen. Varsinkin jos Suomi ei olisi liittynyt Euroopan unioniin tai Naton rauhankumppanuuteen, tämä olisi ollut myös käytännössä todennäköinen toimintalinja. Toisaalta taas esimerkiksi Norja on osallistunut EU:n kriisinhallintaan sekä EUBG-taisteluosastoihin, vaikkei olekaan unionin jäsenmaa. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että ovat hallitukset ajatelleet kriisinhallinnan osallistumisprofiilia tai eivät, Suomi kuitenkin on rakentanut 2000-luvulla itselleen suhteellisen monipuolisen profiilin, joka sisältää niin YK-, EU- kuin Nato-osallistumista. Osallistumisprofiilissa on vain ollut painotuseroja vuosien aikana, osittain Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisista syistä, osittain muista ulkoisista tekijöistä.

Mintzbergin teorian pohjalta rakennetun viitekehyksen mukaisesti tarkasteltuna, juuri nämä Suomen tavoitteita ja osallistumista muokanneet ulkoiset syyt ovat olleet tulosten kannalta keskeisiä. Erityisesti Balkanin alueen nopea positiivinen kehittyminen samalla kun Afrikan turvallisuustilanne kriisialueilla pysyi hauraana ja jopa entisestään heikentyvänä ilmapiirinä eurooppalaista kriisinhallintaa kohtaan, olivat ne molemmat luomassa kokonaisuutena muutosta niin Suomen EU-tavoitteellisen osallistumisprofiilin kuin myös YK-osallistumisen lisäämisen kannalta. Tshadin operaatioiden kokemat vaikeudet niin poliittisella tasolla kuin joukkojen rekrytoinnin ja äärimmäisten toimintaolosuhteiden kanssa, olivat keskeisiä vaikuttajia Suomen palaamisessa ennestään tuttuun UNIFIL-operaatioon. Tätä alkanutta Suomen painottumista YK-rauhanturvaamiseen kiihdyttivät entisestään Ukrainan kriisi ja Naton osittainen palaaminen perinteisten uhkakuvien äärelle.

Puolustusvoimien kannalta operaatioita toimeenpanevilla tahoilla tai Suomen osallistumisprofiililla ei todennäköisesti ole ollut merkitystä, vaan itse kriisinhallintatoiminnan vaikuttavuudella operaatioalueella sekä osallistumisesta saatavilla sekä tuotettavilla käytännön hyödyillä. Tätä on myös nostettu esille valiokuntakäsittelyissä sekä kriisinhallintakatsauksissa: *”Suomen puolustuskyvyn kehittämisen näkökulmasta on ollut tärkeää, että Suomi on osallistunut vähintään yhteen suureen operaatioon kerrallaan. Pataljoonan komentorakenteen käyttäminen operaatioissa antaa kokemusta suurempien kokonaisuuksien johtamisesta. Osallistuminen suuremmilla joukkokokonaisuuksilla (komppania plus – pataljoona) kehittää suomalaista osaamista ja ylläpitää reserviläisten toimintavalmiutta.”*¹⁴⁸

¹⁴⁸ Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean toiminnan joukkoihin*. Muistio 28.9.2017, s. 1.

7.3 Tutkimuksen prosessi ja luotettavuus

Tutkimuksen prosessi eteni tutkimuskirjallisuuden ennustamalla tavalla: syklimäisesti. Tämä toteutui erityisesti laadulliselle tutkimukselle sekä tähän aiheeseen valitun sisällönanalyysin kannalta perinteiseen tyyliin, jossa alustavaan lähdemateriaaliin perehtyminen lisäsi tarvetta entisestään laajentaa alkuperäistä tutkimusaineistoa, myös tutkimuksen keskivaiheen jälkeen. Toisaalta tämä ei aiheuttanut ylitsepääsemättömiä haasteita, kunhan tutkimusaineiston laajentamiset osaltaan kuitenkin onnistuivat tukemaan tutkimukselle asetettuja muita rajoituksia. Ohjaajien suosittamat ja valikoituneet aineistot sopivat niin laadulliseen tutkimusotteeseen, että analyysimenetelmään, joka varmistikin tutkimuksen etenemisen lähes kokonaan alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaisesti.

Kaikkiin mielenkiintoisiin yksityiskohtiin ja pohdintoihin ei kuitenkaan löytynyt vastauksia tai hyödyllisiä asiakirjoja. Hallituksen esitykset, selonteot ja selvitykset ovat esitystavoiltaan ja sisällön laadultaan varsin kirjavia 2000-luvun ajalta. Aina niistä ei selvinnyt suorasanaisesti, miksi erityisesti Suomen pitäisi osallistua käsittelyssä olevaan operaatioon. Myös perustiedot esimerkiksi operaatioon mukaan kutsumisesta jäivät monessa keskeisessäkin operaatiossa epäselviksi tai kokonaan mainitsematta. Oliko Suomi kutsuttu juuri YK:n joukkorekisteriin ilmoittamansa suorituskyvyn takia mukaan operaatioon, oliko Suomi itse ollut aloitteellinen tiedustelussa osallistumisen mahdollisuudesta vai oliko Suomi osallistumassa jostain muusta syystä. Luonnollisesti kaikkia, esimerkiksi valiokuntakäsittelyissä esille tulevia käyttörajoitettuja tietoja, ei ole mahdollista kirjata julkisiin lausuntoihin. Vakioitu formaatti asiakirjoissa (erityisesti hallituksen laatimissa esityksissä, selonteoissa ja selvityksissä) olisi kuitenkin yksinkertaistanut aineiston analysointia. Myös valiokunnat ovat huomauttaneet hallituksia samaisesta asiasta 2000-luvun aikana.

Tutkimuksen tulokset hahmottuivat prosessin etenemisen myötä ja ne osaltaan olivat sen suuntaisia, kuin tutkimuksen alkupäässä oli ollut varovaisina olettamuksina myös ensimmäisen proseminaarin yhteydessä. Kuitenkin eräissä keskusteluissa herännyt epäily siitä, että Suomen osallistuminen kriisinhallintaan olisi ollut 2000-luvun aikana täysin sattumanvaraista ja tilanteenmukaista, ei myöskään käynyt toteen. Toisaalta Suomen osallistumisen ei tutkimuksenkaan valossa voida sanoa olleen täysin pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti toteutettua. Tätä huomiota tukee myös viimeaikainen keskustelu eduskunnan ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnissa siitä, että Suomen pitäisi laatia *kokonaisvaltainen kriisinhallinnan tavoitelinjaus* toiminnan vaikuttavuuden ja resurssien käytön suunnitelmallisuuden tehostamiseksi.

Tutkimuksen raportointi sekä erityisesti asiakirjojen sisällönanalyysin tulosten avaaminen sopivaan ulkoasumuotoon oli yksi merkittävimmistä haasteista prosessin aikana. Tarkoituksemukainen tapa esittää keskeisiä asioita tutkimuksen kohteista laadullisessa tutkimuksessa osoittautui kokonaisuutena ongelmallisemmaksi kuin mitä olisi olettanut, esimerkiksi määrälliseen tutkimukseen verrattuna. Nyt toteutettu tapa esittää iso osa analyysin tuloksista taulukojen muodossa oli jonkinasteinen kompromissi, mutta kuitenkin perusteltavissa. Johdonmukaisen asiatekstin ja tulosten kirjoittaminen tässä laajuudessa olisi muodostunut varsinkin pro graduun rajatun sivumäärän takia haastavaksi, jolloin olisi tullut ajankohtaiseksi tarkastella uudestaan koko työn rajausta sekä erityisesti tutkimuskysymyksiä. Vaihtoehtoisena toteutustapana olisi myös ollut taulukoiden siirtäminen raportin liitteiksi, mutta tällöin työn luettavuus olisi jonkin asteisesti laskenut.

Tutkimuksen alkuasetelmassa käsiteltiin ja arvioitiin alustavasti tutkimuksen luotettavuutta sekä uskottavuutta reliabiliteetin sekä validiteetin käsitteiden avulla. Reliabiliteetilla tarkoitettiin tulosten pysyvyyttä, eli käytännössä tutkimuksen tarpeeksi tasokasta ja dokumentoitua toteutustapaa. Validiteetin arviointi puolestaan liittyi ”työn keskittymiseen tutkimuksen kannalta oikeisiin asioihin” ja että suunnittelu, tutkimusasetelma sekä aineiston analyysi suoritetaan riittävillä perusteilla. Näiden käsitteiden pohjalta on mahdollista arvioida kokonaisuuden kannalta tutkimuksen uskottavuutta sekä luotettavuutta.¹⁴⁹

Edellä esitellyt pohdinnat tutkimuksen tuloksista sekä niihin liittyvistä haasteista antavat jo oman osansa luotettavuuden arvioinnin kannalta, jonka perusteella tutkimus ei varmastikaan ole ainakaan reliabiliteetin kannalta täydellinen, mutta kuitenkin riittävä. Poliittisten asiakirjojen tutkiminen laadullisella menetelmällä on tutkimuksen aihe huomioiden perusteltua (validia), mutta tulokset ovat kuitenkin aina vääjäämättä tutkijan oman päättelyn tuotosta. Tämän seurauksena tulosten pysyvyyttä on mahdotonta arvioida kiitettävälle tasolle, varsinkaan tutkijan omasta toimesta. Vaikka itse tutkimusaineisto olisi kaikille tutkijoille sama, sen oikea ymmärtäminen on aina tulkinnanvaraista. Lisäksi laadulliseen sisällönanalyysiin liittyvät työvaiheet aina tutkittavan aiheen päätöksestä, aineiston luokitteluun ja yhteenvedon kirjoittamiseen ovat myös dokumentoinnin kannalta erikseen omia haasteita: analyysi ja johtopäätökset ovat kyllä nähtävissä tutkimuksen raportissa, mutta työvaiheiden pikkutarkan selostuksen tarpeellisuudesta on tutkijoilla aina keskenään eriäviä mielipiteitä. Tämä korostuu erityisesti laadullisissa tutkimuksissa.

¹⁴⁹ Luku 2.4 Luotettavuusvarauma ja uskottavuus. s. 12-13.

7.4 Teoriapohjan arviointi sekä jatkotutkimusaiheet

Tutkimukseen muodostuneessa teoriapohjassa, erityisesti tohtori Raitasalon sekä tutkija Pyykösen näkemyksissä kriisinhallinnan kehittymisestä 2000-luvun alkupuolella, ei käsitelty erityisesti Suomea, vaan yleisesti länsimaista kriisinhallintaa. Tutkimukset myös ajoittuivat aikavälille 1990-2010, joten näistä näkökulmista ajatellen tämä tutkimus oli selvä jatkumo 2010-luvun puolelle sekä erilaisen näkökulman ja pohdintojen herättäjä.

Teoriapohja toimi tutkimuksen alustuksena kohtalaisen hyvin. Merkittävin teoriapohjan ansio oli jälkikäteen tarkasteltuna siinä, että Naton kriisinhallinta ei ole kehittynyt tyhjästä, vaan erityisesti Jugoslavian hajoamissotien keskeltä. 1990-luvun Euroopan sekä etenkin Balkanin tapahtumat tuntuvat tälläkin vuosikymmenellä ajateltuna äärimmäisen murheellisilta. Tässä mielessä ei ollut ihme, että Naton omalla lähialueella aloitettiin ISAF-operaatiota lukuun ottamatta historian suurimmat kriisinhallintaoperaatiot varmistamana ehkäisevän läsnäolon toimivuutta. Näin massiivisiin operaatioihin oli täten myös rauhankumppanusmaat perustellusti tervetulleita kantamaan yhteistä vastuuta, unohtamatta kuitenkaan myös rauhankumppanuuden ja kriisinhallintaosallistumisen merkitystä liitokunnan täysjäsenyyttä hakeville valtioille. Suomi ei kokonaisuutta ajatellen ollut tuona aikakautena poikkeuksellinen valtio.

Tutkimuksen aikana heräsi myös yksi aihealue, joka olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuskohde Suomen osalta, joka kuitenkin on monella mittarilla yksi edistyneemmistä rauhanturvajamaista sekä kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuuteen erittäin myönteisesti suhtautuva. Tutkimuksen tehtävä voisi olla: *Suomen kriisinhallintaosallistumisen kokonaisvaltaisuuden kehittyminen 2000-luvulla YK:n rauhanturvaamisen uudistamisohjelmien näkökulmasta.*

Aiheessa riittää tarpeeksi monipuolisesti tarkastelukohtia, eikä vähiten esimerkiksi päätöslauselman 1325: Naiset, rauha ja turvallisuus -mukaisia teemoja, joita YK-rauhanturvaamisessa korostetaan voimakkaasti tälläkin hetkellä. Lisäksi lähivuosina on mahdollista käynnistää YK:n viimeisimmän A4P-aloitteen (Action for Peacekeeping) toteutumisen tarkastelut. Tutkimuksen rajauksessa olisi mahdollista pysyä Suomen ja YK-rauhanturvaamisen tasolla, mutta toisaalta esimerkiksi Naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselman toteutumista voisi tarkastella myös EU:n ja Naton kriisinhallinnan puitteissa. Tämä erityisesti siksi, että kuitenkin EU:n ja Naton kriisinhallinnassa mukana olevista valtioista pääosa on sitoutunut noudattamaan päätöslauselman 1325 mukaisia teemoja.

LÄHTEET

1. JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Viranomaisten asiakirjat

Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 31.3.2006/211. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060211>], luettu 2.11.2017.

Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Afganistanin tilanteesta, Suomen kokonaistuesta Afganistanille ja Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon "Resolute Support".* PuVL 12/2014 vp.

Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle: Sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Ruotsin, Suomen, Norjan, Viron, Liettuan, Latvian ja Irlannin muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.-30.6.2015.* PuVL 11/2014 vp.

Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (UNIFIL, United Nations Interim Force in Lebanon) Libanonissa.* PuVL 6/2006 vp.

Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen johtoaltioroolista YK:n UNIFIL-
operaatiossa Libanonissa.* PuVL 10/2014 vp.

Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan.* PuVL 7/2018 vp.

Puolustusvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta YK:n UNIFIL-
operaatioon Libanonissa.* PuVL 1/2018 vp.

Rauhanturvaamislaki (kumottu) 29.6.1984/514. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1984/19840514>], luettu 2.11.2017.

Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtiohallinnon osallistumisesta kumppanuusyhteistyöhön Naton kanssa vuonna 2016.* Muistio 9.6.2017.

Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtionhallinnon osallistumisesta Naton rauhan-*
kumppanuuteen vuonna 2003. Muistio 14.5.2004.

Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtionhallinnon osallistumisesta Naton rauhan-*
kumppanuuteen vuonna 2004. Muistio 25.5.2005.

Ulkoasiainministeriö: *Kertomus Suomen valtionhallinnon osallistumisesta kumppanuusyhteis-*
työhön Naton kanssa vuonna 2016. Muistio 9.6.2017.

Ulkoasiainministeriö: *Suomen kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia (2009).* Ulkoasiain-
ministeriön julkaisuja 15/2009.

Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan.* Muistio
5.10.2010.

Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean*
toiminnan joukkoihin. Muistio 30.9.2016.

Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean*
toiminnan joukkoihin. Muistio 28.9.2017.

Ulkoasiainministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan, kansainväli-*
seen harjoitustoimintaan ja nopean toiminnan joukkoihin. Muistio 9.6.2015.

Ulkoasiainministeriö: *Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus.* UTP 31/2014 vp.

Ulkoasiainministeriö: *YK:n MINURCAT-operaatio Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa.*
UTP 7/2007 vp - jatkokirjelmä 4. UM 09.04.2010.

Ulkoasiainvaliokunta: *Hallituksen esitys eduskunnalle voimavarojen antamisesta Yhdistynei-*
den Kansakuntien operaatioon Libanonissa (UNIFIL) Yhdistyneiden Kansakuntien ja Suomen
välillä tehdyn yhteispöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien
määräysten voimaansaattamisesta. UaVM 11/2012 vp.

Ulkoasiainvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen johtovaltioroolista YK:n UNIFIL-
operaatiossa Libanonissa.* UaVL 6/2016 vp.

Ulkoasiainvaliokunta: *Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta kansainväliseen krii-
sinhallintaan.* UaVL 8/2018 vp.

Ulkoministeriö: *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja nopean toimin-
nan joukkoihin.* Muistio 26.9.2018.

Ulkoministeriö: *Suomen osallistuminen Naton koulutusoperaatioon Irakissa.* Muistio
29.11.2018.

Ulkoministeriö: *Vaikuttavuusarviointi Suomen osallistumisesta EUFOR Althea -operaatioon.*
Muistio 25.10.2018.

Valtioneuvosto: *Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sotilaallisesta kriisinhallinnasta ja
eräksi siihen liittyviksi laeiksi.* HE 5/2006 vp.

Valtioneuvosto: *Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden
Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan
annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.* Hallituksen esitys 185/1995 vp.

Valtioneuvosto: *Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen osallistumisesta Pohjois-Atlantin
liiton johtamaan koulutusoperaatioon Irakissa Suomen ja Pohjois-Atlantin liiton välillä kir-
jeenvaihdolla tehtävän sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi.* HE 209/2018
vp.

Valtioneuvosto: *Hallituksen esitys Eduskunnalle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Suomen vä-
lillä voimavarojen antamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioon Etiopiassa ja Eritre-
assa (UNMEE) tehdyn yhteispöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan
kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.* HE 4/2003 vp.

Valtioneuvosto: *Hallituksen esitys Eduskunnalle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Suomen välillä voimavarojen antamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioon Libanonissa (UNIFIL) tehdyn yhteistyöpöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.* HE 171/2006 vp.

Valtioneuvosto: *Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2004.*

Valtioneuvosto: *Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2006.*

Valtioneuvosto: *Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2010.*

Valtioneuvosto: *Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015.* Hallituksen julkaisusarja 10/2015, Edita Prima 2015.

Valtioneuvosto: *Suomen osallistuminen Afganistanin ISAF-operaatioon.* VNS 2/2007 vp.

Valtioneuvosto: *Suomen osallistuminen EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (EUFOR TCHAD/RCA).* VNS 2/2007 vp.

Valtioneuvosto: *Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (ISAF, International Security Force) Afganistanissa.* VNS 5/2001 vp.

Valtioneuvosto: *Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (UNIFIL, United Nations Interim Force in Lebanon) Libanonissa.* VNS 6/2006 vp.

Valtioneuvosto: *Suomen osallistuminen YK:n kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad, MINURCAT).* VNS 2/2009 vp.

Valtioneuvosto: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2004.* VNS 6/2004 vp.

Valtioneuvosto: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009.* Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2009, Yliopistopaino, Helsinki 2009.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston puolustusselonteko (2017)*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017, Lönnberg Print & Promo 2017.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Afganistanin tilanteesta ja Suomen kokonaistuesta Afganistanille, mukaan lukien osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan*. VNS 2/2011 vp.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen tuesta Afganistanille ja Suomen osallistumisen lisäämisestä Resolute Support -kriisinhallintaoperaatiossa*. VNS 3/2018 vp.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Bosnia-Hertsegovinassa (Althea)*. VNS 5/2004 vp.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa*. VNS 4/2018 vp.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa*. VNS 2/1999 vp.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (2016)*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016, Lönnberg Print & Promo 2016.

1.2 Muut julkaisemattomat lähteet

Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirja. [<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1956/19560001>], luettu 19.1.2019.

2. JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Tutkimukset ja opinnäytteet

Limnell, Jarno: *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia nro 29, Edita Prima Oy, Helsinki 2009.

2.2 Kirjallisuus

Hakala, Juha T.: *Uusi graduopas*. Gaudeamus Oy, Hansaprint Oy, Vantaa 2012.

Kananen, Jorma: *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print, 2017.

Laaksonen, Marko; Reima Launonen, Sampo Terho & Jouni Westling: Liiketaloudellisen strategian perusteita, *Strategian jäljillä*. Sampo Terho (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2: Artikkelikokoelmat No 1, Edita Prima Oy, Helsinki 2009.

Mintzberg, Henry; Bruce Ahlstrand & Joseph Lampel: *Strategy Safari*. Pearson Education, Great Britain 2009.

Pyykönen, Juha: Sotilaallisen kriisinhallinnan kuvan muutos, *Sota - teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Raitasalo, Jyri: *Kriisinhallinta kriisissä?* Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4: Työpapereita No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Rantapelkonen, Jari & Lotta Koistinen: *Pohdintoja sotatieteellisistä käsitteistä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 1, Helsinki 2016.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: *Menetelmäopetuksen tietovaranto Kvali-MOTV*. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Toinen vedos. Tampere 2009.

Sipilä, Joonas & Tommi Koivula: *Kuinka strategiaa tutkitaan*. (2. uudistettu painos), Maanpuolustuskorkeakoulu, Juvenes Print Oy, Helsinki 2014.

Sirén, Torsti & Otto Pekkarinen: *Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu - tutkielman laadintaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 3. Helsinki 2017.

Sivonen, Pekka: Strategiantutkimuksen haasteista ja realismin ajanmukaisuudesta, *Maanpuolustuskorkeakoulu - kehittyvä sotatieteellinen yliopisto*. Huhtinen, Aki-Mauri & Jarmo Toiskallio, Edita Prima Oy, Helsinki 2006.

Sivonen, Pekka: *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Juvenes Print, Tampere 2013.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Livonia Print, Latvia 2009.

Varto, Juha: *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Tammer-Paino Oy, Tampere 1992.

2.3 Artikkelit

Nato: *Partnership Interoperability Initiative*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132726.htm?selectedLocale=en], luettu 10.12.2017.

Suomen erityisedustusto Natossa: *Naton tehtävät*. [<http://www.finlandnato.org>], luettu 9.12.2017.

Suomen erityisedustusto Natossa: *Suomi jatkaa Naton laajennettujen mahdollisuuksien kumppanuusyhteistyötä*. [<http://www.finlandnato.org/public/default.aspx?contentid=369002&nodeid=39171&contentlan=1&culture=fi-FI>], luettu 12.3.2019.

Suomen erityisedustusto Natossa: *Tasavallan presidentti Naton huippukokouksen päämiesilalliselle*. [<http://www.finlandnato.org/public/default.aspx?contentid=376646&nodeid=39172&contentlan=1&culture=fi-FI>], luettu 12.3.2019.

Suomen erityisedustusto Natossa: *Tietoa Natosta: Kriisinhallinta*. [<http://www.finlandnato.org/public/default.aspx?nodeid=49915&contentlan=1&culture=fi-FI>], luettu 27.6.2018.

Valtioneuvosto: *Strateginen hallitusohjelma on osoittautunut toimivaksi*. [https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/strateginen-hallitusohjelma-on-osoittautunut-toimivaksi], luettu 19.1.2019.

Yhdistyneet kansakunnat: *Rauhanturvaaminen ja kriisinhallinta*. [<http://www.yk.fi/node/473>], luettu 2.11.2017.

2.4 Muut julkaistut lähteet

Eduskunta: *Puolustusvaliokunta*. [<https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaaminen/valiokunnat/puolustusvaliokunta/Sivut/default.aspx>], luettu 29.1.2019.

Eduskunta: *Ulkoasiainvaliokunta*. [<https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaaminen/valiokunnat/ulkoasiainvaliokunta/Sivut/default.aspx>], luettu 29.1.2019.

Eduskunta: *Valiokuntien työ ja tehtävät*. [<https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaaminen/valiokunnat/tyo-ja-tehtavat/Sivut/default.aspx>], luettu 29.1.2019.

Euroopan unioni: *Ulko- ja turvallisuuspolitiikka*. [https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_fi], luettu 27.6.2018.

European union: *Military and civilian missions and operations*. [https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en], luettu 27.6.2018.

Jyväskylän yliopisto: *Menetelmäpolkuja humanisteille*. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>], luettu 20.10.2017.

Nato: *Operation Allied Harmony*. [<https://www.nato.int/fyrom/home.htm#ah>], luettu 26.3.2019.

Nato: *Operations and missions: past and present*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm], luettu 27.3.2019.

Puolustusministeriö: *Kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallintayhteistyö*. [https://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/puolustuspolitiikka/kansainvalinen_sotilaallinen_kriisinhallintayhteistyö], luettu 29.1.2019.

Puolustusvoimat: *Euroopan unionin taisteluosastot*. [<https://puolustusvoimat.fi/kansainvalinen-kriisinhallinta/eun-taisteluosastot>], luettu 27.6.2018.

Puolustusvoimat: *Kosovo KFOR*. [<https://puolustusvoimat.fi/web/kansainvalinen-kriisinhallinta/kosovo-kfor->], luettu 19.3.2019.

Puolustusvoimat: *Osallistuminen kriisinhallintaan*. [<https://puolustusvoimat.fi/kansainvalinen-toiminta/kansainvalinen-kriisinhallinta>], luettu 5.4.2019.

Turvallisuuspolitiikan tietopankki: *EU:n kriisinhallinta*. Kadettikunta ry, [<http://www.turpopankki.fi/fi/index.php/turvallisuus-ja-puolustuspolitiikka/eu-n-kriisinhallinta>], luettu 27.6.2018.

Ulkoasiainministeriö: *Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista*. 2016.

Ulkoministeriö: *Ulkoministeriö*. [<https://um.fi/ministerio>], luettu 29.1.2019.

United Nations Peacekeeping: *Promoting women, peace and security*. [<https://peacekeeping.un.org/en/promoting-women-peace-and-security>], luettu 27.3.2019.

United Nations Peacekeeping: *Troop and police contributors*. [<https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors>], luettu 27.3.2019.

United Nations Peacekeeping: *Where we operate*. [<https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate>], luettu 27.3.2019.

Valtioneuvosto: *Tietoa valtioneuvostosta: Ministerivaliokunnat*. [<https://valtioneuvosto.fi/tietoa/ministerivaliokunnat>], luettu 19.1.2019.

YLE: *Suomi jälleen mukaan Naton ministerikokoukseen*. [<https://yle.fi/uutiset/3-8097367>], luettu 9.2.2018.